

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ГРЕЦЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ПЕРЕКЛАДУ
КАФЕДРА ГРЕЦЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ПЕРЕКЛАДУ**

До захисту допустити:
Зав. кафедри _____ **Ю. В. Жарікова**

«_____» _____ 20__ р.

Кваліфікаційна робота
за освітнім ступенем «Магістр» на тему
**««МОРСЬКА ТЕРМІНОЛОГІЯ ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВО-
ПЕРЕКЛАДАЦЬКОГО АНАЛІЗУ НА МАТЕРІАЛІ
НОВОГРЕЦЬКОЇ, УКРАЇНСЬКОЇ МОВ»»**

Студента факультету грецької
філології та перекладу
спеціальності 035 «Філологія»
освітньо-професійної програми
«Філологія. Переклад (новогрецька)»

Освітнього ступеня «Магістр»
Пахмутова Євгена Петровича

Науковий керівник:

Новицька Оксана Анатоліївна
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри новогрецької
філології та перекладу

Рецензент:

Сніговська Оксана Володимирівна,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри міжнародних відносин
Інституту соціальних наук Одеського
національного університету ім. І.І.
Мечникова

Кваліфікаційна робота захищена

з оцінкою _____

Секретар ЕК _____

«_____» _____ 20__ р.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В ОБЛАСТІ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА І ТЕРМІНОЛОГІЇ.....	10
1.1. Понятійний апарат у терміносистемі перекладознавства.....	10
1.2. Особливості професійних термінів і визначень.....	21
1.3. Лінгвістичні характеристики понять «скорочення» та «абревіатура»..	33
1.4. Засоби структурно-семантичного перекладу морської термінології з новогрецької мови на українську. Засоби перекладу скорочень та абревіатур.....	46
РОЗДІЛ II. ПРАКТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В ГАЛУЗІ ПЕРЕКЛАДУ МОРСЬКИХ ТЕРМІНІВ.....	57
2.1. Морська термінологія. Специфіка перекладу морської термінології з новогрецької мови на українську мову.....	57
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ II.....	87
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	89
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	94
ДОДАТОК А.....	102
ДОДАТОК Б	122
ДОДАТОК В.....	124
ДОДАТОК Г	135

СКОРОЧЕННЯ

МО – Мова оригіналу – будь-яка природна мова, знаками якої закодований вихідний текст; мова, з якої робиться переклад; мова тексту, який не був перекладений.

МП – Мова перекладу – будь-яка природна мова, знаками якої закодований перекладений текст (переклад).

ОТ – Оригінальний текст – текст, що піддається перекладу; первинний текст щодо тексту перекладу; текст, який перекладається; оригінал.

ПТ – Перекладений текст – текст, який виник в результаті перекладу; текст, який отриманий в результаті процесу перекладу; текст перекладу.

ВСТУП

Переклад текстів з однієї мови на іншу є одним з найважливіших питань прикладної філології ще з найдавніших часів. З розвитком науки і техніки і, отже, галузевої термінології з'явилися нові особливості перекладу, пов'язані безпосередньо з пошуком еквівалентів не просто слів загальної мови, а особливих мовних одиниць – термінів. Тобто особлива увага при роботі з науково-технічним і особливо спеціалізованим технічним текстом надається перекладу як загальнонаукових, так вузькопрофільних технічних термінів, без яких неможливе професійне спілкування в будь-якій галузі. Термінологія є головним джерелом поповнення лексичного складу високорозвинених сучасних мов, а також найуніверсальнішим засобом зберігання, передавання, оброблення інформації у різних галузях людської діяльності, не є винятком і морська сфера.

З початком інтенсивного розвитку засобів масової інформації, розповсюдження інформації й одночасно з тенденцією до її стислості аббревіатури та скорочення стали зручним засобом інформування, вони полегшують запам'ятовування довгих та складних термінологічних одиниць і одночасно функціонування чужих назв без потреби їх розгортання й пояснення. Таким чином введення скорочень спрямоване головним чином на систематичне і впорядковане використання документів, матеріалів. Особливу роль займає переклад аббревіатур та скорочень науково-технічних і особливо спеціалізованих технічних текстів, що містять не тільки загальнонаукові, а й вузькопрофільні терміни, без яких неможливе професійне спілкування в будь-якій галузі.

Певну складність представляє виявлення особливої специфіки вживання не стільки загальнонаукових слів, скільки специфічної термінології науково-технічного тексту і, відповідно, вироблення прийнятних варіантів їх перекладу на українську чи будь-яку іншу мову, так як українськомовна наукова лексика

істотно відрізняється від грецьких технічних лексичних форм, враховуючи і їх тривалу історію. Українські переклади речень, які ілюструють вживання цих технічних термінів в своїх контекстах, в основному, звичайно, відображають суть авторських джерел, але спеціальна грецька термінологія повинна перекладатися обов'язково з урахуванням загального контексту першоджерела.

Актуальність теми роботи полягає у дослідженні та виявленні найбільш адекватних шляхів перекладу морської термінології і обумовлена потребами у перекладі термінів цієї сфері діяльності людини, важливою роллю торгівельно-морського флоту у сучасному світі та питанням підготовки спеціалістів зі знанням іноземних мов у відповідній галузі. Проблематикою морської термінології займалася чимала низка вчених, насамперед Б.Л. Богородський, С.Я. Розен, І.К. Сморгонський. Функціональні та структурно-семантичні аспекти морської термінології в іноземних мовах освітлювалися у працях О.І. Скорикової, І.П. Массаліної, О.Г. Козловської та інших.

Переклад же аббревіатур та скорочень завжди був актуальною темою для вивчення, але протягом останніх десятиліть йому приділяється особлива увага. Проблеми скорочення лексичних одиниць як специфічного мовного феномену в сучасних мовах привертали увагу багатьох дослідників. Вони розглядаються в численних статтях та окремих роботах українських та зарубіжних авторів. До числа найбільш вагомих трудів з цих питань слід віднести роботи Д. І. Алексеєвої, Є. П. Волошина, Т. Пайлза, Р. І. Могилевського, В. Г. Павлова, М. М. Сегалю, Л. О. Шеляховського, О. Єсперсена. Даний напрямок розвитку мовознавства становить певний інтерес, постійно розвивається в умовах білінгвізму і полілінгвізму, а також зростаючої інтеграції в світовому співтоваристві. Зокрема, постійно зростаюче число і неконтрольоване і безрозсудне використання скорочень як в письмовому, так і в усному

вираженні породжує нерозуміння, плутанину і неясності і, крім того, ризик фальсифікації.

Об’єкт дослідження – морська лексика та її аббревіатури/скорочення на матеріалі словників та форумів грецьких моряків.

Предмет дослідження – особливості перекладу морської лексики та аббревіатур/скорочень з новогрецької мови на українську мову в структурно-семантичному аспекті.

Мета роботи – здійснити комплексний аналіз особливостей перекладу морської лексики та аббревіатур в грецькій та українській мовах на матеріалі науково-технічних, спеціалізованих текстах, офіційно-ділових документах.

Реалізація поставленої мети передбачає розв’язання таких завдань:

1. Виявити особливості лексики у сфері мореплавства;
2. Розглянути засоби перекладу морських термінів з новогрецької мови на українську мову;
3. Встановити специфіку перекладу термінів морської тематики українською мовою;
4. Проаналізувати способи перекладу аббревіатур та скорочень;
5. Скласти новогрецько-український глосарій термінів та їх скорочень/аббревіатур у галузі мореплавства.

Теоретичну основу дослідження становлять праці, присвячені загальним питанням теорії та практики перекладу, проблемам перекладу морських лексичних одиниць. Дослідження в цій області проводяться вже давно і ними займалися досить багато авторів, в тому числі питання перекладу та термінології висвітлювалася в роботах О. І. Федоренко («Навчальний посібник з науково-технічного перекладу», 2002 р.), Д. І. Єрмолович («Основи професійного перекладу», 2004 р.), В. М. Лейчик («Лінгвістичні проблеми термінології та науково-технічний переклад», 1990 р.), А. Я. Коваленко («Науково-технічний переклад», 2001 р.), О. Г. Козловської («Когнітивні і структурно-семантичні особливості морської термінології: На матеріалі

англійської мови», 2005 р.), Н. М. Орлової («Функціонування морської лексики в тексті художньої літератури», 1984 р.), М. П. Кочерган («Вступ до мовознавства : підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів», 2004 р.), М. М. Лобанової («Формування семантичної структури термінологічних одиниць», 1982 р.), В. І. Снопкова («Технологія перевезення вантажів морем», 2001 р.), Е. Е. Шмельова (Лінгвокультурологічні особливості морської лексики в англійській мові, 2010 р.), Н. С. Андрющенко («Морський словник. Основні терміни: понад 6000 слів і словосполучень», 2006 р.).

Методологічна основа дослідження. Для визначення процесів в мові використаний дистрибутивний метод – метод, заснований на вивченні оточення окремих одиниць в тексті, а в даному випадку – перевірки використання морських термінів в одній і тій же сфері в різних мовах, а саме в новогрецькій та українській [9].

Поряд з цим використаний і порівняльний метод – порівняльний метод є загальнонауковим методом порівняння фактів і явищ, тобто дослідження і опис мови через його системне порівняння з іншою мовою з метою прояснення його специфічності [20]. Тільки за допомогою порівняння, заснованого на процесі мислення, семантичні процеси, які стосуються морської термінології, узагальнюються, при цьому виявляються певні схожі закономірності у двох мовах. А також компонентний аналіз (метод дослідження плану змісту значущих одиниць мови, метою якого є розкладання значення на мінімальні семантичні складові), завдяки якому вдалося розщепити значення слова на складові компоненти, аби з'ясувати прийом перекладу, який був використаний [11].

Матеріалом дослідження слугували 300 одиниць термінів морської термінології на базі словника «ΛΕΞΙΚΟ. Ναυτικόν & ναυτιλιακόν ὄρων», форумів моряків: e-Nautilia | Το Ελληνικό portal για τη Ναυτιλία; Modelclub.gr Forum; morehod.ru. А також 150 одиниць аббревіатур та скорочень, що

зустрічаються у текстах галузі мореплавства, які було відібрано із глосарію положень міністерства оборони Греції та міністерства інфраструктури та транспорту Греції, «Κανονισμός συντηρήσεων ενοπλών Δυναμείων», та з книги Сотиріоса Літраса, «Συντομογραφίες υπηρεσιών υπηρεσιών», присвяченій абрєвіатурам, що використовуються різними міністерствами Греції.

Наукова новизна: було проаналізовано особливості лексики у сфері мореплавства; було виявлено засоби перекладу морських термінів з новогрецької мови на українську мову; було встановлено специфіку перекладу термінів морської тематики українською мовою; було визначено особливості перекладу абрєвіатур та скорочень в грекомовних текстах галузі мореплавства, а саме визначено різні способи перекладу, які використовуються при опрацюванні таких текстів.

Теоретичне значення дослідження полягає у комплексному системному дослідженні труднощів перекладацького характеру в процесі відтворення морської термінології та абрєвіатур/скорочень у новогрецькій та українській мовах. Результати дослідження є внеском у розвиток перекладознавства, лінгвістики, філології, термінології.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що укладено новогрецько-український глосарій морських термінів та їх скорочень/абрєвіатур, який може бути корисним при перекладі літературних творів, офіційно-ділових документів, наукових статей та досліджень тощо. Цінність роботи зумовлена тим, що визначені у роботі основні способи та особливості перекладу абрєвіатур та скорочень можуть сприяти ефективнішому вирішенню перекладацьких завдань, що можуть виникнути в процесі перекладу. Також, було визначено загальні рекомендації, які можна застосовувати при перекладі абрєвіатур та скорочень задля підвищення рівня еквівалентності. Одержані у праці результати можуть бути використані під час укладання навчальних посібників та інших методичних матеріалів для

підвищення ефективності вивчення мовних особливостей лексичних одиниць відзначеної галузі та їх перекладу.

Апробація результатів дослідження. Робота є цілком самостійним дослідженням, наукову концепцію якого було оприлюднено в доповідях на III Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції, присвяченій актуальним проблеми міжкультурної комунікації, перекладу та порівняльних студій (Маріуполь, 2018), Декаді студентською науки (Маріуполь, 2019), конкурсі студентських науково-реферативних досліджень (Маріуполь, 2019), науково-практичній конференції «Актуальні проблеми лінгвістики, літератури та художнього перекладу» (Маріуполь, 2019), науково-практичній конференції «Актуальні питання грецької філології та перекладу» (Маріуполь, 2019).

Кваліфікаційні робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загального висновку, списку використаних джерел та 4 додатків. Загальний обсяг роботи складає 136 сторінок. Основний зміст дослідження викладено на 94 сторінках. Список використаних джерел включає в себе 94 найменувань, з них 56 іноземними мовами.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В ОБЛАСТІ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА І ТЕРМІНОЛОГІЇ

1.1. Понятійний апарат у терміносистемі перекладознавства

Відіграючи важливу роль в житті суспільства, переклад здавна привертав до себе увагу літературознавців, психологів, етнографів і лінгвістів. Різні погляди на сутність перекладу, його принципи та можливість перекладу як суспільного явища взагалі простежуються на різних етапах розвитку людської думки [76]. Свого часу видатний лінгвіст А.А. Реформатський дав негативну відповідь на питання про можливість створення «науки про перекладознавство», бо вона не може мати власної теорії. Але пройшло декілька десятків років, і теорія перекладу міцно утвердилася як наукова дисципліна. Перекладознавство або традуктологія – це гуманітарна дисципліна, що існує на базі лінгвістики та стику цілої низки інших дисциплін: теорія комунікації, порівняльне літературознавство, семіотика, соціологія; вона вивчає процес і результати усного та письмового перекладу, а також широке коло суміжних явищ (наприклад, локалізацію) [5]; самостійна галузь прикладної лінгвістики, присвячена найважливішим поняттям, проблематиці, термінології перекладознавства [56].

Перекладознавство розвивалося стрімкими темпами і незабаром дисципліна придбала самостійний предмет та об'єкт вивчення. Об'єктом дослідження в теорії перекладу виступає процес міжмовного вербального спілкування за допомогою перекладача. Предметом вивчення є безпосередній процес перекладу і його результат – текст перекладу. Теоретичні дослідження в теорії перекладу спрямовані на оптимізацію практичної діяльності перекладача. Теорія перекладу вивчає закономірні взаємозв'язки між текстами оригіналу та перекладу і розробляє загальні питання методики і технологій перекладу. Мета теорії перекладу – виявлення сутності та механізмів переказу,

а також вивчення внутрішньомовних і позамовних чинників, що впливають на переклад [74]; створити теоретичну основу для подальшого набуття нами практичних умінь і навичок у галузі перекладу та вивчення моделей і закономірностей процесу перекладу і перекладацьких відповідностей, а також способів перекладу текстів різних жанрів і стилів [12].

Але окрім предмета дослідження і відповідного статусу, кожна науку відрізняє від іншої, також власний понятійний апарат і власна термінологія. Термінологічний апарат теорії перекладу включає загальнонаукову термінологічну лексику і власне перекладознавчі терміни: мова оригіналу (МО), мова перекладу (МП), вихідний текст (ВТ), перекладений текст (ПТ), адекватність, еквівалентність, перекладацькі трансформації, мовна комбінація, мова-джерело/мова-об'єкт і ін. Теорія перекладу – молода наука, термінологічний апарат якої не до кінця визначений, тому один і той же термін може по-різному трактуватися представниками різних перекладознавчих шкіл і напрямків. Перші терміни було розроблено і введено в експлуатацію ще теоретиками минулого століття, такими як А.М. Федоров, Я.І. Рецкер, Л.С. Бархударов, В.Н. Комісаров, А.Д. Швейцер та іншими.

Передбачається, що всякий термін – або, принаймні, більшість з них – повинен мати чітку наукову дефініцію в рамках даної терміносистеми, якщо така вже склалася. Оформлення термінів в семіологічну систему, яка відобразить певну систему понять – процес тривалий, і стан термінології точно відображає ступінь розвитку тієї чи іншої науки в даний момент її існування. Якщо до терміну може бути застосована дефініція через найближчий рід і видову відмінність, його можна розглядати як частину терміносистеми. Показником розвитку терміносистеми є її впорядкованість і послідовність співвідношення плану змісту і плану вираження.

Розглянемо основні дефініції терміну «переклад» та суміжних з ним понять з точки зору науковців, перекладачів, філологів; термінів, що є центральними у перекладознавстві. Переклад – це:

- 1) вид мовного посередництва, в результаті якого первинний текст піддається перекодуванню; результат такого перекодування [36];
- 2) процес, що відбувається в формі психічного акту і складається в тому, що мовний твір (текст або усне висловлювання), що виникло на одній мові (вихідна мова або мова оригіналу), перевідтворюється на іншу, на яку перекладається, мову (мова перекладу); результатом цього процесу є новий мовленнєвий твір (текст або усне висловлювання) [77, с. 13];
- 3) переклад як результат певного процесу, тобто позначення самого перекладеного тексту; переклад як процес – тобто як дія від дієслова перекладати, в результаті якого з'являється текст перекладу в першому значенні [13, с. 5];
- 4) процес перетворення мовного твору однією мовою в мовленнєвий твір на іншій мові при збереженні незмінного плану змісту, тобто значення [13, с. 11];
- 5) викликаний суспільною необхідністю процес і результат передачі інформації (змісту), виражений в письмовому або усному вигляді на одній мові за допомогою еквівалентного (адекватного) тексту іншою мовою [19, с. 11];
- 6) сам процес перекладу та його результат [37];
- 7) Один з видів опосередкованої комунікації, в якій завжди є первинні тексти і вторинні тексти, створювані мовним посередником (останні часто називають певним терміном – «метатекст») [59, с. 93];
- 8) діяльність, яка полягає в варіативному перевираженні, перекодуванні тексту, породженого на одній мові, в текст на іншій мові. Ця діяльність здійснюється перекладачем, який творчо вибирає варіант в залежності від варіативних ресурсів мови, виду перекладу, завдань перекладу, типу тексту і під впливом власної індивідуальності; переклад – це також і результат описаної вище діяльності.

Як видно з наведених вище визначень перекладу різними дослідниками, абсолютна більшість з них під перекладом розуміє як процес, так і результат цього процесу, а міждисциплінарність теорії перекладу і її практичних застосувань вказує на те, що переклад є не суто мовним, а досить складним когнітивним феноменом. Основною ознакою перекладу слід визнати його еквівалентність щодо первинного тексту, що переклад повинен замінювати первинний текст, виступати в його ролі, тобто важливою характеристикою перекладу визнається його вторинність.

Як вид мовного посередництва переклад якісно неоднорідний: відомі різні види, типи, методи і способи породження тексту перекладу. Основною ознакою перекладу слід визнати його еквівалентність щодо первинного тексту, що переклад повинен замінювати первинний текст, виступати в його ролі, тобто важливою характеристикою перекладу визнається його вторинність. Будь-який переклад оцінюється по відношенню до первинного тексту (критерії оцінки можуть бути різними в різних суспільствах і в різні історичні періоди), в цьому й полягає відносний характер тексту перекладу.

У своїх дослідженнях Пітер Ньюмарк вказував, що є два типи перекладу:

- 1) Комунікативний переклад намагається справляти на своїх читачів враження, максимально близьке до того, яке вони могли б відчутися прочитавши оригінал;
- 2) Семантичний переклад намагається надавати точне контекстуальне значення оригіналу настільки близько, наскільки семантична і синтаксична структури другої мови це дозволяють.

Основна відмінність між ними двома – це те, що комунікативний більш наголошує на «стилі оригіналу», аніж на змістові повідомлення. Комунікативний переклад «Προσέξτε, το σκυλί! – Обережно, собака!» є обов'язковим та більш бажаним; семантичний переклад «Το σκυλί μλορεί να δαγκώσει! – Собака може вкусити!» був би більш інформативним, але менш ефективним.

Р.О. Якобсон ввів поняття «переклад» як одне з основоположних в семіотику. Він запропонував розрізняти:

1. внутрішньомовний переклад – інтерпретація вербальних знаків за допомогою інших знаків тієї ж мови;
2. міжмовний переклад – інтерпретація вербальних знаків за допомогою засобів будь-якої мови;
3. міжсеміотичний переклад – інтерпретація вербальних знаків за допомогою знаків невербальних знакових систем [79, с. 18].

Продовжуючи далі описувати термінологічний апарат перекладознавства, слід згадати про перекладацькі трансформації або прийоми перетворення – перетворення, за допомогою якого можна здійснити перехід від одиниць оригіналу до одиниць перекладу [37]; міжмовне перетворення, що вимагає перебудови на лексичному, граматичному або текстовому рівні; основа більшості прийомів перекладу, зміна формальних (лексичні або граматичні трансформації) або семантичних (семантичні трансформації) компонентів вихідного тексту при збереженні інформації, призначеної для передачі думки [59, с. 230];

Предперекладацький аналіз тексту – аналіз вихідного тексту, що передуює процесу перекладу. Структура акту перекладу зазвичай представляється як послідовність трьох етапів: розуміння – власне переклад – оцінка перекладацького рішення. У практиці перекладу недостатньо враховується те, що етап розуміння тексту по суті являє собою неоднорідне явище, в складі якого можна виділити принаймні дві стадії: власне, розуміння, яке далі супроводжується предперекладацьким аналізом тексту. При цьому ясно, що при перекладацькій взаємодії двох мов (що здійснюється одним перекладачем) стратегія перекладу, безумовно, не симетрична. Так, процес розуміння змісту тексту рідною мовою в цілому протікає без докладання значних зусиль, тоді як розуміння вихідного тексту іноземною мовою може викликати певні труднощі. Для перекладача разом з тим важливо не тільки розуміння змісту

тексту, а й уміння побудувати перекладацький «фрейм» і далі фактично структурувати текст під мову перекладу.

Предперекладацький аналіз тексту починається з аналізу культурно значущих чинників: це можуть бути уявлення про відмінність в сприйнятті мовних засобів – наприклад, різне ставлення до риторичного питання в грецькій та українській культурах. Далі аналізу підлягають структурно значимі компоненти, наприклад, відмінності в прагматичної завантаженості однієї і тієї ж синтаксичної моделі в різних мовах. Після розгляду структурно-функціональних проблем перекладач звертається до аналізу «приватних» проблем на лексичному (далі, можливо, морфологічному і навіть фонетичному) рівні. В.Н. Комісаров вважає, наприклад, що аналіз потрібно починати з синтаксичної структури і далі переходити на інші, більш «дрібні» рівні – лексичний, морфологічний та фонетичний [36]. Як відзначають лінгвісти, набір наявних мовних засобів і структур є суттєво схожим на двох мовах, наприклад, грецькій та українській: це проявляється в наявності однакових типів пропозицій та інших синтаксичних структур; інвентар частин мови (за єдиним винятком артикль в грецькій і відокремленні один від одного дієприслівник та дієприкметник в українській) також практично збігається. Разом з тим їх функціональне навантаження різне, причому багато особливостей логічно вбудовуються в мовну ментальність і легко отримують пояснення. Іншими словами, аналіз в цілому передбачає структурно функціональний підхід, що складається в аналізі пропозиції з точки зору особливостей його структури.

Оригінальний текст – текст, що піддається перекладу [13, с. 128]; первинний текст щодо тексту перекладу; текст оригіналу; текст, який переведений; оригінал. Оригінальний текст = Оригінал = Первинний текст =. Дане поняття має стабільність і як таке може бути віднесено до теоретико-перекладацьким універсаліям. Як правило, в роботах з перекладознавства дане поняття прийнято позначати скороченням – ОТ. Найважливішим етапом

процесу перекладу є перевираження змісту оригінального тексту засобами системи мови, знаками якого закодований перекладений текст [45, с. 44].

Вхідна мова – «будь-яка природна мова, знаками якої закодований вихідний текст» [13, с. 128]; «Мова, з якого робиться переклад» [36], мова оригіналу; мова тексту, який був переведений. Дане поняття має стабільність і як таке може бути віднесено до теоретико-перекладацьким універсаліям. Як правило, в роботах з перекладознавства дане поняття прийнято позначати скороченням – ВМ.

Адекватність перекладу – «відповідність перекладеного тексту мети перекладу» [3]. Поняття є певною мірою оціночним, і багато теоретиків перекладу вказують на адекватність перекладу як на критерій правильності вибору засобів для досягнення «доброго» перекладу. Так, наприклад, Я.І. Рецкер пише: «Оскільки критерієм адекватності може бути лише відповідність частці дійсності, описаної в оригіналі, рівноцінність засобів визначається якщо не тотожністю, то максимальним наближенням отриманого результату до впливу оригіналу. Аналіз будь-якого перекладу, виконаного на високому рівні майстерності, показує, що основа встановлення рівноцінності мовних засобів може бути тільки функціональна, а не формальна» [67, с. 8].

Перекладений текст – «Текст, що виник в результаті перекладу» [13, с. 128]; «Текст, який отриманий в результаті процесу перекладу» [59, с. 137]; текст перекладу; те ж саме, що переказний текст. Дане поняття має стабільність і як таке може бути віднесено до теоретико-перекладацьким універсаліям. Як правило, в роботах з перекладознавства дане поняття прийнято позначати скороченням – ПТ. Дане поняття використовує Л.К. Латишев в роботі «Технологія перекладу» для позначення «тексту перекладу»: «Переказний текст є похідним від вихідного тексту: ПТ створюється на основі певних характеристик ВТ і відтворює їх засобами МП в умовах іншої культури» [45, с. 30].

Перекладність – «об'єктивно існуюча можливість передати повідомлення в умовах комунікації з використанням двох мов» [58, с. 148]; «Принципова можливість перевести текст»; «Принципова можливість досягнення еквівалентності щодо всього тексту або будь-якої його частини» [13, с. 132]. В основі будь-якої теорії перекладу лежить переконання в тому, що переклад можливий. Завдання перекладу полягає в тому, щоб засобами іншої мови передати текст, тобто в процесі перекладу повинен вийти текст, еквівалентний вихідному. Таким чином, перекладність – «передумова еквівалентності». Загальноприйнято вважати, що різні види текстів мають різний ступінь перекладності. Особливо складними вважають твори художньої літератури, при перекладі яких необхідно передати не тільки зміст, а й форму, тобто мовні особливості оригіналу. Дане поняття має стабільність, активно використовується як теоретиками, так і практиками перекладу і як таке може бути віднесено до теоретико-перекладацьких універсалій.

Перекладацька трансформація або прийоми перетворення – «перетворення, за допомогою якого можна здійснити перехід від одиниць оригіналу до одиниць перекладу» [54]; «Перекладацьке перетворення» [13, с. 128]; міжмовне перетворення, що вимагає перебудови на лексичному, граматичному або текстовому рівні; «Основа більшості прийомів перекладу, зміна формальних (лексичні або граматичні трансформації) або семантичних (семантичні трансформації) компонентів вихідного тексту при збереженні інформації, призначеної для передачі» [57, с. 230]; «Міжмовні перетворення, що здійснюються в процесі перекладу» [24, с. 358]. Перекладацька трансформація = Міжмовна трансформація. Дане поняття має стабільність і може бути віднесено до теоретико-перекладацьких універсалій.

Масштаб і глибина перекладацьких трансформацій бувають дуже різними – від трансформацій, що тягнуть за собою відносно невелику відмінність переказного висловлювання з вихідним, до випадків так званого парадоксального перекладу, коли зовнішня несхожість вихідного і

переказного висловлювань така, що в продукті, запропонованому мовним посередником, важко відразу ж визнати переклад, і лише при якісній аналізі стає, що рішення оптимально, що перевести ближче до тексту було просто неможливо, що перед нами адекватний переклад.

Як зауважив Л.К. Латишев, «однією лише констатацією факту наявності такого широкого діапазону перекладацьких трансформацій мало. Очевидно, що перекладачеві корисно ще й знати основні типи перекладацьких трансформацій, що найбільш часто застосовуються, і вміти користуватися ними. Володіння цим інструментарієм настільки ж цінне для мовного посередника, як для шахіста володіння репертуаром стандартних рішень в типових ситуаціях» [26].

В даний час існує безліч підходів до поділу перекладацьких трансформацій на види і типи і безліч класифікацій, запропонованих різними авторами. За словами Л.С. Бархударова та І.С. Алексєєвої, всі види перетворень чи трансформацій здійснюваних в процесі перекладу можна звести до 4 елементарних типів [77]:

1. Перестановка – це зміна розташування мовних елементів в тексті перекладу в порівнянні з текстом оригіналу. Елементами, що можуть піддаватися перестановці, є зазвичай слова, словосполучення, частини складного речення.
2. Заміна – в процесі перекладу заміні можуть піддаватися як граматичні одиниці, так і лексичні, у зв'язку з чим можна говорити про граматичні та лексичні заміни. До граматичних ж відносяться такі типи:
 - а) заміна форм слова;
 - б) заміна частин мови;
 - с) заміна членів речення (перебудова синтаксичної структури пропозиції);

d) синтаксичні заміни в складному реченні: а) Заміна простого речення складним; б) Заміна складного речення простим; с) Заміна підрядного речення головним; d) Заміна головного речення підрядним; та інші заміни.

3. Додавання. Цей тип перекладацької трансформації ґрунтується на додаванні під час перекладу опущених в іноземній мові «доречних слів».
4. Опущення – явище, прямо протилежне додаванню. Під опущеними мається на увазі опущення тих чи інших «надлишкових» слів при перекладі.

А.Д. Швейцер класифікував граматичні трансформації наступним чином:

- 1) об'єднання речень – спосіб перекладу, при якому синтаксична структура речення в оригіналі перетворюється шляхом з'єднання двох простих речень в одне складне;
- 2) членування речень – спосіб перекладу, при якому синтаксична структура речення в оригіналі перетворюється на дві або більше предикативні структури мови перекладу;
- 3) додавання граматикалізованих одиниць: сполучників, займенників і т. п.;
- 4) опущення граматикалізованих елементів [78].

Розбиття перекладацьких трансформацій на типи, як і будь-яка інша класифікація, може здійснюватися на різних підставах. Л.К. Латишев взяв за основу рівні мови. За його словами, це дозволяє не тільки класифікувати перекладацькі трансформації, а й провести межу між ними і іншим великим класом перекладацьких прийомів – підстановками [44].

Мовні рівні – це підсистеми загальної системи мови, кожна з яких характеризується сукупністю відносно однорідних одиниць і категорій мови, а також правил, що регулюють їх використання. Виділяються такі рівні мови:

фонетичний, морфологічний, синтаксичний і лексичний. Мінімальною мірою перекладацьких перетворень є перехід від фонетики іноземної мови до фонетики вихідної мови. Без заміни «звукових оболонок» значень переклад взагалі неможливий. Якщо інших змін, крім такої заміни, не відбувається, то переклад виконаний (виключно) за допомогою підстановок. Фонетичне перетворення вихідного висловлювання не може вважатися трансформацією, оскільки воно – обов'язковий, константний елемент процесу перекладу. Про трансформаціях доречно говорити лише в тих випадках, коли трансмовне перефразування зачіпає ще й інші рівні мови: морфологічний, лексичний, синтаксичний або ж ще більш глибокі структури породження мовлення. Якщо в результаті підстановок виникає перекладне висловлювання, симетричне вихідного на всіх рівнях, за винятком фонетичного, то використання рівневих трансформацій веде до їх асиметрії на тому чи іншому рівні – в залежності від того, яка трансформація мала місце.

Перетворення на рівні частин мови іменуються категоріально-морфологічними трансформаціями, оскільки частини мови – одна з основних категорій морфології. Цей тип трансформацій широко застосовується в перекладі. Їх особливість в тому, що вони в мінімальному ступені відображаються при переданні змісту – не тягнуть за собою істотних змістовних втрат або модифікацій. Досить нейтральні відносно переданого змісту і синтаксичні трансформації. Синтаксична трансформація може полягати в заміні одного типу синтаксичної конструкції іншим.

Таким чином, аналізуючи висловлювання лінгвістів, можна зробити загальний висновок, що граматичні трансформації полягають у перетворенні структури речення в процесі перекладу відповідно до норм МП. Вони можуть відбуватися:

- I. на синтаксичному рівні:
 - 1) синтаксичне уподібнення;
 - 2) перестановки;

- 3) заміна членів речення;
- 4) перехід від зворотного порядку слів до прямого;
- 5) зміна предикатів при перекладі;
- 6) перетворення активних конструкцій в пасивні і навпаки;
- 7) членування речення;
- 8) об'єднання речень;
- 9) заміна типу синтаксичного зв'язку;
- 10) опущення;
- 11) доповнення.

II. на морфологічному рівні:

- 1) перетворення займенників;
- 2) заміна прикметника іменником або прислівником;
- 3) заміна особистої форми дієслова дієприкметником;
- 4) граматична заміна числа;
- 5) заміна граматичного часу;
- 6) словотвірні трансформації.

1.2. Особливості професійних термінів і визначень

Тексти кожної сфери діяльності містять у собі значну кількість нюансів та тонкощів, з якими доводиться стикатися перекладачеві при перекладі матеріалу. Серед цих нюансів певна складність перекладу спеціалізованих текстів полягає в роботі з термінами, тому що їх неможливо замінити жодним іншим словом – потрібно знати точний еквівалент в мові, на який здійснюється переклад. Лінгвісти надають особливого значення дослідженню поняттю «термін» та його структурно-семантичних особливостей. Походження, створення та структурно-семантичний потенціал терміну, його словотвірна парадигма були досліджені багатьма лінгвістами: А.С. Герд, В.П. Даниленко, М.Н. Володіна, С.Л. Мішланова, В.Н. Прохорова та інші.

Термін (від лат. *terminus* – межа, кордон) – це:

- 1) «слово або словосполучення, застосоване для позначення деякого поняття» [18];
- 2) «слово або словосполучення, що є назвою деякого поняття якої-небудь галузі науки, техніки, мистецтва і так далі» [47];
- 3) «це спеціальне слово, яке має дефініцію, бо конкретний зміст поняття, визначеного терміном, стає зрозумілим лише завдяки цій дефініції – лаконічному логічному визначенню, яке зазначає суттєві ознаки предмета або значення поняття, тобто його зміст і межі» [69];
- 4) «це одиниця будь-якої конкретної природної або штучної мови (слово, словосполучення, аббревіатура, символ, поєднання слова та букв-символів, поєднання слова та цифр-символів), що володіє в результаті стихійно сформованій чи особливої свідомої колективної домовленості спеціальним термінологічним значенням, яке може бути виражено або у словесній формі, або в тому чи іншому формалізованому вигляді і досить точно і повно відображає основні, суттєві на даному рівні розвитку науки і техніки ознаки співвідносного поняття» [58];
- 5) «слово, обов'язково співвідносне з певною одиницею відповідної логіко-понятійної системи в плані змісту» [64];
- 6) «це одиниця будь-якої конкретної природної або штучної мови, що володіє в результаті стихійно сформованій чи особливої свідомої колективної домовленості спеціальним термінологічним значенням» [26].

У визначенні терміну немає цілковитої одностайності серед науковців. Основну функцію терміну В.В. Виноградов вбачає у визначенні певного поняття, наданні йому певної дефініції. Б.М. Головін визначає термін як «слово чи словосполучення, що має професійне поняття й застосовується в процесі/заради пізнання та освоєння певного кола об'єктів і відношень між

ними – під кутом певної професії» [25, с. 7]. Такої самої думки дотримуються С.М. Бурдін, Я.А. Климовицький, О.В. Суперанська. У визначенні сутності терміну на першому плані перебуває співвідношення терміну й поняття, тому що будь-яка наука є чіткою системою взаємопов'язаних між собою понять, виділення яких відбувається на основі наукового узагальнення ознак. На думку автора підручника «Термінознавство» С.В. Гриньова-Гриневича, що посилається на думку О.С. Ахманової, основний склад термінологічного списку європейських мов «цілком може бути вичерпаний іменниками» [8, с. 11]. Гриньов-Гриневич визнає існування «відмінної думки», згідно з якою до термінів можна відносити і деякі дієслова, а також прикметники і прислівники, проте відкидає цю точку зору як неспроможну. Звідси його уточнене визначення терміну як «лексичної одиниці (слова або словосполучення), що приймається для точного найменування понять» [27, с. 29-30].

Терміни служать спеціальними, обмежувальними позначками характерними для цієї сфери предметів, явищ, їх властивостей і відносин. На відміну від слів загальної лексики терміни в межах сфери застосування однозначні і позбавлені експресії. Науковий термін точно і однозначно визначає чітко окреслене спеціальне поняття будь-якої галузі науки, техніки, мистецтва, суспільного життя тощо і його співвідношення з іншими поняттями в межах спеціальної сфери. Терміни існують в рамках певної термінології, тобто входять в конкретну лексичну систему мови, але лише за посередництвом конкретної термінологічної системи. На відміну від звичайних слів, які часто є багатозначними, невпорядкованими, в межах сфери застосування є однозначним, терміни не пов'язані з контекстом. Специфіка термінів як особливого лексичного розряду слів полягає ще й в тому, що вони створюються в процесі виробничої й наукової діяльності і тому функціонують лише серед людей, що володіють відповідними науковими і виробничими реаліями, тобто макроконтекстом. Тому на відміну від звичайних слів,

однозначність яких в мовної комунікації забезпечується ситуацією або лінгвістичним контекстом, однозначність терміну регламентується екстралінгвістичним макроконтекстом або лінгвістичним мікроконтекстом. Враховуючи цю властивість терміну, важливо простежити його семантичні смислові зв'язки із загальноживаним словом. Однією з найскладніших проблем у лексикографічному описі слова-терміну є розмежування полісемії та омонімії.

Як зауважила у свій час О.С. Ахманова: «Лексикографу в його роботі завжди загрожує дві однаково великі небезпеки: штучне об'єднання під одним звуковим комплексом кількох різних слів й не менш штучний розподіл одного слова на омоніми» [7, с. 110]. Якщо два ідентичні звукові комплекси є одним словом, то у відповідності до існуючої лексикографічної традиції їм має відповідати одна словникова стаття, а якщо вони за своєю суттю різні – то дві, три і т. д. Але у тлумачних словниках опис численних значень одного і того самого знаку здійснюється шляхом пояснення одного значення через інше без пояснення зв'язку між ними та без врахування його узагальнюючої природи як слова-терміну. Тому системно-структурні ознаки є основними критеріями визначення терміну у системі мови. У жодній системі мови немає абсолютно тотожних ознак, отже, немає і абсолютних синонімів, бо в жодній системі понять немає двох і більше різних ознак, які б називалися одним і тим самим терміном. Той самий термін «кочує» із однієї системи до іншої, набуваючи іншого змісту.

М.Н. Володіна виділяє узагальнюючу особливість терміну як його когнітивно-дефінітивну значущість», яка виражається в тому, що термін стає «носієм та зберігачем» спеціальної інформації, належної до визначеної раніше терміносистеми [21, с. 32]. Дослідження структурно-семантичних зв'язків між термінами передбачає нерозривність двох планів, які пов'язані між собою: стабільний інваріантний семантичний компонент парадигматичного плану системи мови і вираження змінних компонентів із синтагматичного плану

мовлення, які визначають відповідно різні смисли вживання слова-терміну. Такі системні взаємозв'язки між термінами розкривають суть «переходу» того самого слова-терміну від одного смислу до іншого.

Термінознавчі дослідження традиційно пов'язані з науками про мислення, що забезпечує базу для активного проникнення когнітивного підходу у термінознавство. Таким чином, вивчення терміну у середині терміносистеми доповнюється перспективним когнітивним підходом, який потребує виявлення місця і функції терміну в лінгвомисленнєвій діяльності людини.

Дуже важливо, перш ніж приступати до перекладу термінів, слід краще пізнати їх структуру, щоб вибрати згодом найкращі способи їх перекладу. Тому всі терміни, в тому числі науково-технічні, відповідно за їх формальною структурою були розподілені по класам. Терміни поділяються на загальноживані (το κύμα – хвиля, ο σκάφος – судно, корабель) та вузькоспеціальні, уживані в певній галузі науки, сфері діяльності (η προραία δεξαμενή – форпик, ο ρυθμιστής – регулювальник; робітник, що займається вивірянням). Також терміни можна поділити на прості, що складаються лише з одного слова (η φορτηγίδα – баржа; το ρυμουλκό – буксир), та на складні – термін-словосполучення, багатоконпонентні терміни (ο νεκρό βάρος – повна вантажопідйомність судна або дедвейт; ο ολικό μήκος σκάφους – найбільша або габаритна довжина; загальна протяжність, загальна довжина судна).

Згідно за В.А. Судовцевим терміни поділяються на наступні класи [71]:

- Однослівні терміни;
- Складові терміни;
- Термінологічні словосполучення, що складаються з іменників;
- Термінологічні словосполучення, що складаються з прикметників і іменників;
- Термінологічні словосполучення, що складаються з дієприкметників і іменників;

- Термінологічні словосполучення, що складаються з трьох компонентів: прислівник + дієприкметник (прикметник) + іменник;
- Термінологічні словосполучення, що складаються з трьох компонентів: іменник + дієприкметник (прикметник) + іменник;
- Термінологічні словосполучення, в яких головне слово стоїть до прийменника, а слова, що стоять за ним, грають роль визначення;
- Термінологічні прийменникові словосполучення, що є визначенням до головного слова;
- Термінологічні словосполучення, визначення яких зазвичай є іменники з прийменником.

Від термінів слід відрізнити номенклатурні назви – своєрідні етикетки предметів, явищ, понять. Якщо в основі терміну лежить загальне поняття, то в основі номенклатурної назви – одиничне. Стан термінологічної справи будь-якої держави відображає її цивілізованість. Тому кожна держава особливо дбає про стан національної фахової мови, який віддзеркалюється у державних стандартах. Технологія творення термінологічних стандартів в ідеальному випадку повинна бути тривалим і практично виваженим процесом. Адже термінологічний стандарт – це результат спочатку лексикографічного усталення, визначеного наявними словниками та їхнім «часом життя», а потім практичного унормування усталеної термінології, відображеної у підручниках, навчальних посібниках, наукових працях, монографіях тощо. Попри це термінологічні стандарти, опираючись на досвід, повинні передувати галузевим, або, принаймні, виходити з ними одночасно, але вже з узгодженою (хай навіть не цілком усталеною) термінологією. У ширшому аспекті процес унормування стандартизації національних термінологій повинен переходити у загальносвітовий процес гармонізації – встановлення відношень еквівалентності між термінологіями держав у рамках одної чи кількох мов, що необхідно для кращого порозуміння на всіх рівнях міждержавних стосунків – політиці, науці, культурі, торгівлі, спорті тощо.

Терміни та, так би мовити, «нетерміни» (слова загальнонародної мови, значення) можуть переходити один в одного. Терміни підкоряються словотворчим, граматичним і фонетичним правилам цієї мови; створюються шляхом термінологізації слів загальнонародної мови, запозичення або калькування іншомовних термінів-елементів. У деяких випадках при такому входженні слова в термінологіях різних предметних областей виникає омонімія.

Опираючись на дослідження Н.Б. Головіна в роботі «Лінгвістичні терміни і лінгвістичні ідеї» можна виділити такі вимоги до терміну, його властивості [33]:

- термін повинен задовольняти правилам і нормам відповідної мови;
- термін має бути частиною системи мови;
- для терміну характерна наявність дефініції, тобто кожен термін зіставляється з чітким окремим визначенням, що орієнтується на відповідні поняття;
- терміну властива відносна незалежність від контексту;
- термін повинен бути точним;
- термін повинен бути коротким;
- термін повинен прагнути до однозначності;
- термін експресивно нейтральний;
- термін повинен бути милозвучним.

На думку ж Клімзо В.Н. адекватно перекладений термін повинен задовольняти трьом вимогам [26]:

- 1) правильно і точно передати зміст іншомовного тексту;
- 2) відповідати стилю наукової літератури, тобто висловлювати думку строго і ясно, в максимально стислій і лаконічній формі;
- 3) дотримуватися загальноприйнятих норм літературної мови перекладу. Інакше кажучи, неприпустимо переносити в український

текст особливості грецької мови при перекладі з грецької на українську.

Отже, з усього вище сказаного можемо визначити такі основні ознаки терміну як:

- 1) Системність. Кожний термін входить до певної терміносистеми, у якій має певне термінологічне значення. За межами своєї терміносистеми термін може мати зовсім інше значення, дефініцію. Наприклад, то *εκτόπισμα*:
 - водотоннажність, обсяг води, що витісняється плаваючим на поверхні або зануреним в воду судном (*πλοίο μεγάλου / μικρού εκτοπίσματος* – великотоннажне / малотоннажне судно);
 - вагомість, ступінь важливості людини, речі або явища (*διαθέτει μεγάλο κοινωνικό / πολιτικό / καλλιτεχνικό εκτόπισμα* – має велике соціальне / політичне / художнє значення).
- 2) Точність. Термін повинен якнайповніше й найточніше передавати суть поняття, яке він позначає. Наприклад:
 - то *γραμμάτιο όψεως* – документ імпортера, що представляється в митні органи для огляду вантажу.
- 3) Тенденція до однозначності в межах своєї терміносистеми. Якщо більшість слів загальноживаної мови багатозначні, то більшість термінів – однозначні, що зумовлено їхнім призначенням, а також походженням. Наприклад:
 - то *εκτόπισμα* – водотоннажність.
- 4) Наявність дефініції. Кожний науковий термін має дефініцію (означення), які чітко окреслює, обмежує його значення в певній терміносистемі.
- 5) Стилiстична нейтральність, тобто відсутність експресивності, образності, суб'єктивно-оцінних відтінків, які б висловлювали

ставлення автора, мали б негативне або позитивне ставлення до позначуваного об'єкту.

Багато вчених виділяють основні прийоми перекладу термінів. Переклад термінів вимагає знання тієї галузі, якої стосується переклад, розуміння змісту термінів мови оригіналу і знання термінології мови перекладу. При перекладі науково-технічної літератури важливе значення має взаємодія терміну з контекстом, завдяки чому виявляється значення слова.

Однак при роботі з науковою літературою найбільшу складність представляють багатокomпонентні терміни – термінологічні словосполучення, утворені за певними моделями, створені лексичним і синтаксичним способом. Вони являють собою семантично цілісну комбінацію двох або більше слів, утворену безприйменниковим способом або за допомогою прийменника і можуть бути як вільними, так і стійкими поєднаннями. Досить поширеним є спосіб творення термінів у вигляді ланцюжка слів [71, с. 62]. Переважання термінів-словосполучень в сучасній термінології пояснюється необхідністю дати точні найменування складним складовим поняттям, уточнити професійні об'єкти і процеси в міру відкриття і пізнання нових сторін досліджуваних явищ.

Існують різні способи утворення термінів, зокрема морфологічний – морфологічний, семантичний, синтаксичний, морфолого-синтаксичний – які формують лексичний корпус термінологічного словнику.

Одними з основних способів утворення термінів є морфологічний – префіксація, суфіксація, конверсія та афіксація. Виявлено, що афіксація в утворенні термінів відрізняється: по-перше, чіткістю словотворчої структури; по-друге, стійкістю набору терміно-утворюваних формантів; по-третє, системністю їх використання.

До основних семантичних способів утворення термінів можна віднести наступні:

- термінологізація значень загальноживаних слів і словосполучень;

- метафоризація значень загальноживаних слів;
- метонімізації;
- запозичення; іншомовні запозичення.

Терміни, утворені таким чином, можуть успішно використовуватися для подальшого терміноутворення за допомогою синтаксичних і морфолого-синтаксичних способів.

Найбільш продуктивним способом утворення термінів так само є синтаксичний. Він полягає у формуванні термінологічних словосполучень. Під термінологічним словосполученням мається на увазі цілісна лексична одиниця, яка має єдине значення цілого компонента в рамках цього поєднання. Багатокомпонентні терміни-словосполучення (з чотирьох і більше слів) також мають місце, але їх кількість незначна. Багато з таких словосполучень можна вважати предтермінами, тобто одиницями, вербалізується не точне наукове поняття з його конкретними ознаками, а лише уявлення про нього. Функціонально термінологічні словосполучення спрямовані на компресію інформації, на передачу більшого обсягу інформації при меншій кількості лексем.

Встановлено, що базовою моделлю вербалізації понять терміносистеми є найменування об'єкта чи явища, яке супроводжується компонентом-конкретизатором (його ознакою). На це вказує переважання двокомпонентних термінологічних одиниць. Освіта подібної моделі викликана прагненням до усунення багатозначності терміну.

Морфолого-синтаксичний спосіб утворення термінів служить для скорочення лексичної протяжності вихідного багатокомпонентного терміну, що дозволяє утворювати вторинні одиниці, що відповідають вимогам стислості.

Принципи при перекладі термінів. Для вузькопрофільної сфери важлива точність, тому при перекладі будь-якого терміну з мови оригіналу на мову перекладу потрібно обов'язково враховувати цей принцип. Важливо при

перекладі термінів не допускати неоднозначності. Це може привести до неправильного розуміння, що згодом призведе до неправильних дій, конфлікту, інших негативних наслідків – потрібно перекладати чітко, зрозуміло й однозначно. Також важливо використовувати додатково спеціальну літературу, щоб переклад був грамотним, потрібно вживати тільки прийняті кодифіковані поняття. Важливо звертати особливу увагу на новостворені терміни, які ще не зафіксовані в словниках.

Багато вчених виділяють основні прийоми перекладу термінів. Як уже зазначалося, потрібно визначити, що перекладати: однослівні терміни або термінологічну групу. З'ясувавши це, можна вибудувувати план роботи. На відміну від терміну, що складається лише з одного слова та на переклад якого витрачається менше зусиль, переклад термінологічної групи або термінів-словосполучень потребують більшої кількості сил і часу. На підбирання для нього еквіваленту доводиться витратити значно більше сил та часу.

При перекладі науково-технічної літератури важливе значення має взаємодія терміну з контекстом, завдяки чому виявляється значення слова. А.Я. Коваленко визначає два етапи у процесі перекладу терміну:

- 1) З'ясування значення терміну у контексті;
- 2) Переклад значення рідною мовою [34, с. 257].

Тобто спочатку, при читанні речення потрібно визначити, де саме знаходиться термін та виділити усі його складові частини; чи можна перекласти його одним словом або зробити послівний переклад, який також складається з кількох слів. Якщо це термінологічна група, то необхідно поділити її на складові і перекласти, або знайти еквівалент. Особливість перекладу термінів полягає в тому, що потрібно постійно здійснювати пошук еквівалентів в МП, тому що просто елементарних загальних знань недостатньо, як, наприклад, при перекладі художньої літератури. Необхідно відзначити, що підбір точного еквівалента терміну вимагає знання тієї галузі,

якої стосується переклад, розуміння змісту термінів мови оригіналу і знання термінології мови перекладу, тому неможливий без доброго знання тематики тексту на мові оригіналу. Необхідно пам'ятати, що порядок слів у еквівалентах таких термінів-словосполучень МП часто відрізняється від порядку слів в МО – доводиться міняти місцями його компоненти [61, с. 22; 70, с. 66-67]. Це стосується перш за все двокомпонентних термінів – тобто визначенням стає головним словом, і навпаки. Необхідність такої перестановки визначається контекстом та особливостями МП. При перекладі термінів-словосполучень також слід враховувати їх склад. Від цього залежить порядок, в якому передається значення даного словосполучення. Багатоконпонентні терміни складаються з поєднання іменника (зазвичай в однині) з іншими частинами мови, які можуть стояти як до нього, так і після. В першу чергу перекладають іменник, що є основним (головним) компонентом, а потім послідовно здійснюють переклад кожної смислової групи. Після перекладу і редагування термінологічного словосполучення дається його еквівалент МП.

Але особливу складність серед цієї категорії термінів при перекладі являють безприйменникові терміни-словосполучення. Вони складаються з ланцюжка слів, які між собою не пов'язані службовими словами (артикллями, прийменниками, тощо). У таких багатоконпонентних термінах головним словом є останнє, а всі інші слова, які стоять зліва від нього, – визначальні компоненти. В такому випадку переклад починають з головного слова. Осмислення терміну виконується від останнього слова до першого з додаванням відсутніх смислових компонентів, якщо того потребують норми МП. Вагому роль тут грає контекст.

Лаконічні терміни не слід калькувати, а необхідно давати їх розгорнутий переклад. Але в разі, якщо цей термін в тексті зустрічається багато разів, то доцільно дати кальку при першому його згадуванні густо в дужках привести розгорнутий варіант.

Отже, переклад термінологічної групи здійснюється наступним чином:

- виділити ключове слово;
- переклад ключового слова як первинного значущого елементу, у врахуванням структури обох мов (з якої перекладають і на яку перекладають – МО та МП);
- переклад ключового слова спільно з уточнюючим визначенням;
- переклад уточнюючого визначення з подальшими уточнюючими термінами.

1.3. Лінгвістичні характеристики понять «скорочення» та «аббревіатура»

Виникнення скорочень сягає сивої давнини і нерозривно пов'язане із самим утворенням письма, оскільки люди завжди прагнули до економії мовних засобів. Проте лише на початку ХХ століття і, особливо після Другої світової війни, починається бурхливий розвиток аббревіації, зокрема у військовій фаховій мові. Подальше поширення скорочень в термінології інших галузей, таких як природничі науки, міжнародна торгівля та організації, політика, зафіксовано у 1960-х роках. Це пов'язано з інтенсивним розвитком засобів масової інформації, розширенням інформативного простору й одночасно з тенденцією до стислості, що особливо відчувається у час глобалізації [23, с. 8]. З початком ХХ століття бурхливий розвиток науки і техніки призвів до появи все більшої кількості відкриттів – нових матеріалів, технологій і продуктів. Постійно виникають такі терміни, які повинні вказувати на відмінні ознаки створеного нововведення і давати його точне визначення. Стало вже неможливим позначати нові поняття одним словом з існуючого словника, все частіше стали використовуватися складні словосполучення у вигляді складових найменувань. Цікаво, що кожне окреме слово в таких найменуваннях є давно відомим, але в словосполученні всі разом вони описують нове поняття:

- ο μαγνητικός βορράς (ΜΒ) – магнітний північ,
- η πιθανή ώρα άφιξης (ΠΩΑ) – очікуваний час прибуття.

Звичайно, з часом такі словосполучення стають все більш об'ємними, їх важко використовувати і в листі, і в усному спілкуванні, особливо в тих випадках, коли потрібно часте повторення. Саме в таких випадках стають корисними аббревіатури – швидко прижилися в практиці такі зручні скорочення. «Мова за своєю природою ощадлива в засобах вираження», – підкреслював відомий мовознавець А.М. Пешковський [62, с. 63], і за останнє сторіччя це прагнення до економії мовних засобів помітно і різноманітно проявляється в словотворенні на основі складених найменувань. Вони в основному використовуються, щоб уникнути частого дублювання довгих термінів, назв або виразів або назв матеріалів в документах.

Морська сфера, для якої характерно надзвичайно широке використання аббревіатур, різноманіття їх типів і високий темп відновлення, є також середовищем і стимулом їх утворення. Крім екстралінгвістичних факторів, таких як розвиток науки і техніки, виникнення різних скорочених лексичних одиниць пояснюється «принципом найменшого зусилля» або «законом економії мовних засобів». Про принципі економії мови досить багато писалося як у вітчизняній, так і в зарубіжній лінгвістичній літературі (І.А. Бодуен де Куртене, Л.В. Щерба, Е.Д. Поліванов, А. Мартіне, Т. Пауль та ін.). В аббревіатурах інформація передається меншим числом знаків, тому ємність кожного знаку більше, ніж у відповідних вихідних одиницях, що дає підставу розглядати аббревіації як один з видів оптимізації мовного повідомлення.

Андре Мартіне вважає, що економія зусиль взагалі лежить в основі еволюції мови. «Постійне протиріччя між потребами спілкування людини і його прагненням звести до мінімуму свої розумові та фізичні зусилля може розглядатися в якості рушійної сили мовних змін. Тут, як і в ряді інших випадків, поведінка людини підпорядкована закону найменшого зусилля, відповідно до якого людина витрачає свої сили лише в тій мірі, в якій це

необхідно для досягнення певної мети» [86]. Проте, пояснення абрєвіації економією зусиль не є повним: абрєвіація, перш за все, пов'язана з основною – комунікативною – функцією мови і забезпечує потреби спілкування не за рахунок «економії зусиль», а за рахунок кондєнсованих інформацій в комунікативних цілях, за рахунок підвищення інформаційної цінності певних елементів формального мовного матеріалу.

Скорочення – це:

1. це такий спосіб словотвору, суть якого складається у відсіканні частини основи, що або збігається зі словом, або являє собою словосполучення, об'єднане загальним змістом;
2. це усічення або пропущення частини морфемного складу слова;
3. це частина слова, що вживається після втрати його окремих елементів.

Арнольд І.В. що до виникнення скорочень стверджує, що «скорочення поширені головним чином як форма асиміляції запозичених слів, завдяки якій дані іноземні слова наближаються за своїм звуковому виглядом до вже споконвічно існуючих з їх характерною односкладових» [4, с. 76]. Шеляховска Л.А. вважає, що «однією з основних причин виникнення аббревіатур є надмірність інформації» [83]. Таким чином, аббревіація полягає в забезпеченні передачі максимальної кількості інформації (сміслового змісту) при мінімальному використанні матеріальної оболонки мови (звукової оболонки і графічної форми), тобто в підвищенні ефективності комунікативної функції мови.

Скорочення стають зручним засобом, зокрема у грецькій мові, для позначення найрізноманітніших термінів без потреби їх розгортання й пояснення, причому тут спостерігається не лише важливість мовної та часової економії, але й значною мірою творчий аспект. Особливість аббревіації як способу словотворення полягає в тому, що вона спрямована на створення більш коротких порівняно з вихідними структурами (словосполученнями або реченнями) номінацій-синонімів, що дає змогу економити місце в обмежених за обсягом комп'ютерних масивах без порушення мовної інформативності.

Як найкоротша форма, так і можливість її поєднання з іншими мовними елементами якнайкраще відповідає принципу мовної економії. Внаслідок спрощення багатоконпонентних форм нівелюється антагонізм між багатоконпонентністю та семантичною єдністю термінів. Прагнення до

мовної економії та усунення формальної дивергенції істотно посприяли тому, що швидке зростання ще на початку індустріалізації парадигми коротких лексичних одиниць морської мови не втратило своєї актуальності і сьогодні. Як вдало формулює німецький мовознавець Фірреге: «Якщо в інші часи у словотворенні модними були певні префікси та суфікси, то словотвірна мода сьогодення характеризується саме короткими формами» [94, с. 25]. Головну причину тривалої продуктивності цієї словотвірної форми в морській мові слід, очевидно, шукати і серед таких факторів, як інтерес до певної завуальованості понять та явищ.

Визначення скорочень і принципи їх класифікації численні і неоднорідні, оскільки до теперішнього часу не вироблено ні універсального визначення, ні універсальної теорії аббревіації: всі роботи, присвячені проблемі скорочень, не охоплюють її повністю і, розглядаючи різне коло проблем, дають різне тлумачення самого терміну. В цілому в лінгвістиці відзначаються різні підходи до розгляду як аббревіатурні процесу, так і результируючих одиниць, оскільки серед вчених немає єдності у виявленні основних ознак скорочених одиниць. Так, О.Д. Мешков виходить із значення самого терміну: під загальною назвою «скорочення» криються численні і різноманітні процеси і результати, загальним для яких є те, що слово так чи інакше скорочується, стає коротшим порівняно зі своїми прототипами» [52, с. 15]. В.В. Борисов розуміє під аббревіатурою букву або коротке поєднання букв, що мають алфавітну схожість з вихідним словом або виразом і використовуваних замість цього слова або виразу для стислості [16, с. 130]. В.Г. Гак розглядає скорочення (усічення) в мові як формальна ознака конверсії, як спосіб створення нового стилістичного забарвлення [22, с. 235]. Цю думку поділяє ряд дослідників, підкреслюють, що скорочені слова відрізняються від нескорочених своїм емоційним зарядом і стилістичною спрямованістю.

Пропущення якоїсь частини слова походить від явища узагальнення і відноситься до факторів мовної економії [83, с. 16]. Скорочуватися можуть

будь-які фрагменти слова незалежно від морфемних границь. За визначенням скорочення є ширшим поняттям, ніж аббревіатура.

Аббревіатура (лат. *abbrevio* – скорочую) – це:

- 1) складноскорочені слова, похідне слово, що виникає внаслідок аббревіації – утворення з перших літер або з інших частин слів, що входять до складу назви чи поняття. Вживаються в усній та писемній мові;
- 2) це складноскорочені слова, які утворюються з слів і словосполучень шляхом видалення частини складових їх букв або частин слів;
- 3) явище аббревіації полягає у скороченні довгих мовних формул і згортанні їх у семантичну єдність – аббревіатуру [14].

Це порівняно новий спосіб словотворення, але досить продуктивний у сучасних мовах. Серед неологізмів – значна кількість саме аббревіатур. Лексичні скорочення функціонують в мові як самостійні слова і не вимагають розшифрування при читанні.

У багатьох дослідженнях процесів аббревіації скорочення визначається як специфічний засіб словотворення, що служить для створення структурно-семантичних і стилістичних варіантів слів (тобто скорочення не розглядаються як слова, коли вперше з'являються при усному спілкуванні або на листі, але стають ними в ході мовного розвитку). Наприклад, К.А. Ганшина дотримується думки, що спочатку аббревіатура не збільшує і не поповнює словник, а просто зменшує вихідну мовну одиницю, в той же час, не заперечуючи можливості переходу скорочень в сферу звичайного вживання і вважаючи, що аббревіатура може стати окремим самостійним словом в ході мовного розвитку.

Незважаючи на те, що аббревіація не завжди згадується в ряду засобів словотворення навіть європейських мов, в той же час не заперечується і сам факт її наявності та поширення в мові. У процесі скорочення утворюються повноправні комунікативні одиниці зі всіма якостями слів. Спікеру, що вживає

скорочення, вираз його думки представляється досить точним, як якщо б він використав повну форму або стару форму плюс суфікс або префікс. Нове утворення є новою формою, навіть якщо з історичної точки зору воно може або має бути розглянуто як скорочення. Подібна ідея виражена в роботах Д.І. Алексеева. «Абревіація – складне, багатогранне явище, що йде своїм корінням в глибоке минуле. Але перш за все абревіація – це спосіб створення номінацій для тих понять і реалій, які були спочатку позначені описово, за допомогою атрибутивних словосполучень» [1, с. 204].

Таким чином, при всій неповноті визначень процесу скорочення зазвичай враховують, що головною особливістю абревіатур є їх тісний зв'язок з вихідною одиницею (словом або словосполученням). Дана позиція простежується в класифікації скорочень з опорою на мотивуючу одиницю (слово або словосполучення), чия структура і семантика впливають на тип абревіатури.

Абревіація входить в розряд способів скороченою, інтегрованої передачі інформації, однак у порівнянні зі знаками інших кодових типів абревіатура являє собою знак особливого роду.

- 1) По-перше, результатом абревіації можуть бути знаки різних типів: умовні знаки, знаки перехідного типу, мовні знаки (останні являють собою абревіатурні слова, тобто одиниці, що характеризуються ознаками слова).
- 2) По-друге, абревіатурне слово характеризується особливим співвідношенням позначення і означуваного. Своєрідність полягає в тому, що у абревіатурного слова немає власного означуваного, його означуваним є позначення повного прототипу, а точніше, нерозкладний комплекс «прототип в єдності позначення і означуваного». У цьому сенсі абревіатура – це «знак знаку», метазнак, який співвідноситься з поняттям, а з «повним словом». Особливий характер означуваного дозволяє віднести абревіатуру до

символічних знаків діаграмного характеру, тобто до таких, в яких відбивається ставлення між частинами означуваного. Однак надалі, в міру того як аббревіатура стає узуальною та загальноживаною, вона перетворюється з метазнаку, з «натяку» на знак в особливий знак, безпосередньо співвідноситься з поняттям. Аббревіатура – це метазнак, який прагне стати знаком.

Оскільки не всі типи аббревіатур однаково повно наділені властивостями слів (фонетична оформленість, граматична оформленість, фразеологічність значення, номінативність), особливого значення набуває виявлення ознак входження аббревіатури в мовну систему і чинників, що сприяють перетворенню її в повноцінний мовний знак (номінативна здатність, вступ до формально-структурних, мотиваційних, парадигматичних та синтагматичних відносин, можливість семантичного розвитку, формування семантичних категорій і субкатегорій, здатність на діяхронічному зрізі змінювати лексичне значення і варіювати свою формальну організацію, вживання у всіх типах дискурсу, участь в дериваційних процесах, відповідність фонетичної структури фонетичним і орфоепічним нормам мови, що виникає в результаті пристосування до фонетичних критерії вимови звичайного слова).

Аббревіатури, будучи найбільш продуктивними лексичними одиницями вторинної номінації та комунікативно значимими у всіх сферах людської діяльності, відрізняються, з одного боку, стійкістю, з іншого, рухливістю та мінливістю. Освоєння аббревіатури є досить динамічним аспектом лексикалізації (навіть найтиповіші графічні скорочення можуть стати лексичними одиницями мови). Незмінними залишаються загальні закономірності використання засобів різних мовних рівнів, що забезпечують функціонування механізму лексичної аббревіації [6, с.50]

Дані досліджень, що наводить Р.Г. Піотровський, свідчать, що в написаному слові основна частина інформації групується на його початку. А.П. Журавльов стверджує, що відповідно до теорії фонетичного значення

слів – перша звукобуква в слові передає вдвічі більше інформації, ніж наступні звукобукви. [95, с. 60] Згідно з цим аббревіатури є принципово іншою когнітивною структурою, ніж нескорочені слова. Тому вони не є семантичним аналогом повного словосполучення, і в концептуальній системі індивіда ці мовні одиниці є, як правило, представниками різних когнітивних структур. Це не виключає використання аббревіатур – аналогів словосполучень у письмовій науковій мові. Аббревіатури створюються у ній з метою скорочення тексту, але не як результат створення нової когнітивної структури. Когнітивна модель, представлена аббревіатурами, як один з елементів концептуальної системи індивіда, є гранично стабільним елементом. Когнітивна структура, представлена аббревіатурними мовними одиницями, в основу якої покладено універсальний для ментальних процесів механізм компресії, передана двома різновидами:

- когнітивна структура, представлена складноскороченими словами;
- когнітивна структура, передана аббревіатурами.

У сучасній лінгвістиці дискутуються питання про межі варіювання морфеми, морфемного членування слів, про субморфи (або «квазіморфи») як кінцеві одиниці морфемного членування, можливість виокремлення в словоформах «порожніх» (асемантичних) міжморфемних відрізків. Згідно з морфологічним аналізом, проведеним Є.С. Кубряковою, похідні слова поділяються за принципом членування на безумовно і умовно членовані. Безумовно членовані похідні слова складаються з морфем. Морфема визначається як мінімальна значима одиниця, тобто така одиниця, що має певну змістову фонетичну форму і не поділяється на прості одиниці такого ж типу. Умовно членовані похідні слова складаються з морфологічних компонентів, які виокремлюються тільки у ряді похідних слів зіставної морфологічної структури. О.М. Шевельова, аналізуючи структурні особливості таких телескопічних лексем, дійшла до висновку, що «уламки» таких слів становлять особливу групу компонентів умовно членованих

похідних, які включають морфи і не унікальні (здатні повторюватися в різних лексичних одиницях) кореневі та службові квазіморфи. Оскільки «уламок» – одиниця субморфемного рівня, то за необхідністю тлумачення значення шляхом співвідношення структури з цілою морфемою, «уламок» зберігає лексичне значення мотивуючого слова. Оскільки телескопічні похідні розглядаються нами як один зі структурних типів аббревіатур, то розглянутий аналіз структури телескопічних утворень виявляється правильним для аббревіатурних одиниць у цілому. Таким чином, аббревіатура може бути розглянута як похідна одиниця, яка складається з усічених слів, що входять до вихідного словосполучення, або з усічених компонентів вихідного складного слова, яка може складатися як з морфем, так з квазіморфів [96, с. 17].

Аббревіатури називають також акронімами (від дав.-гр. ἄκρος – «найвищий, крайній» та «ὁ ἄνωμος», «τό ὄνομα, ὄνομα» – «ім'я») – скорочення, фонетична структура якого співпадає з фонетичною структурою загальноживаних слів. Складноскорочені слова, утворені з перших літер або з інших частин слів, що входять до складу назви чи поняття. Щодо застосування терміну «акронім» існують різні думки: за однією, акронімами називають будь-які слова, складені з перших літер чи частин слів у скорочуваному словосполученні, за іншою – тільки такі, що вимовляються як цілісні слова, а не як послідовність назв літер [82, с. 76].

Скорочення охоплюють терміни, назви або найменування підрозділів або організацій, які широко використовуються усіма міністерствами, ЗМІ, організаціями. Вони в основному використовуються, щоб уникнути частого дублювання довгих термінів, назв або виразів або назв матеріалів в документах. Однак слід уникати введення і використання скорочень, термінів, назв або виразів, які використовуються тільки в вузькому контексті групи, підрозділів, тощо.

Відносно використання, то зазвичай рекомендується використовувати скорочення тільки на писемній мові. В усному мовленні це буде зроблено тільки при прочитанні повного терміну, за яким слід аббревіатура, яка буде вимовлятися, читаючи одну за одною букви. Також не рекомендується використовувати незатвердженні скорочення в документах, якщо це не є фактичною необхідністю.

У довідковій та науковій літературі з мовознавства даються різні класифікації скорочень за способом їх утворення, і у фахівців з цього питання немає єдиної думки. Наприклад, Андропова А.В наводить таку класифікацію видів за способом скорочення:

1. Графічні скорочення або Лексично-графічні скорочення – в них опущені букви або склади позначаються графічно (точкою, дефісом, тире, або косою рисою), : εδάφιο (εδ.) σύμβολοιο – підпункт контракту/договору. Ανθραπιστής (Ανθ/στής) – мічман.

Графо-лексичні скорочення (ГЛЗ) акумулюють властивості лексичних і графічних аббревіатур, створюються з урахуванням їх можливої звукової реалізації, що проявляється в особливостях їх утворення і вживання в письмовій та усній мові. В тій чи іншій мірі, графо-лексичні аббревіатури зближуються з лексичними (по проголошенню) і здатні до переходу в цей розряд. Проте, подібний перехід умовний і реалізується зі зростанням частоти використання графо-лексичні скорочень в порівнянні з їх прототипами. Однак основним фактором становлення графо-лексичного скорочення як повнозначного слова є його звукова реалізація, що відповідає вимогам звукового оформлення слова, тобто графо-лексичне скорочення стає словом тільки тоді, коли починає вимовлятися як слово відповідно до загальноприйнятих фонетичними нормами. Тому еквівалентність комунікативно-дискурсивної сфери відтворення аббревіатур задається ступенем адекватності фонетичної реалізації

нормам орфоєпії, і коли вимова ГЛЗ набуває характеристик звичайного повнозначного слова, можна говорити про можливість його повного входження в мовну систему. Структурно-семантичний тип ГЛЗ включає в себе аббревіатури, які прагнуть приймати форму і виконувати функцію повнозначних слів. За характером вимови основними підтипами графо-лексичних скорочень є акроніми (вимовлені за складовими їх звукам) і алфавітismi (вимовлені за назвами утворюючих їх букв).

2. Ініціальні аббревіатури (літерні та звукові) – скорочення, які утворені з назв перших букв і (або) звуків слів, що входять у вихідне словосполучення, і які вимовляються при читанні у скороченій, а не повній формі (на відміну від однобуквених графічних скорочень, вимовлених при читанні розгорнуто): ναυτικά μίλια (v.μ.) – морська миля, Πιστοποιητικό Ασφαλείας (Π.Α.) – сертифікат безпеки. Алфавітичне (по-буквене) прочитання графо-лексичних аббревіатур може бути обумовлено наступними обставинами:

- a. невимовних поєднань звуків;
- b. неможливістю існування в мові даного фонетичного типу;
- c. тяжінням до збереження інформаційно значущих компонентів.
- d. омонімічне відштовхування, оскільки аббревіатура в ряді випадків є джерелом створення омонімів

Оскільки їх входженню в мовну систему в якості повноцінних мовних одиниць нерідко перешкоджає специфіка їх звукової реалізації, яка не відповідає фонологічним нормам побудови слова мови, для них характерні прагнення наблизитися до слова при збереженні істотних відмінностей від звичайної для даної мови фонетичної структури.

3. Усічені слова – слова, в яких викарбувані літери і (або) склади, крім початкових і кінцевих літер, а що залишилися стягнуті в скорочене

слово: Κορβέτα (Κβ) – Корвет, Καταδρομέας (Κδ) – Командир.
Λοχαγός (Λγος) – Капітан.

Характерною особливістю частково скорочених аббревіатур (контрактур) є — скорочення одного чи кількох компонентів твірної синтаксичної структури (базової словосполуки), за умови обов'язкового збереження одного повного слова. Саме збереження одного повного слова сприяє більшій прозорості внутрішньої форми аббревіатури, полегшує її розуміння та сприйняття слухачами й читачами, активізує процес узгодження цих одиниць до загальноновживаної лексики та подальшу їхню кодифікацію.

Структура частково скорочених слів свідчить про їх проміжний характер між аббревіацією й основокладанням. Надзвичайно продуктивними є універбати (конденсати, компресиви) — лексеми, що виникли на базі словосполуки стисненням його компонентів унаслідок поєднання усіченого слова — означення та повного слова-означуваного. Компресивний словотвір широко використовують у науково-технічній термінології тому, що він сприяє економії мовних засобів, а також завдяки своїй короткості. Початковими скороченими компонентами прикметникового походження найчастіше виступають переважно запозичені лексемо-морфеми.

1.4. Засоби структурно-семантичного перекладу морської термінології з новогрецької мови на українську. Засоби перекладу скорочень та аббревіатур

Щодо засобів перекладу термінів, то існують різні теорії щодо того, як можна перекладати терміни. Анісімова А.Г. в своїх роботах пропонує кілька методів перекладу термінів, яким притаманні специфічні конотації відповідної іноземної мови: безперекладне запозичення, трансформаційний переклад, описовий переклад або інтерпретація, та калькування [3].

I. Спосіб безперекладного запозичення термінів реалізується через транскрипцію (передача буквами іноземної мови не орфографічної форми, а звучання слова МО) або транслітерацію (перекладацький прийом, при якому за допомогою букв МП передаються букви, які є складовими слова МО). Наприклад:

- η αυτονομία – автономність;
- η αβαρία – аварія;
- η άγκυρα – якір;
- το ακροστόλιο – акростоль;
- ο λιμένας – лиман;
- η ισόθερμη – ізотерма.

Ці найпростіші методи є необхідним в окремих випадках, бо дозволяють заповнити пробіл металінгвістичного характеру, проте не рекомендуються для широкого застосування, оскільки часто відбувається зайве запозичення. Запозичення складають особливий пласт лексики як з точки зору процесів номінації, так і в плані мотивованості. Вони являють собою одну з можливих відповідей на потреби номінації, що виникають в результаті мовних контактів і розширення під впливом інших мовних соціумів, та представляють певну економію мовних зусиль при породженні мови, так як для заповнення номінативних прогалів, що виникли в даній мові, використовуються вже

готові одиниці іншої мови. У той же час, втрата колишніх асоціативних зв'язків, які існували в мові оригіналу, тягне за собою і втрату можливо притаманної запозиченим словам мови-джерела мотивованості. Це викликає істотні труднощі при розпізнаванні їх сенсу в процесі сприйняття мови [38]. Транслітерація і транскрипція також використовуються при перекладі реалій в тому випадку, коли перекладач хоче відобразити національний колорит, або дана реалія є основною темою висловлювання, внаслідок чого її можна просто опустити. Досить часто транслітерація і транскрипція вживаються спільно з перекладацьким коментарем, оскільки одиниця, повинна бути пояснена будь-яким способом для більш чіткого розуміння. Окрім того при транскрипції або транслітерації часто використовується такий перекладацький прийом, як освоєння, який складається в «адаптації іншомовної реалії, тобто надання їй на основі іншомовного матеріалу обличчя МП [20, с. 89].

II. Трансформаційний переклад – цей такий прийом перекладу, який передбачає використання лексико-граматичних трансформацій при перекладі речень, що містять безеквівалентну лексику. Звертання до цього методу є досить поширеною стратегією в роботі перекладача при пошуку еквіваленту специфічного поняття. В його основі лежить передача першого сенсу за допомогою лексичних та/або синтаксичних змін первинної структури терміну. При трансформаційному перекладі найчастіше передається стилістичне забарвлення терміну, а його графічна сутність залишається на задньому плані. С.І. Влахов називає такий прийом перекладу реалії контекстуальним перекладом. З його точки зору, при контекстуальному перекладі реалії чільну роль грає контекст [20].

Наприклад:

- η θαλάσσια αύρα – морський бриз (хоча слово «η αύρα» не має значення «вітер, бриз»);
- η πλώρα – уперед (як наказ, при тому що слово «η πλώρα» позначає ніс корабля).

Нерідко для передачі значення терміну, що не має відповідників в МП, перекладач змушений повністю перебудувати синтаксичну структуру речення, використовувати лексичні заміни або описовий переклад.

III. Описовий переклад (інтерпретація) – являє собою передачу одного з компонентів словосполучення за допомогою розширеного словесного пояснення; також широко застосовується при перекладі безеквівалентної лексики, до якої відносяться багато термінів морської термінології; Наприклад:

- η μετζάνα – остання щогла, найближча до корми;
- ο πλοίαρχος – старший помічник капітана;
- η νιτσεράδα – непромокаючий одяг.

По суті, це не переклад, а більш-менш розлоге тлумачення значення слова МО, тобто його розгорнуте пояснення.

Під калькуванням (IV) розуміється послівний переклад складових частин складного терміну або терміну-словосполучення. Калькування є запозиченням особливого роду: мова перекладу запозичує з мови оригіналу ту чи іншу синтагму і буквально переводимо елементи, які її складають. Виходить таким чином або калькування вираження, причому використовуються синтаксичні структури мови перекладу, привносячи в нього нові експресивні елементи, або калькування структури, причому привносяться в мову нові конструкції. В цьому випадку перекладаються одна за одною всі частини. Наприклад:

- το μηχανοκίνητο σκάφος – моторна яхта;
- ο απλός κόμπος – простий вузол;
- ο δοκός τρόπιδας – кільовий промінь.

Поряд з калькуванням при перекладі реалій може використовуватися такий прийом як напівкалька – калькування однієї складової частини реалії, в той час як інша частина реалії передається за допомогою транскрипції або

транслітерації. Дану трансформацію А.Д. Швейцер називає інтергіпонімічним способом перекладу [78, с. 154].

V. Не раз була підкреслена можливість того, що два тексти описують одну й ту ж ситуацію, використовуючи зовсім різні стилістичні та структурні засоби. У цьому випадку мова йде про еквівалентність лексичних одиниць. Еквіваленти – це стабільні словникові відповідності, які служать в процесі перекладу опорними, «готовими» його одиницями: «Еквівалентом слід вважати постійний рівнозначний відповідник, як правило, не залежить від контексту» [67, с. 13]. Наприклад:

- η θαλάσσια δίοδος – фарватер;
- η θάλασσα – море;
- ο θαλαμηγός – яхта.

Проніна Р.Ф. на основі системного аналізу виділяє такі засоби перекладу [61]:

1. Переклад за допомогою використання родового відмінку, наприклад: η ηραχυρόνη ναυλώση – ринок наявного товару;
2. Калькування (дослівний переклад) – дослівне відтворення слів і виразів МО за допомогою слів і виразів МП;
3. Описовий переклад. Цей засіб являє собою передачу одного з компонентів словосполучення за допомогою розширеного словесного пояснення.
4. Переклад за допомогою використання прийменників, наприклад: το πλοίο μεταφοράς γενικού φορτίου – судно для перевезення навалювальних і генеральних вантажів;
5. Інверсія – переклад зі зміною порядку компонентів словосполучення, наприклад: το φορτίο σε παλέτες – пакетований вантаж;
6. Лексичні додавання, тобто в термін вводяться додаткові елементи (слова), які допомагають передати елементи сенсу, які мають на увазі та залишаються невираженими в терміні МО, наприклад: το

πλοίο μεταφοράς αερίων – танкер для перевезення зрідженого газу, η καθάρη χωρητικότητα – чиста реєстрова місткість;

7. Конкретизація, тобто при перекладі на МП використовується слово з вузким предметно-логічним значенням, ніж у МО. Наприклад: εκτόλισμα – водотоннажність.

Даний спосіб перекладу обумовлений відсутністю повної відповідності між словами. Як правило, в словниках представлено кілька варіантних відповідностей, кожне з яких передає лише одне з приватних значень іншомовного слова. Але широку семантику слова іноземної мови всі словникові відповідності в їх сукупності не охоплюють повністю.

8. Еквівалентна заміна – заміна одиниці МО відповідною їй одиницею тексту в МП.

Не раз була підкреслена можливість того, що два тексти описують одну й ту ж ситуацію, використовуючи зовсім різні стилістичні та структурні засоби. У цьому випадку мова йде про еквівалентність лексичних одиниць. Класичним прикладом еквівалентності є ситуація, коли незграбний чоловік, що забиває цвях, потрапляє собі по пальцях – українською він вигукне «Ай!», а грецькою – «Ωχ!» [70]. Цей приклад, хоча і є грубим, підкреслює особливий характер еквівалентності: вона носить найчастіше синтагматичний характер і зачіпає все повідомлення цілком. Звідси випливає, що більшість еквівалентів, якими ми постійно користуємося, є стійкими і входять до складу фразеології, включаючи кліше, приказки, ад'єктивних або субстантивні стійкі поєднання і т.д. Тобто під еквівалентами (або моноеквівалентами) маються на увазі постійні, рівнозначні відповідності між словами двох мов, які, як правило, не залежать від контексту. Тому в перекладача немає вибору: він повинен використовувати даний еквівалент, так як еквівалентна відповідність

завжди одна, і інший переклад буде неправильним [66, с. 47].

Наприклад:

- το δεξαμενόπλοιο – танкер,
- ο δεξαμενισμός πλοίου – стикування, введення в сухий док, докування.

Визначивши структуру термінів, виявимо найбільш частотні способи їх перекладу, використовуючи ті, які були запропоновані В.А. Судовцевим [71]:

Переклад однослівних термінів:

- a) спосіб підбору еквівалентів;
- b) спосіб транслітерації / транскрипції.

Переклад термінологічних словосполучень:

- a) переклад справа наліво;
- b) переклад зліва направо.

Переклад складених термінів:

- a) спосіб підбору еквівалентів;
- b) спосіб транслітерації / транскрипції.

З точки зору В.Н. Комісарова, основними способами передачі терміну з однієї мови на іншу є наступні п'ять способів [37, с. 148-150]:

1. Відповідності-запозичення, які відтворюють в мові, що форму або вимову терміну – транскрипція і транслітерація;
2. Відповідності-кальки, відтворюють поморфемний склад слова або словосполучення;
3. Відповідності-аналоги, які являють собою найбільш близьке за значенням слово мови, що, однак воно може бути вжито, як правило, тільки в даному контексті;
4. Відповідності-лексичні заміни, які утворюються в процесі перекладацьких трансформацій;
5. Опис, що використовується тоді, коли інші способи не доречні або не представляється можливим їх використовувати.

Переклад лексичних скорочень морської галузі не відрізняється значною мірою від перекладу термінів, однак ускладняється їх широким використанням та наявністю схожих за формою скорочень: ΠΣ, (Σωμα) Πληρωμάτων Στόλου – Екіпаж флоту; ΠΣ, Πίνακας Συγχρονισμού – Таблиця синхронізації. Таким чином обов'язкова умова повноцінного перекладу будь-якого спеціального тексту – повне розуміння його перекладачем з урахуванням контексту. Дослівний переклад термінів або розшифрування скорочення, без проникнення у їх сутність, без знання самих явищ, процесів та механізмів, про які йдеться в оригіналі, може призвести до грубих помилок у перекладі.

Відомо наступні основні способи перекладу абревіатур: калькування, експлікація та еквівалентний переклад [60].

I. Калькування – це засіб перекладу лексичної одиниці оригіналу шляхом заміни її складових частин (морфем або слів) їх лексичними відповідностями у мові перекладу. Кальки виникають як реакція носіїв мови на різке збільшення числа прямих запозичень іншомовних слів, що впроваджуються в побут і науку, в різні історичні періоди. Це, по суті, копіювання іншомовного слова за допомогою свого, незапозиченого матеріалу.

- Αρχηγός Στόλου, ο (ΑΣ) – Голова флоту.
- Μαγνητικός Βορράς, ο (ΜΒ) – Магнітний північ.
- Γενική Επιθεώρηση Πολεμικού Ναυτικού, η (ΓΕΠΝ) – Загальна інспекція військово-морського флоту

II. Експлікація (описовий переклад) – це лексико-граматична трансформація, при якій лексична одиниця мови-оригіналу замінюється словосполученням, яке дає пояснення або визначення даної одиниці. Пояснення, що міститься в описовому перекладі, може бути дуже розлогим. Звичайно, можливість скорочення цих пояснень при перекладі залежить від реального контексту. Коли з попереднього або наступного речення ясно, про

що саме йдеться в тексті, відпадає необхідність в детальному поясненні значення слова. Наприклад:

- Διοίκηση τρίτων, η (Δ3) – Провайдер логістики третього рівня.
- Διοίκηση τεσσάρων, η (Δ4) – Провайдер логістики четвертого рівня.
- Πιθανή ώρα άφιξης, η (ΠΩΑ) – очікуваний час прибуття.
- Λιμεναρχείο, το (Λ/Χ) – Управління портом.

III. Еквівалентний переклад – варіант перекладу, коли значення грецького слова або виразу повністю відповідає значенню одного українського слова. У групі постійних рівнозначних відповідників реально виявляються тільки однозначні терміни, географічні назви та імена власні:

- Αξιωματικός Σύνδεσμος Ναυτικού, ο (ΑΣΝ) – офіцер військово-морського флоту.
- Ναυτική Σχολή Δοκίμων, η (ΝΣΔ) – Грецька військово-морська академія.
- Αεροπλανοφόρο, το (ΑΡΦ) – Авіаносець.

Існують також інші погляди на поділ термінів-аббревіатур досліджуваної терміносистеми:

- a. часткові, утворені складанням частин усіх слів, що входять до базової словосполуки;
- b. складанням частини одного твірного слова й цілого другого твірного слова.

В ході дослідження були сформульовані наступні положення:

1. Морський переклад є більшою мірою актом міжкультурної комунікації, ніж актом міжмовної комунікації, оскільки в перекладацький контакт вступають різні системи і культури, розбіжності в яких обумовлюють багато проблем перекладу.
2. Термінологічні особливості грецької мови, в якому поєднуються різні за часом виникнення і походженням слова-терміни і поняття є

складна перешкода, яке доводиться долати в перекладі з грецької мови на українську мову за допомогою набору описаних стратегій.

3. Одним із способів подолання даної лінгвістичної перешкоди є створення перекладачем певної системи «перекладацьких» координат з лінгвістично обґрунтованим вибором певних міжмовних термінологічних відповідників, причому ця система повинна ґрунтуватися на розумінні факторів, що породжують труднощі перекладу.
4. На переклад термінології з грецької мови на українську впливають як чинники об'єктивного характеру (наявність термінів, що відображають національну специфіку, багатозначність і варіативність термінів, їх семантична непрозорість і ін.), так і фактори суб'єктивного порядку (принцип першої асоціації, загальні термінологічні помилки і ін.).

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ I

Скрізь, де опрацьовуються, розповсюджуються чи застосовуються фахові знання, неможливо уникнути використання вузькоспеціалізованої лексики, тобто термінології: чи це економічна галузь, наука і техніка, політика та управління, чи інформаційно-документальні напрямки. Теоретичні дослідження в області перекладознавства і термінології відіграють важливу роль у сучасному суспільстві, науці та філології, що викликає жвавий інтерес з боку багатьох літературознавців, психологів, етнографів і лінгвістів. Аббревіатури же становлять новий виток розвитку термінології та мови загалом, бо є відповіддю на нагромадження лексичних одиниць в прагненні позначати нові явища в людській дійсності. Отже, зростаюче значення аббревіатур, яке сьогодні фіксується вченими, можна наочно побачити у

наявності великої кількості словників та списків скорочень для різних галузей науки і техніки. Проте їхня кількість ще недостатня і не може повністю задовольнити потреби науковців та перекладачів. Враховуючи це, однією з актуальних проблем лінгвістики є саме детальне вивчення терміносистеми грецької морської мови і створення відповідного глосарію аббревіатур, оскільки в епоху глобалізації успіх професійного спілкування у цій та інших галузях безпосередньо залежить від чітко сформульованих завдань і усталених однозначних термінів.

Отже, було детально розглянуті дефініції термінів «переклад», «термін», «скорочення» та «аббревіатура» з точки зору вітчизняних і зарубіжних фахівців. Аналіз видів перекладів та підходів до перекладацьких трансформацій дав нам змогу з'ясувати існуючі класифікації перекладів термінів. Основними з яких є перестановка, додавання, опущення та заміна. Види перекладу класифікуються по-різному, в залежності від виконання будь-якої функції: функція повідомлення, комунікативна (інформативний переклад), функція естетична – художній переклад, від характеру виконання перекладацьких дій (усний, письмовий, усно-письмовий, письмового-усний та ін.); ступені дії механізмів.

Прийоми перекладу різноманітні. Систематизація їх показує, що їх потрібно співвідносити з певними способами перекладу, в рамках яких вони отримують термінологічну впорядкованість і системний характер, а також чіткість. Співвіднесеність прийомам з перекладацькими засобами показує, що в рамках трансформаційного способу реалізуються такі типізовані перекладацькі дії, як: транслітерація, калькування, дослівний переклад.

У розділі проаналізовано значущі відмінності загальної лексики від термінів та професійних визначень згідно з їх використанням та теоретичним складовими особливостями, які дозволяють визначити основні ознаки термінологічних одиниць, а саме системність, точність, однозначність, наявність дефініції та стилістична нейтральність, а також лексичні скорочень

– функціонують в мові як самостійні слова і не вимагають розшифрування при читанні.

Також було систематизовано теоретично засоби структурно-семантичного перекладу. Серед них найбільш поширеними є калькування, транслітерація, транскрипція, описовий переклад (інтерпретація), спосіб безперекладного запозичення термінів (запозичення) та перекладацьких відповідностей (еквівалент). Переклад абрєвіатур та скорочень з новогрецької мови на українську загалом відбувається через такі засоби, як еквівалент, описовий переклад та калькування. За основу у дослідженні взята класифікація Анісімової А.Г. та Карабан В.І., що дозволяє дослідити адекватність перекладу морської термінології з новогрецької мови на українську мову в Розділі II.

РОЗДІЛ II. ПРАКТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В ГАЛУЗІ ПЕРЕКЛАДУ МОРСЬКИХ ТЕРМІНІВ

2.1. Морська термінологія. Специфіка перекладу морської термінології з новогрецької мови на українську мову

Морський переклад являє собою один з видів спеціального перекладу з яскраво вираженою комунікативною функцією. Відмінною рисою цього типу перекладу є його значна термінологічність і гранично точний, чіткий виклад матеріалу при відносній відсутності образно-емоційних засобів виразу. Для здійснення перекладу грецьких морських термінів українська мова як мова перекладу повинна мати певний лексичний потенціал, який дозволить перекладачеві відтворити той чи інший термін. Тому варто проаналізувати склад української морської термінології і порівняти його із термінологією грецької мови.

До матеріалів з наявною морською термінологією в широкому сенсі цього слова, з якою доводиться мати справу перекладачеві, зазвичай відносять художні матеріали, публіцистичні і політичні матеріали, наукові і технічні матеріали, акти управління (різні документи). До власне так званих «морських матеріалів» прийнято відносити науково-технічні матеріали та акти управління, пов'язані з життям і діяльністю судна, екіпажу і установ. Художня література, публіцистика і політичні матеріали є «морськими» лише за критерієм своєї цілеспрямованості і тематиці і в основному мають ті риси, які взагалі притаманні всім суспільно-політичним, публіцистичним і художнім текстам.

Поділ спеціальної лексики на власне термінологічну і професійну актуально для морської термінології, оскільки остання отримала свій відбиток і закріплення в науковій літературі і одночасно активно вживається в усному

мовленні моряків, де у великій кількості виникають синоніми-професіоналізми.

Термінологічна і загальнонародна лексика не відокремлені один від одного непрохідною стіною, вони безперервно повідомляються, взаємно переходять одна в одну. Тому при вивченні термінології в мові художнього твору виникають труднощі розмежування терміну і нетерміну. Якщо мова йде про терміни, утворених від загальнонародних слів шляхом метафоричного перенесення (ніс – частина судна), то труднощів в розумінні не виникає. Якщо ж мова йде про слова, семантичний зміст яких збігається в основному смислового ознаці, то розмежувати слово-термін і слово загальнонародної мови досить складно. Не випадково факти подібного роду традиційно інтерпретуються як найближче і подальше значення.

Говорячи про межі морської термінології, слід зазначити, що на її специфіці відбилася тісний зв'язок багатьох сучасних наук. Окремі терміносистеми не ізольовані один від одного, навпаки – вони «перебувають в складній взаємодії і в багатьох відносинах накладаються один на одного, перехрещуються». Тому точно встановити межі морської термінології важко і навряд чи можливо. В круту морську лексику, аналізовану у цій роботі, увійшли багато метеорологічних, географічних, військових термінів і терміни інших наук. Вирішальну роль у віднесенні цих термінів до морської термінології зіграв опис відповідного професійного середовища. Термінологія морської справи включає в себе лексику, вживану на військово-морських, пасажирських, транспортних та риболовецьких судах, а також на суднах спортивних. При загальній близькості цих розрядів слів кожен з них давав для дослідження специфічну лексику.

Номінально до матеріалів з наявною морською термінологією в широкому сенсі цього слова, з якою доводиться мати справу перекладачеві, зазвичай відносять художні матеріали, публіцистичні і політичні матеріали, наукові і технічні матеріали, акти управління (різні документи). До власне так

званих «морських матеріалів» прийнято відносити науково-технічні матеріали та акти управління, пов'язані з життям і діяльністю судна, екіпажу і установ. Художня література, публіцистика і політичні матеріали є «морськими» лише за критерієм своєї цілеспрямованості і тематиці і в основному мають ті риси, які взагалі притаманні всім суспільно-політичним, публіцистичним і художнім текстам.

Таким чином, при визначенні меж опису об'єкта дослідження враховувалися наступні умови:

- Близькість морської термінології та термінологій інших областей знання (ο ύφαλος = риф – термін, що входить в терміносистему фізичної географії та в морську терміносистему; ο επιλοχίας = старшина – військовий і військово-морський термін).
- Термінологізації загальноживаних слів.
- Детермінологізація морських термінів, освоєння морських термінів загальнолітературною мовою.

Для стилістики художньої мови набуває актуальності також категорія зрозумілості та незрозумілості терміну, тому, спираючись на визначення терміну в загальнонауковому сенсі, можна виділити дві групи морських термінів:

- a) велику групу термінів, зрозумілих більшості або всім читачам, тобто ті, що мають широку сферу вживання. У багатьох випадках ці терміни омонімічні словам загальнонародної мови. Вирішальну роль для виявлення таких термінів як об'єкта нашого дослідження грає контекст твору, опис морської професійного середовища;
- b) терміни вузькоспеціального вживання, зрозумілі лише представникам морських професій.

Всі «морські матеріали» відрізняються від будь-яких інших матеріалів насиченістю спеціальної лексики, широким використанням термінології, стійких словосполучень, характерних тільки для «морської» сфери

спілкування, великою кількістю номенклатури спеціальних скорочень і умовних позначень, що використовуються тільки в морських матеріалах, а з точки зору синтаксису – широким використанням клішованих конструкцій (особливо в документації), невеликою кількістю часових дієслівних форм, стислою формою висловлювання, використанням всередині одного речення численних паралельних конструкцій, виражених інфінітивними і прикметниковими зворотами. Все це пов'язано з певним функціональним навантаженням, що характеризує сферу спілкування: стислість, чіткість і конкретність формулювань, точність і ясність викладу, що забезпечує логічну послідовність та структурність викладу, чітке відмежування однієї думки від іншої, легкість сприйняття переданої інформації. Основні принципи, способи, прийоми та методи перекладу взагалі і спеціального перекладу зокрема характерні і для даного типу перекладу. Однак в силу іншої комунікативно-функціональної спрямованості цей вид перекладу має специфічні риси, пов'язаними з особливостями стилю, лексики і граматики мови іноземних морських матеріалів. Зокрема, дуже велике значення має точність перекладу, так як перекладений матеріал може служити основою для прийняття важливих рішень.

Основу «морської підмови» як підсистеми мови, яка обслуговує сферу професійної комунікації, становить морська лексика, що включає в себе терміни, аббревіатури і ситуаційні кліше. Під морським терміном розуміється стійка одиниця синтетичної або аналітичної номінації, закріплена за відповідним поняттям у функціональній системі певної сфери професії та діяльності загалом, а саме значення відповідно зі значеннями інших термінів в лексичній системі мови. Морським терміном може бути будь-яка лексична одиниця мови, якщо вона набуває термінологічну функцію. У морській підмові терміни функціонують у тісному взаємозв'язку один з одним і утворюють термінологічну систему. Морська термінологія має певний набір загальних властивостей, які не залежать від будь-якої мови, які

характеризують цей розділ мови в цілому. Основними характеристиками є такі, як системність, наявність дефініції, відсутність експресії, стилістична нейтральність. Основні реалії всіх мов схожі, морська термінологія, як і будь-яка спеціальна термінологія, у великій мірі уніфікована. Проте у будь-якій країні є свої національні особливості, викликані перш за все географічними та історичними чинниками й відображені у відповідній термінології. Особливу важливість подібні реалії і поняття набувають у разі, коли визначити їх термінологічні відповідності в різних мовах практично неможливо.

Всі морські тексти, як письмові, так і усні, складають групу текстів одного функціонального стилю мови. За функціональним призначенням і змістовною спрямованістю розрізняють два типи текстів: інформаційні та регламентаційні. До інформаційних текстів відносяться наукові, технічні, інформаційні та публіцистичні види текстів. До регламентаційних видів тексту призначеним для регулювання життя і діяльності відносяться статuti, настанови і ділові тексти. Аналізуючи термінологічну лексику досліджуваних термінологічних одиниць, можна встановити, що в текстах також присутня термінологія з інших областей знань – політологія, метеорологія, електротехніка, фізика та інше. Це пояснюється «взаємодією внутрішніх тенденцій і соціальних факторів в еволюції структури даної підмови.

Також як і інші різновиди ділового стилю, слова в морських документах вживаються головним чином в своїх предметно-логічних, словникових, значеннях. Контекстуальні значення майже не використовуються з метою уникнення хибного чи двозначного тлумачення. Винятком є метафоричні назви об'єктів – островів, річок і населених пунктів, яким часто присвоюються різні умовні позначення, але ці метафори сприймаються більше як код і не мають в собі ніякого естетичного навантаження.

Функціональне навантаження, яке характеризує сферу спілкування, визначає список вимог до побудови вихідного тексту, характерний для науково-технічного стилю мови: стислість, чіткість і конкретність

формулювань, використання вузькоспеціальних термінів, точність і ясність викладу, структурованість матеріалу та побудови, чітке розмежування думок, простота сприйняття переданої інформації, наявність схем та ілюстрацій.

Дане лексико-семантичне поле знаходиться на стику двох функціональних стилів мови – офіційно-ділового та науково-технічного, пріоритет одного з них змінюється в залежності від теми конкретного розділу – від порядку управління екіпажем до інструкції до використання систем управління судна. З офіційно-діловим стилем його пов'язує широке використання безособових і імперативних речень, клішованих конструкцій, виражених інфінітивними і прикметниковими зворотами, незначна кількість часових дієслівних форм, використання всередині одного речення численних паралельних конструкцій. Від науково-технічного стилю спостерігається велика кількість вузькоспеціальних термінів, структурованість матеріалу, наявність схем та ілюстрацій. Все це пов'язано з певним функціональним навантаженням, що характеризує сферу спілкування: стислість, чіткість і конкретність формулювань, точність і ясність викладу, стрункість побудови, чітке відмежування однієї думки від іншої, легкість сприйняття переданої інформації.

Лексикографічний аналіз термінологічних словників з мариністики і суміжних галузей знань надав інформацію про сучасні лексикографічні способи реєстрації, фіксації та засоби опису термінів мореплавства в наявних словникових джерелах, дозволив виробити таку концепцію проєктованого словника термінів – найбільш прийнятним для опису термінології атомної галузі є двомовний термінологічний словник з алфавітно-гніздовим розташуванням матеріалу, який дозволяє найбільш повно представити структуру досліджуваної терміносистеми.

Крім того, словниковий аналіз політехнічних словників дозволив визначити основні структурно-композиційні особливості моделі двомовного

термінологічного словника: мегаструктуру (передмова, розділ «Про користування словником», список послід, список скорочень, англійський алфавіт, словник, додаток), макроструктуру (алфавітно-гніздова система) і мікроструктуру (словникова стаття являє собою вхідну одиницю і перекладний еквівалент з відповідними позначками).

Морська термінологія представлена простими однокореневими термінами, похідними або афіксальними термінами (дериватами), складними термінами, або термінологічними композитами, термінологічними сполученнями та аббревіатурами. Найбільш численні з них – найменування судів і кораблів, частин і деталей судна, обладнання, снастей і приладів, найменування чинів і посад на флоті, а також дій, процесів, трудових операцій. До складу тематичних груп, крім термінів, входять також професіоналізми. Морська лексика представлена всіма основними частинами мови:

- іменниками (ο λοστρόμος – боцман, ο πλοίαρχος – капітан, το κότερο – катер, το μεσόστεγο – рубка і ін.),
- прикметниками (ρηχός – мілководний, ιστιοφόρος – вітрильний),
- дієсловами (γέρνω στα πλάγια – кренитися, λοξοδρομώ – лавірувати, просорμύζω – швартуватися),
- говірками (επιπλέων – на плаву),
- вигуками (віра, майна, φθλα-ξου – полундра).

Ядро морської термінології становлять запозичення з ряду європейських мов. Крім того, її формують терміни походження зі слов'янських мов, запозичення з діалектів і просторіччя, а також терміни, створені шляхом калькування. Кожному з цих генетичних розрядів лексики властива специфіка при використанні в художньому контексті. Зокрема, при введенні іншомовних термінів у зв'язку з їх малозрозумілою часто виникає необхідність їх тлумачення в тексті. Таким чином одним із способів формування морської термінології є запозичення – поділяються на терміни, перекладені через:

- транскрипцію (передача буквами іноземної мови не орфографічної форми, а звучання слова МО), наприклад, το καταμαράν – катамаран, ακουστική – акустика, η περιφέρεια – периферія;
- терміни, перекладені через транслітерацію (перекладацький прийом, при якому за допомогою букв МП передаються букви, які є складовими слова МО), наприклад, η Αβάνα – Гавана, ο Βέμπερ – Вебер. За допомогою транскрипції переводяться особисті імена, географічні назви, певна частина вигуків і звуконаслідувальні слова, екзотизми, реалії, назви газет і журналів, фірм, підприємств, пароплавів, готелів, тобто така лексика, яка позначає об'єкт дійсності, є єдиним у своєму роді або формує своє позначення в мові перекладу.

В області перекладознавства морської термінології різного ступеня представлені такі явища, як полісемія, омонімія, синонімія, антонімія. Антонімія і контрастність – найбільш важливі, органічно властиві морській термінології семантичні явища, оскільки одні проти одних поняття сприяють її гнучкості та правильному функціонуванню (πρήμνη / πλώρη – корма / ніс; παραθαλάσσια / θάλασσα – берег / море; νηνεμία / καταγίδα – штиль / шторм). Антонімія проявляється не тільки на основі всієї морської термінології, а в межах мікросистем (тематичних груп) всередині неї.

В силу специфіки історичного розвитку морської термінології на ряді територій істотною семантичною ознакою представляється синонімія (у вигляді синонімії місцевого і загальноживаного, старого і нового терміну: θαλάσσια δίοδος / διάυλος ναυσίπλοΐας – банок / фарватер).

Хоча багатозначність і омонімія не сприяють правильному функціонуванню морських термінів, ці явища існують у морській термінології як прояв загальних законів розвитку лексики мови. Полісемія найчастіше розвивається у абстрактних віддієслівних слів (Наприклад, πλωρίζω > πλώρα – в значенні команди «уперед», та η πλώρα – в значенні носу корабля). Омоніми утворюються як в результаті розбіжності значень багатозначних слів, так і

шляхом появи в термінології різних за походженням термінів (η δεξαμενή – як конструкція для зберігання великих кількостей рідин, резервуар, та η δεξαμενή – як установка для кораблів, які потребують обслуговування або ремонту).

Переклад лексичних скорочень морської галузі не відрізняється значною мірою від перекладу термінів, однак ускладняється їх широким використанням та наявністю схожих за формою скорочень. Оскільки скорочення складаються з невеликої кількості літер, то існує ймовірність збігу їх форм у різних галузях науки та техніки, хоча вони мають в таких випадках різні значення – було також помічено явище омонімії акронімів та аббревіатур: ПΣ, το (Σωμα) Πληρωμάτων Στόλου – Екіпаж флоту; ПΣ, ο Πίνακας Συγχρονισμού – Таблиця синхронізації. Таким чином обов'язкова умова повноцінного перекладу будь-якого спеціального тексту – повне розуміння його перекладачем з урахуванням контексту. Дослівний переклад термінів або розшифрування скорочення, без проникнення у їх сутність, без знання самих явищ, процесів та механізмів, про які йдеться в оригіналі, може призвести до грубих помилок у перекладі.

Підсумовуючи різні дефініції терміну, морська мова для спеціальних цілей визначається як спеціалізована підсистема національної мови, тісно пов'язана з мовою для загальних цілей. Смісловим ядром є термінологія – система одиниць спеціальної номінації даної предметної області, покликана впорядкувати інформаційно-комунікативні відносини і забезпечити використання термінів в мовній діяльності тієї чи іншої спеціалізованої (професійної) області знання. Реалізація відбувається у вигляді усних і письмових текстів, в яких накопичені і систематизовані дані про певну наукову область.

Визначаючи місце морської мови в системі національної мови і її диференціацію з мовою для загальних цілей, можна зробити висновок про те, що і мова для спеціальних цілей, і мова для загальних цілей є підсистемами однієї і тієї ж природної мови, між ними відбувається постійний обмін

лексичними одиницями, конвергенція на морфемному, синтаксичному, словотвірному рівнях, а їх автономність здійснюється не за рахунок зовнішніх кордонів, а завдяки особливостям їх внутрішньо- системних зв'язків. У той же час мова для спеціальних цілей має такі відмінні ознаки:

- вторинність, базування на основі загальнонаціональної мови;
- співвіднесеність і обмеженість певної спеціальної області;
- відсутність спільного вживання (специфічність кола користувачів);
- усвідомлене формування;
- присутність елементів штучності;
- особливий лексичний корпус, який включає як лексичні одиниці національної мови, так і одиниці спеціальної номінації (терміни конкретної предметної області);
- висока точність (основними лексичними одиницями в професійній області виступають терміни, для яких необхідна сувора дефініція).

Мова мариністики володіє всіма необхідними рисами, властивими підмові в системі природної мови, і є типовою мовою для спеціальних цілей, що визначає її наступні специфічні особливості:

- базою для створення спеціальних термінів морської мови є загальнолітературна мова;
- терміни мають більш певне і вузьке значення;
- відрізняється емоційною нейтральністю, точністю і недвозначністю передачі інформації;
- семантика одиниць обумовлена предметною областю;
- насичений термінами і термінологічними словосполученнями; термінологія має системну організацію;
- уніфікація, характерна для мов для спеціальних цілей.

При перекладі морської термінології важливо адекватно відтворити терміни цієї галузі, спираючись на теоретичний та практичний доробок дослідників у цій галузі. Таким чином можна зазначити, що знання теорії

перекладу взагалі допоможе перекладачу переконатись у тому, що його рішення є об'єктивним для складання основи міжмовної еквівалентності. Тому у плані суто термінологічного дослідження перед майбутніми дослідниками стає ціла низка ще невирішених питань та недослідженого матеріалу. Їх вирішення є дуже важливим у наш час, коли гостро стає необхідність у адекватному перекладі термінів не тільки цієї галузі, а спеціальної лексики загалом. При перекладі морської термінології важливо адекватно відтворити терміни цієї галузі, спираючись на теоретичний та практичний доробок дослідників у цій галузі. За основу у дослідженні взята класифікація Анісімової А.Г., що дозволяє дослідити адекватність перекладу морської термінології з новогрецької мови на українську мову. Анісімова А.Г. у своїй роботі «До питання про переведення термінів гуманітарних наук» вказує на те, що у західній науці пропонуються кілька методів перекладу термінів, яким притаманні специфічні конотації відповідної іноземної мови, та виділяє наступні способи перекладу термінів: безперекладне запозичення, трансформаційний переклад, описовий переклад або інтерпретація, міжмовна відповідність та калькування. У дослідженні засобів перекладу аббревіатур використовується класифікація, представлена Карабаном В.І., зокрема, калькування, експлікація та еквівалентний переклад.

I. Запозичення.

Запозичення – це:

- 1) це слова не того споконвічного походження, перенесені з однієї мови в іншу внаслідок територіальних і культурних контактів;
- 2) це процес засвоєння однією мовою слова, виразу або значення іншої мови, а також результат цього процесу – саме запозичене слово [75];
- 3) елемент чужої мови (слово, морфема, синтаксична конструкція і т.п.), перенесений з однієї мови в інший в результаті контактів мовних, а також сам процес переходу елементів однієї мови в інший.

Зазвичай запозичуються слова і рідше синтаксичні та фразеологічні звороти [49].

Серед використаних у дослідженні лексичних одиниць в процентному співвідношенні запозичення складають 4.4%.

Запозичення поділяються на терміни, перекладені через транскрипцію (передача буквами іноземної мови не орфографічної форми, а звучання слова МО), та терміни, перекладені через транслітерацію (перекладацький прийом, при якому за допомогою букв МП передаються букви, які є складовими слова МО). З огляду на те, що фонетична і графічна структури різних мов дуже сильно відрізняються один від одного, то сам процес транслітерації і транскрипції мовної одиниці є досить умовним. Якщо розглядати окремі мовні пари, то стає ясно, що для кожної з них повинен існувати окремий перелік правил транскрипції і транслітерації. Зокрема, для греко-українського перекладу характерна транслітерація деяких приголосних, які неможливо вимовити; транслітерація скорочених гласних; передача здвоєних приголосних між голосними, а також тих, що стоять наприкінці слова; збереження особливостей орфографії окремої мовної одиниці.

Транслітерація або транслітерування (транс і лат. *littera* – літера) – механічна передача тексту й окремих слів, які записані однією графічною системою, засобами іншої графічної системи при другорядній ролі звукової точності, тобто передача однієї писемності літерами іншої [63]; точна передача знаків однієї писемності знаками іншої писемності [40], при якій кожен знак (або послідовність символів) однієї системи письма передається одним і тим же знаком (або послідовністю знаків) іншої системи письма.

Можлива графічна передача чотирьох типів:

- один знак в один знак (то *καταμαράν* – катамаран, то *πασκάλ* – паскаль);
- один знак в послідовність знаків (*η φαρενάιτ* – фаренгейт, *η ύδρα* – гідра);

- послідовність декількох знаків в один знак η (ακουστική – акустика, η περιφέρεια – периферія);
- послідовність декількох знаків в послідовність декількох знаків, яка не відповідає передачі знаків окремо (η ουγγία – унція) [73].

Цей прийом є корисним у тих випадках, коли мовна пара користуються різними графічними системами, одиниці яких ставлять в певну відповідність один з одним. Письмова форма імені при такому способі перекладу спотворюється мінімально, в чому і полягає його основна перевага. Однак може спотворитися звукова оболонка, оскільки дуже часто при транслітерації МП нав'язує МО вимову, що відповідає його власним правилам читання. Тому краще, якщо слово у мові перекладу в тексті передавалося максимально близько до його оригінального звучання.

Транслітерація застосовується для спрощення друкарського набору або для заміни маловідомого алфавіту відомим. Транслітеруванню піддаються географічні назви та інші власні назви, терміни, що набули міжнародного визнання. При їх перенесенні з мови в мову бажано дотримуватися точності або в збереженні буквеного образу топоніма чи власного імені, або у відтворенні звучання. Зумовлене це тим, що жоден з існуючих алфавітів не забезпечує повної відповідності між написанням і вимовою.

Транскрипція або транскрибування (лат. transcriptio, від transcribo – «переписую») – наукова система запису мови, що вживається в мовознавстві і має на меті послідовно відбити звуковий склад мови, чого часто не робить звичайна орфографічна система; передача на письмі тим чи іншим набором письмових знаків (фонетичним алфавітом) елементів усної мови (фонем, аллофонів, звуків) [6]; передавання звуків іншомовного слова (зазвичай власного імені, географічної назви, наукового терміну) за допомогою букв алфавіту МП.

За допомогою транскрипції переводяться особисті імена, географічні назви, певна частина вигуків і звуконаслідувальні слова, екзотизми, реалії, назви газет і журналів, фірм, підприємств, пароплавів, готелів, тобто така лексика, яка позначає об'єкт дійсності, є єдиним у своєму роді або формує своє позначення в мові перекладу (η Κορόνεια – Коронія, η Μικρή Πρέσπα – Мікрі-Преспа). В даний час цей спосіб перекладу власних назв стає більш привабливим, ніж транслітерація. Можливо, це пов'язано з тим, що в західних культурах вже давно склалася традиція позначати імена в тій формі, в якій вони прийняті в мові оригіналу.

Використання транскрипції як перекладацького прийому поширене в суспільно-політичній літературі і публіцистиці, значно менше в художній літературі. Передача ономастичних найменувань, які досить часто зустрічаються в статтях газет та журналів, грає дуже важливу роль. Переклад власних назв вимагає особливої уваги з боку перекладача, оскільки помилки при перекладі ономастичних найменувань можуть привести до дезінформації. Так, наприклад, помилка в перекладі власних назв в офіційному документі може привести навіть до судового позову. Тому при перекладі власних назв перед перекладачем стоять досить складні завдання, а саме: необхідно з повною точністю відобразити культурну та національну специфіку назв, максимально зберегти їх звукову оболонку. Для дослідження даної проблеми, з нашої точки зору, найбільш релевантні публіцистичні тексти. З усього їх різноманіття були відібрані статті з американських журналів, що відображають знаменні події життя американського суспільства. Суворе розмежування транскрипції і транслітерації на практиці проводиться порівняно не часто, зазвичай має місце поєднання обох прийомів [21, с. 177].

Для кожної пари мов розробляються правила передачі звукового складу слів іноземної мови, вказуються випадки збереження елементів транслітерації і традиційні виключення з правил, прийнятих в даний час. Не можна не відзначити, що дуже часто МО мають традиційні, зафіксовані в словниках

відповідності, від яких аж ніяк відходити не можна. До таких ІС відносяться загальновідомі: Фессалоніки – Θεσσαλονίκη, Дельфи – Δελφοί і т.д. У тих же випадках, коли словникового відповідника знайти не вдається, перекладачеві доводиться самотійно приймати рішення про спосіб перекладу того чи іншого терміну. Так, наприклад, виникають питання, як переводити такі топоніми як η Μικρή Πρέσπα, до складу яких входять значущі, перекладні слова зі власною дефініцією – Мікрі Преспа чи Мала Преспа. Доречним способом перекладу в подібних випадках є транскрипція, транслітерація або їх поєднання, тоді як семантичний переклад абсолютно неприйнятний. Але, безумовно, переклад кожної власної назви розглядається індивідуально, і відповідно до цього приймається правильне перекладацьке рішення.

Якщо транслітерація/транскрипція використовується в основному при перекладі окремих слів-термінів, то переклад термінологічних словосполучень здійснюється більше засобами калькування та описового перекладу.

II. Еквівалент.

Еквівалент (перекладацька відповідностей або міжмовна відповідність або еквівалентна відповідність або функціональний аналог) – це:

- 1) «одиниця мови перекладу, що регулярно використовується для перекладу даної одиниці мови оригіналу» [36, с. 111];
- 2) даний прийом передбачає використання реально існуючих слів МП, повністю або частково відображають значення терміну МО [53, с. 47];
- 3) «результат перекладу за аналогією за допомогою вибору одного з декількох можливих синонімів» [64, с. 158].

Серед використаних у дослідженні лексичних одиниць в процентному співвідношенні еквіваленті складають 26.91%, а також 37.6% серед використаних абревіатур, та скорочень.

Трактування поняття перекладацької відповідності залежить від того, що саме дослідник вважає одиницею перекладу. Одиницею перекладу може бути як слово або словосполучення, так і синтагма або навіть речення. Одиниця перекладу встановлюється для кожного конкретного випадку і залежить від пари МО і МП. У широкому сенсі перекладацька відповідність – це відрізок тексту МО по відношенню до системи МП.

Еквіваленти – це стабільні словникові відповідності, які служать в процесі перекладу опорними, «готовими» його одиницями: «Еквівалентом слід вважати постійний рівнозначний відповідник, що, як правило, не залежить від контексту» [67, с. 13]. Еквіваленти відносяться до сфери мови і встановлюються в силу тотожності позначається, а також в силу традиції мовних контактів між МО і МП. Як зауважив А.Д. Швейцер, далеко не всі одиниці мови можуть бути віднесені до категорії еквівалентів, як їх визначив Я.І. Рецкер. У групі постійних рівнозначних відповідників реально виявляються тільки однозначні терміни, географічні назви та імена власні. Специфіка перекладу, що відрізняє його від всіх інших видів мовного посередництва, полягає в тому, що він призначений для повноправної заміни оригіналу і що рецептори перекладу вважають його повністю тотожним початкового тексту. Разом з тим, очевидно, що абсолютна тотожність перекладу оригіналу недосяжна і що це аж ніяк не перешкоджає здійсненню міжмовної комунікації.

Я.І. Рецкер розрізняє три категорії закономірних відповідностей. Так, для перекладу окремих слів і словосполучень необхідно знайти:

1. По-перше, існуючі в іншій мові однозначні еквіваленти постійні відповідності, наприклад, для власних назв, термінів, числівників, найменувань організацій, партій (το δεξαμενόπλοιο – танкер; η γλίστρα – балансир; ο γλάρος – чайка; ο ανθ/στής, ανθυλασπιστής – мічман; Κ.Δ.Ν.Δ., Κώδικας Δημόσιου Ναυτικού Δικαίου, ο – Кодекс публічного морського права)

2. По-друге, варіантні контекстуальні відповідності – аналоги, отримані за допомогою вибору одного з синонімів, придатного для даного контексту, для даного вживання слова або словосполучення в мові (η δεξαμενή – як конструкція для зберігання великих кількостей рідин, резервуар, та η δεξαμενή – як установка для кораблів, які потребують обслуговування або ремонту).

Επίσημο δωμάτιο, то – як пасажирський салон, та Επίσημο δωμάτιο, то – як каюта. ΠΣ (Σωμα) Πληρωμάτων Στόλου, то – Екіпаж флоту, та ΠΣ, Πίνακας Συγχρονισμού, ο – Таблиця синхронізації. Β/Λ, Βοηθητικό Λιμένας, ο – допоміжний порт, та Β/Λ, Βλήμα, то – снаряд).

III. Трансформаційний переклад.

Трансформаційний переклад – це:

- 1) прийом перекладу, який передбачає використання лексико-граматичних трансформацій при перекладі речень, що містить безеквівалентну лексику; це міжмовні перетворення з метою досягнення перекладацької еквівалентності;
- 2) навмисні відступи від структурного та семантичного паралелізму між текстом оригіналу (ТО) і текстом перекладу (ТП) на користь їх рівноцінності;
- 3) основа більшості прийомів перекладу, що полягає в зміні формальних (лексичні або граматичні трансформації) або семантичних (семантичні трансформації) компонентів вихідного тексту при збереженні інформації, призначеної для передачі;
- 4) заміна лексичної одиниці, що перекладається, словом або словосполученням, яке реалізує сему цієї одиниці початкової мови [35, с. 12].

Відмінності в системах мов і правилах використання одиниць мови постійно створюють визначення проблеми в процесі перекладу, внаслідок

чого для передачі значення реалії або іншого слова, що не має відповідників в ПЯ, перекладач змушений повністю перебудувувати синтаксичну структуру речення, використовувати прийоми перекладу, що називаються перекладацькими трансформаціями (το δρομολογημένο πλοίο – судно, яке здійснює регулярні рейси, ο γνωμονικός χάρτης – карта в гномонічній проекції) [70]. В його основі лежить передача першого сенсу за допомогою лексичних та/або синтаксичних змін первинної структури терміну. При трансформаційному перекладі найчастіше передається стилістичне забарвлення терміну, а його графічна сутність залишається на задньому плані. Серед використаних у дослідженні лексичних одиниць в процентному співвідношенні трансформації складають 9.66%.

Звертання до цього методу є досить поширеною стратегією в роботі перекладача при пошуку еквіваленту специфічного поняття. В його основі лежить передача першого сенсу за допомогою лексичних та/або синтаксичних змін первинної структури терміну. При трансформаційному перекладі найчастіше передається стилістичне забарвлення терміну, а його графічна сутність залишається на задньому плані. С.І. Влахов називає такий прийом перекладу реалії контекстуальних перекладом. З його точки зору, при контекстуальному перекладі реалії чільну роль грає контекст [20]. Трансформаційний переклад використовується зазвичай в поєднанні з іншими способами передачі значення безеквівалентної лексики: транскрипція, калькування, лексична заміна, використання яких і призводить до граматичних трансформацій в синтаксичній структурі речення. Однак нерідко можна відзначити і ситуації, коли сама синтаксична структура не має аналогів в МП, тоді також використовуються різні синтаксичні трансформації, зокрема прийом членування речення. Варіант перекладу, який створюється при перекладі безеквівалентної одиниці мови в результаті комплексного використання декількох прийомів перекладу, називають окказіональним перекладацьким еквівалентом [9].

Для наочності трансформаційний переклад можна порівняти з пошуком слова або словосполучення в словнику – ви думаєте при цьому лише про відповідність форм, не замислюючись про сенс. В ході професійного перекладу такої пошук відбувається в пам'яті перекладача. Перекладач звертає увагу не на окремі слова, а на думки, виражені словами. Ґрунтуючись на тому, що професіонал здійснює переклад не замислюючись, можна зробити висновок, що він користується трансформаційним підходом, але при цьому привносить в цей підхід одну дуже суттєву особливість. Професійний перекладач формує розумовий образ вихідного повідомлення, що складається з окремих концептуальних елементів, але не інтерпретує його, «приміряючи» до нього різні синтаксичні та лексичні формати, як це робить менш досвідчений перекладач, а, діючи на підсвідомому рівні, заповнює цей образ готовими словесними кліше, що зберігаються в оперативній пам'яті.

Трансформаційна модель перекладу багато в чому спирається на правила трансформаційної граматики, згідно з якою безліч синтаксичних структур можна звести до невеликого числа ядерних (елементарних) структур, з найбільш прозорими логіко- синтаксичними зв'язками (чітко виражені смислові зв'язки). З ядерних структур можна отримати похідні (поверхневі) структури. Наприклад: ядерна синтаксична структура діяч – дія «То φορτίο σε παλέτες – Пакетований вантаж», з якої можна отримати похідні структури «вантаж в пакетах», «запакований вантаж», «вантаж в коробках», «вантаж в упаковках» та інше, причому у всіх цих похідних основне відношення «діяч – дія» зберігається.

У трансформаційній моделі перекладу процес перекладу складається з трьох етапів:

1. аналіз – перетворення поверхневих структур тексту оригіналу в ядерні структури мови оригіналу (трансформація в рамках мови оригіналу);

2. перенесення – ядерна структура мови оригіналу замінюється еквівалентною їй ядерної структурою мови перекладу (трансформація міжмовна);
3. синтез – перетворення ядерної структури мови перекладу в поверхневу структуру мови перекладу (трансформація в рамках мови перекладу).

На думку В.Н. Комісарова трансформаційна модель перекладу має цілу низку переваг [37]:

- ця модель, зіставляючи, вивчає форми, властиві різним мовам, які є еквівалентними при перекладі;
- обумовлює можливість розрізняти види трансформацій при здійсненні перекладу з однієї мови на іншу;
- уможлиблює пояснення випадків перекладу таких структур мови оригіналу, які не мають відповідностей в мові перекладу.

Недоліки трансформаційної моделі:

- 1) Трансформаційна модель не пояснює, яким чином на третьому етапі здійснюється вибір з числа можливих;
- 2) Трансформаційна модель не може пояснити факти встановлення відносин еквівалентності між такими структурами, які не зводяться до аналогічних ядерних структур: «Θάλασσα από την – Сильні удари хвиль в корму судна».
- 3) Трансформаційна модель не пояснює факти еквівалентності між такими структурами, як «εὐθραστο – обережно, скло».

В цілому, кажучи про цю модель, А.Д. Швейцер зазначає, що граматичні трансформації дійсно знаходять застосування в якості одного з прийомів семантичного аналізу вихідного тексту і одного із способів побудови висловлювання мовою перекладу. Однак зведення перекладу до граматичних трансформацій надмірно спрощує реальну ситуацію, оскільки в перекладі знаходять застосування і методи лексико-синтаксичного перифразу, і

семантичні модифікації, обумовлені ситуативно-прагматичними факторами. Таким чином, трансформаційна модель перекладу не має універсального характеру (на чому наполягав Ю. Найда), і як і всі інші моделі перекладу, дана модель має обмежену пояснювальну силу.

Рецкер Я.І. виділяє такі різновиди лексичних трансформацій, хоча не завжди можна чітко класифікувати кожен приклад перекладу із-за переплетення категорій.

1. Диференціація значень. Існує через те, що багато слів МО з широкою семантикою значень не мають повної відповідності словам МП. Наприклад: η αλοστολή – відправка.
2. Генералізація значень. Суть цього прийому полягає в тому, що висловам на переказну мову надається більш широке значення. Наприклад: ο ναυτικός αποκλεισμός – блокада.
3. Конкретизація значень. На відміну від генералізації, при використанні цього прийому висловам на МП надається більш вузьке значення. Наприклад: ο κόρος – валова місткість.
4. Смысловий розвиток. Цей прийом полягає в заміні словникової відповідності при перекладі контекстуальних, лексично пов'язаних з ним. Наприклад: η τακτική γραμμή – лінійні перевезення вантажів
5. Антонімічний переклад. При використанні даного прийому вираз вихідної мови замінюється на протилежне. При цьому змінюється вся структура словосполучення/речення для збереження загального сенсу. Наприклад: ο κατάλογος επιτρεπόμενων – список товарів, не оподатковуваних митом.
6. Цілісне перетворення. При використанні трансформації даного виду відбувається повне переосмислення всього виразу. Наприклад: το γράμμα θαλάσσης – судновий паспорт, морський паспорт.

Нерідко прийоми трансформацій поєднуються, наприклад, перші два. Усі лексичні трансформації ґрунтуються на формально-логічних стосунках між поняттями.

IV. Описовий переклад або інтерпретація.

Описовий переклад або інтерпретація – це:

- 1) такий прийом перекладу нових лексичних елементів вихідної мови, коли слово, словосполучення, термін чи фразеологізм замінюється в мові перекладу словосполученням (або більшим за кількістю компонентів словосполученням), яке адекватно передає зміст цього слова або словосполучення (терміну) [66];
- 2) такий переклад, коли лексична одиниця мови оригіналу замінюється словосполученням, що експлікує (описує) її значення, тобто надає більш-менш повне пояснення значення відповідної лексичної одиниці в мові перекладу;
- 3) це такий прийом перекладу нових лексичних елементів вихідної мови, коли простий термін замінюється в мові перекладу словосполученням, яке адекватно передає зміст цього простого терміну [31, с. 36];
- 4) прийом, що використовується у тих випадках, коли неможливо підібрати еквіваленти [43, с. 76].

Коли жоден з словесних прийомів підбору відповідності не задовольняє ситуації, перекладачі вдаються до опису. Серед використаних у дослідженні лексичних одиниць в процентному співвідношенні описовий переклад складає 7.8%, а також 19.2% серед використаних аббревіатур, та скорочень. Наприклад: η ελάμβρωση – укомплектування судна командою; ο ναυλομεσίτης – брокер, що виступає посередником між судновласником і фрахтувальником при укладенні договору комісії; Α.ΜΗ.Ν, Αριθμός Μητρώου Ναυτικού – Реєстраційний номер одиниці військово-морського флоту; Δ3, Διοίκηση τρίτων – Провайдер логістики третього рівня.

Таким чином, недоліком описового перекладу є його багатослівність і громіздкість, що позбавляє його точності та стислості. Використання

описового перекладу доцільно вживати тоді, коли жоден із вище описаних прийомів не розкриває значення іншомовного поняття, і тому його просто треба пояснювати, або у тих випадках, коли можна обмежитись достатньо коротким трактуванням. Щоб застосувати цей прийом, необхідно визначити, спираючись на контекст, значення лексичної одиниці, що перекладається, врахувати її словотворчі елементи і основні способи утворення нових слів.

Отже, до описового перекладу висуваються такі вимоги:

- 1) переклад повинний точно відбивати основний зміст позначеного неологізмом поняття;
- 2) опис не повинний бути надто докладним;
- 3) синтаксична структура словосполучення не повинна бути складною.

Описовий прийом застосовується при перекладі новітніх авторських термінів-неологізмів, які подаються зазвичай в лапках [12]. При застосуванні описового перекладу важливо слідкувати за тим, щоб словосполучення в мові перекладу точно і повно передавало всі основні ознаки поняття, позначеного словом оригіналу. Наприклад, термін « η ελίςχεςη» має такі основні ознаки: «залог», «утримання» та «залокове право», а тому при перекладі описовим способом слід зберегти всі ці головні ознаки: η ελίςχεςη – право утримання вантажу/товару до сплати боргу.

Перед застосуванням цього прийому перекладу неологізмів необхідно виконати попередню умову правильності перекладу неологізмів – переконатися, що в мові перекладу відсутній перекладний відповідник (зрозуміло, що перекладні словники ще не могли його зафіксувати, проте він може бути зафіксований, зокрема, у вже перекладеній нещодавно літературі), щоб не створювати термінологічні дублети в мові перекладу. Калькування нерідко стає кращим способом перекладу, ніж транскрипція, оскільки в результаті транскрипцій створюються незручні і,

що набагато гірше, одиниці, що не мають змісту в мові, що, свого роду псевдослова.

У порівнянні з транскодуванням (побуквенна чи пофонемна передача вихідної лексичної одиниці за допомогою алфавіту мови перекладу) описовий переклад має ту перевагу, що завдяки ньому досягається більша прозорість змісту поняття, позначеного відповідником неологізму. Наприклад: η κατακράτηση – гроші за виконану роботу, утримувані замовником до повного задоволення якістю роботи; η ναύλωση γυμνού πλοίου – фрахтування судна за умови, що фрахтувальник призначає на судно свою команду; ΑσφΠ, Ασφαλιστής (πλοίου) – андеррайтер зі страхування корпусу судна; страховик каско.

Наступні аргументи, виявлені в процесі вивчення теми, доводять адекватність і практичність описового перекладу термінів:

- Описові терміни, сформовані належним чином, повинні відповідати всім вимогам, що пред'являються до термінів. Припис стислості форми терміну не є винятком, так як коректний описовий переклад не має на увазі надмірності або нагромаджених;
- Описовий переклад є формальним поясненням змісту вихідного терміну, що відрізняє його від дефініцій, оказіональних або тимчасових форм термінів. Описовий переклад повинен бути включений в кодифіковані ресурси з відповідними коментарями і позначеннями;
- Описовий переклад може задіяти калькування або пряме запозичення з метою досягнення прозорості форми терміну на цільовому мовою, що забезпечує чіткість і строгість форми терміну.

У той же час допустимість буквального перекладу термінів і термінологічних сполучень може послужити і джерелом помилок в перекладі. Дослідник науково-технічного перекладу А.Л. Пумпянський до основних причин, що призводить до помилок, відносить:

- переконаність в однозначності слів і граматичних форм;
- змішання графічного образу слова;
- помилкове використання аналогії;
- переклад слів більш конкретними значеннями, ніж вони фактично мають;
- невміння підшукати значення на мові перекладу для перекладу іноземних слів і лексичних та граматичних поєднань;
- незнання закономірностей викладу науково-технічного матеріалу іноземною мовою і способу його передачі на мову перекладу.

Описовий переклад є високоефективним методом, проте не завжди стійким і конкурентоспроможним. Зміст семантично насичених, непрозорих, етимологічно або образно-мотивованих термінів часто потребує опису, з огляду на наступні обставини: концептуальне- розподіл світу на двох мовах не збігається (включаючи конотацію і мотивування); на мові перекладу не існують певні граматичні конструкції, в той час як на вихідній мові використовуються громіздкі графічні, морфологічні, фонетичні або синтаксичні форми термінів (в Інтернеті є сервіси, що визначають правильний правопис, наприклад, посилання на такий ресурс). Даний метод має великий потенціал щодо перекладу унікальних неологізмів. Він створює інноваційні і зрозумілі форми термінів. Крім того, даний спосіб переказу і створення термінів не залежить від змісту і форми вихідного терміну і його образного мотивування. Основною перевагою описового перекладу є те, що він гарантує прозорість форм і їх відповідність культурі, концептуального поділу світу і структурі мови. Головні недоліки описового перекладу термінів полягають в невизначеній формі термінів і неточному змісті. На практиці терміни часто набувають або втрачають терміно-елементи, а зміст терміну нерідко стає занадто конкретизованим чи узагальненим, тобто нечітким. Термінологія прагне до строгості і практичності, і дана поведінка термінів порушує цілісність системи.

Різновидом описового перекладу є примітки. Це додатковий прийом, що супроводжує слова, перекладені шляхом калькування, транскрипції чи транслітерації, які потребують розширеного пояснення. Примітка може бути короткою і уточнювати поняття. У цьому випадку її оформлюють у тексті, зазвичай, у круглих лапках. Якщо само поняття відсутнє у мові перекладу, або є у словнику, але трактується недостатньо глибоко для даного контексту, то примітка виноситься за поле тексту і може бути досить об'ємною. Цей спосіб достатньо продуктивний, оскільки несе довідкову інформацію про явище, що перекладається, і найбільш широко його трактує. Перевага примітки в тому, що при всій своїй інформативності, вона не загромаджує речення, впливаючи на його кількісну та якісну структуру.

V. Калькування.

Калька (фр. *calque* – «копія») або калькування – це:

- 1) особливий вид мовного запозичення: утворення нового фразеологізму, слова або нового значення слова через буквальний переклад відповідного іншомовного елемента;
- 2) запозичення іншомовних слів, виразів, фраз буквальним перекладом відповідної мовленнєвої одиниці, а також результат цих запозичень: слова, вирази і фрази [80, с. 211];
- 3) Кальками ми називаємо слова і вирази, утворені механічно, шляхом буквального перекладу за зразком виразів, узятих з іноземної мови [10, с. 69];
- 4) творення слів і окремих виразів шляхом копіювання того самого способу, яким вони утворені в іншій мові, у мові джерелі [17, с. 80].

Кальки виникають як реакція носіїв мови на різке збільшення числа прямих запозичень іншомовних слів, що впроваджуються в побут і науку, в різні історичні періоди. Це, по суті, копіювання іншомовного слова за допомогою свого, незапозиченого матеріалу. Цим кальки і відрізняються від

запозичень, які є словами, що увійшли до мови повністю (тобто й значення, й звукове вираження слова, передане на письмі літерами відповідної мови). Калькування можна застосовувати тільки тоді, коли утворений таким чином перекладний відповідник не порушує норми вживання і сполучуваності слів в українській мові. Серед використаних у дослідженні лексичних одиниць в процентному співвідношенні кальки складають 33.93%, а також 43.2% серед використаних аббревіатур, та скорочень.

Частотність застосування прийому калькування пояснюється тим, що кожному елементу словосполучення на мові оригіналу відповідає один елемент словосполучення мовою перекладу, отже, реалізується принцип економії мовних засобів. Калькування є виправданим при перекладі термінологічних словосполучень тоді, коли складові елементи цих словосполучень вже посіли певне місце у термінологічній системі мови перекладу і є доступними для розуміння спеціалістів. Щоб застосувати цей прийом, необхідно переконатися, що в мові перекладу дійсно відсутнє дане слово чи вираз.

Дуже часто калькування при перекладі супроводжується різними трансформаціями (морфологічними, синтаксичними та ін.) Наприклад, зміною порядку елементів. Безумовно, цей спосіб перекладу поєднується з іншими – транскрипцією, транслітерацією. Такий спосіб називають змішаним (поєднання транскрипції і семантичного перекладу) і нерідко застосовують в тих випадках, коли до складу назви входить значуще слово.

Цей лінгвістичний термін прижився і закріпився в багатьох мовах. Думки Ш. Баллі про кальки, висловлені на початку ХХ ст., уточнюються і дістають дальшого розвитку у роботах зарубіжних і вітчизняних мовознавців. Слушно зауважує Л.П. Єфремов, що «калькування саме по собі становить значний інтерес для мовознавства і заслуговує на спеціальне, а не окремо побіжне вивчення, і його не можна приєднати навіть до такого актуального і складного питання, як запозичення» [30, с. 119].

Думки вчених у дослідженні кальок розходяться. Одна частина вважає кальки різновидом запозичень, інша – ототожнює їх з буквальним перекладом. Аналізуючи спільні риси запозичення і калькування, Ш. Баллі зауважував: «Було помилкою чітко розмежовувати запозичення і кальки, вони викликані однією і тією ж причиною і відіграють однакову роль у положенні словника» [10, с. 70]. Протилежну думку проводить Л.П. Єфремов: «... кальки слід якомога рішучіше протиставити лексичним запозиченням» [30, с. 84]. Друга група мовознавців (О.О. Реформатський, Е.С. Ахундзянов, В.Г. Поржезинський та ін.) іде від праці Ш. Баллі і ототожнює калькування з буквальним перекладом. Використавши відомі спостереження і узагальнивши їх, можна зробити такий висновок: калькування є недоліком мовленнєвої інтерференції; калькування – двобічне явище (об'єкт і результат); в основі калькування лежить принцип мотивованості.

Правила калькування

1. Калькування застосовується в тих випадках, коли потрібно створити осмислену одиницю в перекладному тексті і при цьому зберегти елементи форми або функції вихідної одиниці.
2. Калькування використовується для передачі частини географічних назв, іменувань історико-культурних подій і об'єктів, титулів і звань, назв навчальних закладів, державних установ, музеїв, термінів та інше.
3. В деяких випадках калькування застосовується поряд з транскрипцією і лексико-семантичним модулюванням.
4. У ряді ситуацій калькування супроводжується процесами згортання / розгортання вихідної одиниці, в залежності від типологічних характеристик двох мов.
5. Широко поширене калькування сталих та багатокomпонентних словосполучень. Труднощі при їхньому перекладі часто усуваються

за допомогою калькування зі зміною послідовності компонентів словосполучення.

У вітчизняному мовознавстві віддають перевагу класифікації кальок, запропонованій М.Н. Шанським:

- 1) словотворчі – слово, створене за іншомовної словотвірної моделі, але з матеріалу даної мови. Наприклад: η κιβωτιαγωγιά – контейнеровоз; το δεξαμενόπλοιο – наливне судно або танкер; ΑΡΦ, Αεροπλανοφόρο, το – Авіаносець; Λ/Χ, Λιμεναρχείο, το – Управління портом.
- 2) семантичні – отримання словом нового, переносного значення під впливом іноземного слова. Наприклад: ο ακατάστατος καιρός – сира погода, сльота, змінна погода; Λ.Σ., Λιμενικό Σώμα, το – Берегова охорона, Δ/Ξ-Π/Φ, Δεξαμενόπλοιο-πετρελαιοφόρο, το – Нафтовий танкер, нафтотанкер
- 3) фразеологічні – буквальний переклад іншомовного обороту по частинах. Наприклад: το ειδικό φορτίο – специфічний/спеціальній вантаж; Ε.Ε.Ε., Ένωση Ελλήνων Εφοπλιστών, η – Союз грецьких судновласників; Π/Γ, Πλωτός Γερανός, ο – Плавучий кран
- 4) Напівкальки – неповний переклад з іншої мови: частина слова або вислову перекладається, а частина залишається без перекладу. Наприклад: η θερμοκρασία – температура; Π.Ε.Φ.Ε.Ν., Πανελλήνια Ένωση Φροντιστών Εμπλορικού Ναυτικού, η – Пан-еллінська Асоціація торгового флоту

Починається калькування з аналізу, тобто розщеплення слова на складові елементи, але паралельно з цим зразу ж відбувається і синтез дериваційно-мотивуючих одиниць у новій єдності, у новій мовленнєвій тканині. Синтез нерозривно пов'язаний з аналізом. Синтез і аналіз – фундаментальні процеси, до яких зрештою зводяться всі види розумової діяльності. Своєрідне розшифрування слова і його відтворення як діалектичної

єдності аналізу і синтезу – два протилежних, але невіддільних моменти процесу калькування. Слід пам'ятати, що правила калькування, як і багато інших правил, діють не механічно, а вибірково, що калькування має творчий характер. Ступінь смислової відповідності між калькою і об'єктом калькування перебуває у прямій залежності від прозорості словотворчої структури, тобто від мотивованості останнього. Чим прозоріше словотворча структура і мотивованість об'єкта калькування, тим точнішу кальку від нього можна утворити.

Положення, щодо формування перекладацької позиції:

- 1) Вибір на користь точності (буквальності) перекладу не завжди буває найвдалішим, оскільки в результаті створюється занадто незручна для сприйняття мовна одиниця – це нерідко зустрічається при дослівному калькуванні.
- 2) Калькування нерідко стає кращим способом перекладу, ніж транскрипція, оскільки в результаті транскрипцій створюються незручна конструкція та, що набагато гірше, одиниці, що не мають змісту в МП. Якщо транскрипції взагалі не вдається уникнути, то її, як правило, поєднують з калькованою формою, що часто зустрічається при перекладі імен-прізвищ.
- 3) Специфічним ускладненням при використанні цього способу перекладу є необхідність розгортання або згортання вихідної структури, тобто додавання в неї додаткових елементів або скорочення вихідних елементів.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ II

Виконане практичне дослідження є розробкою проблеми адекватності перекладу термінологічних лексичних одиниць з новогрецької мови на українську мову. Подібного роду аналіз грецької й української морської

термінологічної системи представляється особливо важливим, оскільки термінології європейських мов розвиваються в тісному контакті, тому порівняльне вивчення терміносистем мов представляє особливий інтерес як з теоретичного, так і з практичного боку.

У роботі проаналізовані значущі відмінності морської термінології від термінів та професійних визначень інших сфер професійної діяльності людини згідно з їх використанням та теоретичним складовими особливостями, походження та використання аббревіатур/скорочень. Вони дозволяють визначити основні ознаки термінологічних одиниць цієї галузі, а саме поширеність в різній ступені таких явищ, як полісемія, омонімія, синонімія, антонімія.

Аналізуючи засоби перекладу морських термінів з новогрецької мови на українську мову дослідження показало, що існує кілька прийомів перекладу як односкладових, так і двоскладових термінів: дослівний переклад (калькування) (32.9%), перекладацькі трансформації (10.64%), запозичення (4.4%), еквівалент (25.91%) і описовий переклад (інтерпретація) (7.8%). Можливе поєднання декількох прийомів перекладу одночасно: використання калькування та трансформацій (12.5%); калькування й описового перекладу (5.4%); запозичення і описового перекладу (0.45%); тощо. Аналіз перекладу аббревіатур та скорочень наразі має такі показники: дослівний переклад (або калькування) (43.2%), еквівалент (37.6%) і описовий переклад (або інтерпретація) (19.2%)

Як результат якісного і кількісного аналізу особливостей перекладу морської термінології було складено новогрецько-український глосарій і графічний додаток з діаграмами та схемами (Див. додаток А, Б, В та Г).

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Переклад як термін має полісемантичну природу, його найбільш розповсюджене і здебільшого узагальнююче значення пов'язують з процесом передачі значення/змісту слова, групи слів, речення або уривку з мови оригіналу на мову перекладу. Головною метою будь-якого перекладу є досягнення адекватності. Переклад термінів становить ядро науково-технічного перекладу, тому важливо знати особливості перекладу даного пласта лексики для досягнення максимальної еквівалентності. За допомогою терміну можна чітко і коротко передати суть і зміст предмету, що позначається. Для нього характерна співвіднесеність з точно визначеним поняттям і прагнення до однозначності в межах однієї термінології, тому багато термінів МО мають постійні лексичні відповідники в МП.

Вирішення завдань, які були поставлені в процесі роботи для досягнення мети дозволило нам дійти певних висновків, зокрема виявити особливості лексики у сфері мореплавства. Отже, морська термінологія представлена у більшості своєму простими однокореновими термінами, похідними або афіксальними термінами (дериватами), складними термінами, або термінологічними композитами, термінологічними сполученнями та аббревіатурами. Дослідження показало, що найбільш значущими явищами в області перекладознавства морської термінології є такі явища: полісемія, омонімія, синонімія, антонімія. Головне в будь-якому перекладі – це передача змістової інформації тексту. Всі інші її види й характеристики: функціональні, стилістичні (емоційні), стильові, соціолокальні та ін. не можуть бути передані без відтворення змістової інформації, а саме: весь інший зміст компонентів повідомлення нашаровується на змістову інформацію, витягується з неї, підказується нею, трансформується в образні асоціації і т.п. Таким чином,

завдання перекладача полягає в максимально повній передачі змісту оригіналу.

Найбільш значущими явищами в області перекладознавства морської термінології є такі явища: полісемія, омонімія, синонімія, антонімія. Серед них особливо виділяється антонімія, притаманна даній сфері: контраст значень слів сприяють гнучкості і правильному функціонуванню термінології. Антонімія проявляється не тільки на основі всієї морської термінології, а в межах тематичних груп всередині неї. Ледве знайдеться термінологія, яка не була б тісно пов'язана з загальнолітературною мовою. Ці причини поряд з соціокультурними факторами сприяли проникненню розмовних слів і жаргонізмів в морську термінологію, чи то пак розвитку поширеної синонімії. Як прояв загальних законів розвитку лексики мови в морській термінології розвиненими виявилися і такі явища як багатозначність і омонімія. Полісемія частіше розвивалася в абстрактних віддієслівних словах. Омоніми утворюються як в результаті розбіжності значень багатозначних слів, так і шляхом появи в термінології різних за походженням термінів.

У ході практичного аналізу досліджуваної галузі термінології було виявлено, що найбільший пласт у перекладознавчому аспекті складає засіб перекладу через калькування (32.9% та 43.2% відповідно). Як показують дослідження, велика частина грецької морської термінології має міждисциплінарну спрямованість і вельми неоднозначна. Допомогти перевести при цьому може, мабуть, те мовне оточення, яке має навколо себе той чи інший термін. У грецькій мові існують складові безеквівалентні терміни, які виникають на основі одного ключового терміну і означають поняття, не присутні в мові МП. Такі терміни, як правило, переводяться за допомогою калькування. Калькування забезпечує отримання короткого мотивованого терміну. Таким чином, калькування є саме той метод перекладу іншомовної лексики, без якого не обійтися в роботі зі складними термінами.

Менш поширеним способом є переклад через еквівалент (25.9% та 37.6% відповідно), що зумовлене прагненням мови до максимально стислої і точної передачі інформації, тобто до такої точності, яка могла б виключати можливість довільного і суб'єктивного її тлумачення. Іншомовні терміни, як правило, мають відповідні еквіваленти в мові перекладу, тому такі прийоми, як синонімічні заміни, описовий переклад, використовуються лише в тих випадках, коли в мові перекладу відповідний термін відсутній. Найменшою складовою перекладу є запозичення (4.4%), що говорить про те, що переваги запозичення не виправдовують його недоліки: внаслідок запозичення великої кількості слів, що належать до певного структурного типу, в запозичувану мову може увійти і сам цей структурний тип; плутанина, що викликається запозиченням однією мови з термінологій різних мов або запозиченням різними мовами з різних джерел; відсутність вмотивованості вихідного терміну; неможливість вплести запозичення в подальше формування нових термінів, обмежену участь його в мові.

Таким чином, і калькування і запозичення є загальноприйнятими способами утворення нових термінів, однак переваги калькування роблять його застосування більш виправданим і рекомендованим, особливо при перекладі термінів-словосполучень. Також треба зауважити наявність перекладацьких засобів таких як, описовий переклад (7.8% та 19.2%) та трансформаційний переклад (10.64%). Це пояснюється що термін, як правило, перекладається відповідним терміном іншої мови, тому такі прийоми, як трансформаційний переклад та описовий переклад використовуються тільки тоді, коли в мові немає відповідного терміну для перекладу. Описовий переклад має також такий недолік, як громіздкість вихідних конструкцій.

Шляхом перекладацького аналізу матеріалу дослідження, а саме 300 лексичних одиниць, було виявлено специфіку перекладу термінів морської тематики українською мовою. При перекладі багатокomпонентних термінів необхідно встановити ключове слово і внутрішні смислові зв'язки. В якості

рекомендацій при перекладі термінів необхідно спиратися на контекст. Тлумачний словник або довідкове джерело можуть допомогти при проясненні значень терміну. Також необхідно враховувати географічні і країнознавчі реалії, вміти правильно підібрати лексичну відповідність терміну або скористатися калькою в тому випадку, коли еквівалент в мові перекладу відсутній, перевіряти використання того чи іншого грецького терміну в оригіналі, перш ніж «впроваджувати» його в текст перекладу. Таким чином, при перекладі морських термінів необхідно враховувати контекст і смислові зв'язки між компонентами в термінах-словосполученнях.

Необхідно відзначити, що основна помилка при перекладі подібних термінів полягає в тому, що перекладачі іноді прагнуть знайти буквальну відповідність іноземному терміну в матеріалах МП. Такий підхід є не зовсім правильним, тому що, по-перше, стирається специфіка реалій іноземної дійсності, а по-друге, може виникнути помилка в зв'язку з тим, що ці терміни можуть висловлювати поняття, характерні тільки іншомовній дійсності, і тому не відповідати реаліям, прийнятим в спеціальних матеріалах МП. Іншого роду помилки виникають в результаті неправильного віднесення терміну до однієї з вже зазначених груп і вибору неадекватного способу перекладу. Ще однією помилкою перекладача є дослівний переклад, коли іншомовний термін або його компоненти аналогічні терміну МП, але мають інше значення. При перекладі слід також завжди враховувати реальне значення терміну в даній обстановці, в даному контексті. Слід також враховувати можливий зсув значення терміну при використанні множини.

Підсумовуючи сказане вище, можна констатувати, що морська підмова є складовою частиною загальнолітературної мови, розвивається і функціонує за її законами. У деяких випадках дуже важко, іноді практично неможливо визначити термінологічні відповідності в двох мовах. Безеквівалентній характер термінів обумовлений лінгво-культурними відмінностями мов, і правильна інтерпретація такого роду термінів вимагає ретельного

етимологічного аналізу їх компонентів. Таким чином, правильне розуміння і переклад термінів залежить не тільки від хорошого знання мови, але також і від знання реалій дійсності МО та МП. В рамках даної роботи не представляється можливим всебічно розглянути проблему перекладу термінів сфери судноплавства, що є перспективою для подальшого дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеев Д. И. Сокращенные слова в русском языке: учебное пособие. Саратов: Феникс, 1979. 328 с.
2. Андрієнко Л. О. Науково-технічний переклад. Конспект лекцій і дидактичний матеріал для студентів лінгвістичних спеціальностей. Черкаси : ЧДТУ, 2002. 22 с.
3. Анисимова А. Г. К вопросу о переводе терминов гуманитарных наук. Сборник статей. Москва : МАКС Пресс, 2002. 143 с.
4. Арнольд И.В. Стилистика. Современный английский язык: учебник для вузов. 7-е изд. Москва: Флинта: Наука, 2005. 384 с.
5. Арсенюк В. П. Українське термінознавство. Львів : Світ, 1994. 215 с.
6. Артикуца Н. В. Мова права і юридична термінологія. Київ : Стилос, 2004. 266 с.
7. Ахманова О. С. Очерки по общей и русской лексикологии. Москва : Учпедгиз, 1957. 157 с.
8. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов. Москва: Едиториал, 1966. 608 с.
9. Багмут Й. А. Проблеми перекладу суспільно-політичної літератури українською мовою. Київ : НД, 1968.
10. Баллі Ш. Французская стилистика. Перевод с франц. Москва : Изд-во иностранной лит-ры, 1961. 394 с.
11. Баранник Д. Х. Мова нормативно-правових актів і система функціональних стилів літературної мови. Сімферопіль : СДУ, 2003. 115 с.
12. Баранов А. Н. Введение в прикладную лингвистику. Москва : Эдиториал, 2003. 360 с.
13. Бархударов Л. С. Язык и перевод: Вопросы общей и частной теории перевода. 2-е изд. Москва : ЛКИ, 2008. 240 с.

14. Биліновіч В.Н. Структурно-семантичні та функціональні характеристики основних частин мови в системі науково-технічної термінології: Автореф. дис. канд. філол. Наук. Мінськ: Мінськ, держ. пед. ін-тин. яз., 1977. 25 с.
15. Бодуен де Куртене И. А. Про смешанный характер всех язык. Москва : Изд-во Академии наук СССР, 1963. 216 с.
16. Борисов В.В. Аббревиация и акронимия. Военные и научно-технические сокращения в иностранных языках. Москва: Военное издательство, 2004. 320 с.
17. Бурячок А. А., Гнатюк Г. М., Доценко П. П. Словник української мови. Київ : Наукова думка, 1973. 840 с.
18. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
19. Виноградов В. С. Перевод: Общие и лексические вопросы. Москва : КДУ, 2004. 240 с.
20. Влахов С. И., Флорин С. П. Непереводимое в переводе. Москва : Международные отношения, 1980. 343 с.
21. Володина М.Н. Когнитивно-информационная природа термина и терминологической номинации. Москва: Московский государственный университет, 1998. 128 с.
22. Гак В. Г. Проблемы структурной лингвистики: учебное пособие. Москва: Наука, 1973. 201 с.
23. Ганич Д. І., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів. Київ : Вища школа, 1985. 360 с.
24. Гарбовский Н.К. Теория перевода. Москва: Московский Государственный университет, 2004. 543 с.
25. Головин Б. Н. Термин и слово. Нижний Новгород : ННГУ, 1982. 132 с.
26. Головін В. М. Переклад економічної термінології. Київ: Наука, 2005. 187 с.

27. Горбань Л. В. Военно-морская лексика русского языка в синхронии и диахронии. Мурманск : государственный пед. ун-т, 2008. 195 с.
28. Гринёв-Гриневиц С. В., Васильева А. Б. Терминоведение. Москва : Академия, 2008. 304 с.
29. Д'яков А. С., Кияк Т. Р., Куделько З. Б. Основи термінотворення: семантичні та соціолінгвістичні аспекти: монографія. Київ : КМ Academia, 2000. 216 с.
30. Ефремов Л. П. Основы теории лексического калькирование. Учебное пособие. Алма-Ата : Каз. гос. ун-т имени С.М. Кирова, 1974. 191 с.
31. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга, 2002. 564 с.
32. Карабан В.І. Посібник-довідник з перекладу англійської наукової і технічної літератури на українську мову Київ: Політична думка, 1997. 300 с.
33. Климзо В. Н. Ремесло технического переводчика. Про английский язык, переводы и переводчиков научно-технической литературы. Москва : Валет, 2006. 508 с.
34. Коваленко А. Я. Загальний курс науково-технічного перекладу. Учебный посібник. Тернопіль : ІНК ОС, 2001. 290 с.
35. Ковганюк С. П. Практика перекладу. Київ : Дніпро, 1968. 350с.
36. Комисаров В. Н. Современное переводоведение. Москва : ЕТС, 2002. 192 с.
37. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты). Учебник для институтов и фак. иностранных языков. Москва : Высшая школа, 2001. 169 с.
38. Коптілов В. В. Актуальні питання українського художнього перекладу. Київ : Видавництво Київського університету, 1971. 131 с.

39. Корнодудова Н. М. Походження, склад і функціонування морської термінології в українській літературній мові. Київ : Мовознавчий вісник, 2010. 284 с.
40. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): Підручник. Вінниця : Нова книга, 2001. 448 с.
41. Крижанівська А. В., Симоненко Л. А. Актуальні проблеми впорядкування наукової термінології. Київ : Наукова думка, 1987. 164 с.
42. Кузнецов А. М. Метод компонентного анализа. Лингвистический энциклопедический словарь. Москва : Советская энциклопедия, 1990. 685 с.
43. Лабінська Б. І. Значення структурно-семантичних модифікацій у сучасній фразеологічній науці. Гуманітарний вісник. Сер. Іноземна філологія: зб. наук. пр. Черкаси : ЧДТУ, 2006. 316 с.
44. Латышев Л. К. Курс перевода: Эквивалентность перевода и способы ее достижения. Москва : Международные отношения, 1981. 248 с.
45. Латышев Л. К. Технология перевода. Москва : НВИ-Тезаурус, 2000. 280 с.
46. Лейчик В. М., Шелли С. Д. Лингвистические проблемы терминологии и научно-технического перевода. Серия «Теория и практика научно-технического перевода»: Обзор информации. Москва : Всесоюзный центр переводов научно-технической информации и документации, 1990. 80 с.
47. Лопатин В. В., Лопатина Л. Е. Русский толковый словарь: около 35000 слов. 4-е вид. Москва : Русский язык, 1997. 832 с.
48. Мартине А. Основы общей лингвистики. Новое в лингвистике. Москва: Высшая Школа, 1963. с. 533.
49. Мацюк З. Станкевич Н. Українська мова професійного спілкування: навч. посіб. Київ : Каравела, 2005. с. 352.

- 50.Мацюк З. С. Семантико-синтаксична категорія причини у функціональній парадигмі прислівника. Луцьк: Східноєвропейський нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2014. № 1. с. 262.
- 51.Мацько О. М. Аббревіатури як згорнені мовні формули в дипломатичних текстах. 2000. № 1. С. 31-36.
- 52.Мешков О.Д. Словообразование современного английского языка: учебное пособие. Москва: Международные отношения, 1976. 304 с.
- 53.Мисуно Е. А., Баценко И. В., Вдович А. В. Письменный перевод специальных текстов: учебное пособие. Москва : Флинта, Наука, 2013. 256 с.
- 54.Морозов М. М. Справочник по переводу. Москва: Русский язык, 1987. 237 с.
- 55.Назаркевич Х. Я. Основы перекладознавства (Grundkurs Translatologie): в 2 частинах. Ч. 1: Теоретичний курс. Навчальний посібник. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. 298 с.
- 56.Нелюбин Л. Л., Хухуни Г. Т. Наука о переводе. Москва: Флинта, 2008. 413 с.
- 57.Нелюбин Л. Л., Хухуни Г. Т. Наука о переводе: История и теория с древнейших времен до наших дней. Москва : Флинта, 2006. 413 с.
- 58.Овчаренко В. М. Термины, аналитическое наименование и номинативное определение. Москва : МГУ, 2001. 42 с.
- 59.Огуй О. Д. Актуальні проблеми німецько-українського перекладу. Чернівці : Рута, 2004. 256 с.
- 60.Пешковскій А.М. Сборник статей. Методика родного языка. Лингвистика. Стилистика. Поэтика. Москва, 1925. 190 с.
- 61.Пономарьов О. Д., Різун В. В., Шевченко Л. Ю. Сучасна українська мова: Підручник. 2-ге вид. Київ : Либідь, 2001. 400 с.

62. Пономарьов О.Д., Різун В.В., Шевченко Л.Ю. Сучасна українська мова: Підручник: За ред. О.Д. Пономарьова. 2-ге вид., перероб. Київ : Либідь, 2001. 400 с.
63. Прадід Ю. Ф. Транслітерація. Українська мова: енциклопедія. Київ : Українська енциклопедія, 2000. 750 с.
64. Раєвська Н. М. Англійська лексикологія. Київ : Наука, 2001. 234 с.
65. Реформатский А. А. Что такое термин и терминология. Москва : Центр учебной литературы, 2000. 91 с.
66. Рецкер Я. И. Пособие по переводу с английского языка на русский. Москва : Просвещение, 1988. 156 с.
67. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика. Очерки лингвистической теории перевода. Москва : Р. Валент, 2004. 240 с.
68. Скорицова А. И. Адекватность и вариативность перевода морских и военных терминов в художественном тексте. Москва : Просвещение, 2002. 38 с.
69. Скороходько Е. Ф. Термін у науковому тексті. Київ : Логос, 2006. 99 с.
70. Снігур С. Юридичні терміни як перекладознавча проблема. Львів : Вісник, 2003. 570 с.
71. Судовцев В. А. Научно-техническая информация и перевод. Москва : Высшая школа, 1989. 232 с.
72. Суперанска А. В., Подольская Н. В., Васильева Н. В. Общая терминология. Вопросы теории. Москва : АН СССР, 1986. 248 с.
73. Сухенко К. М. Лексичні проблеми перекладу. Київ : Національний Університет Імені Тараса Шевченка, 1992 р. 223 с.
74. Тихонов А. А. Английский язык: Теория и практика перевода. Москва : Проспект, 2009. 120 с.
75. Томілова Н. Б. Термінологія і сучасний правопис. Проблеми сучасного українського правопису і термінології : зб. матеріалів доп. Всеукр. наук. конф. Київ : Наука, 1997. с. 59-62.

76. Туровська Л. В., Василькова Л. М. Нові слова та значення: словник. Інститут укр. мови НАН України. Київ : Довіра, 2008. 271 с.
77. Федоров А. В. Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы): Для институтов и факультетов иностр. языков. Учебное пособие пятое издание. Москва : ООО Издательский Дом «ФИЛОЛОГИЯ ТРИ», 2002. 416 с.
78. Циткін Ф. А. Термінологія і переклад (до основ порівняльного термінознавства). Львів : ЛДУ, 1988. 162 с.
79. Швейцер А. Д. Теория перевода. Статус, проблемы, аспекты. Москва : Наука, 1988. 215 с.
80. Шевченко Й. С. Лінгвістичні й дидактичні проблеми іншомовної комунікації. Харків : Константа, 2002. 86 с.
81. Шеляховская Л.А. К изучению аббревиатур в современном русском языке. Вопросы словообразования и фразеологии: программа работы и тезисы докладов на расширенном заседании кафедры русского языка Кирг.ГУ. Фрунзе, 1962. с. 57-62.
82. Якобсон Р. О. О лингвистических аспектах перевода. Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике. Москва : Прогресс, 1985. 455 с.
83. Ярцева В. Н. Лингвистический энциклопедический словарь. В.Н. Ярцева. Москва : Советская энциклопедия, 1990. 688 с.
84. English to Greek Ships, Sailing, Maritime Translation Glossary. ProZ.com: Freelance translators & Translation companies : веб-сайт. URL: <https://www.proz.com> (дата звернення: 13.07.2020).
85. Lexigram.gr: веб-сайт. URL: www.lexigram.gr (дата звернення: 10.12.2018)
86. WordReference.com : веб-сайт. URL: <http://www.wordreference.com> (дата звернення: 4.11.2018)

- 87.Κανονισμος συντημησεων ενοπλων υναμεων : Γενικο επιτελειο εθνικης αμυνας οργανωσης. Τυπογρ. Ελληνικου στρατου. Αθηνα, Ιουλιος, 2014. σ. 72
- 88.Κατηγορία: Ναυτική ορολογία. el.wikipedia.org : веб-сайт. URL: <https://el.wikipedia.org> (дата звернення: 16.08.2020).
- 89.Λεξικό ναυτικών όρων. Modelclub.gr | Hellenic scale modelling community : веб-сайт. URL: <https://www.modelclub.gr> (дата звернення: 11.11.2020).
- 90.Ναυτικά Χρονικά | The Website for Greek Shipping : веб-сайт. URL: <http://www.naftikachronika.gr> (дата звернення: 27.11.2019).
- 91.Ναυτική ορολογία. e-Nautilia | Το Ελληνικό portal για τη Ναυτιλία : веб-сайт. URL: <http://www.e-nautilia.gr> (дата звернення: 01.05.2020).
- 92.Ορολογία ναυτικού δικαίου – maritime law terms. Greek law in English : веб-сайт. URL: <https://greeklawinenglish.wordpress.com> (дата звернення: 26.10.2020).
- 93.Πίνακας συμβόλων ελληνική – αγγλική ορολογία | Diontoumazis.com. Toumazis : веб-сайт. URL: <http://www.diontoumazis.com> (дата звернення: 04.12.2019).
- 94.Σωτήριος α. Λύτρας. Συντομογραφίες. Υπηρεσιων υπουργειων. Εθνικο τυπογραφειο. Αθηνα, Μαρτιος 2011. σ. 161.

ΔΟΔΑΤΟΚ Α

1.	Αβαρία	Αварія
2.	Αγορά Γενικού Φορτίου	Ринок генеральних вантажів
3.	Αγορά Πλοίων Εμπορευματοκιβωτίων	Ринок контейнерних кораблів, контейнеровозів
4.	Αγορά Πλοίων Μικτού Φορτίου	Ринок суміжних вантажних суден
5.	Αγορά Χύδην Ξηρού Φορτίου	Ринок навалювальних вантажів
6.	Αγορά χύδην φορτίων	Ринок σιπκιx/ναвалювальних вантажів
7.	Ακατάστατος καιρός	Сира погода, сльота, змінна погода
8.	Ακατέργαστο ατσάλι	Термічно не оброблена сталь; технічно необроблена сталь
9.	Ακατέργαστος σίδηρος	Чавун, чавун в чушках або в багнетах
10.	Άκατος	Κατερ, малий човен, легкий корабель
11.	Άκατος περιπολίας	Пошукова група; розвідувальний підрозділ
12.	Ακατράμωτο σκοινί	Непросмолений трос, білий трос.
13.	Άκαυστο υλικό	Незаймистий матеріал, незаймистий матеріал, негорючий матеріал;
14.	Ακετυλένιο	Ацетилен
15.	Ακίνδυνα πετρέλαια	«Безпечні» нафтопродукти
16.	Ακίνδυνη ή αβλαβής διάβαση	Мирний прохід (іноземних судів через територіальні води)
17.	Ακίνητη περιουσία	Нерухоме майно, нерухомість
18.	Ακινητοποιημένο λόγω ομίχλης	Оточений туманом; затриманий туманом (про кораблі, судні)

19.	Ακίνητοποίηση	Застопорення, іммобілізація
20.	Ακίνητος	Нерухомий, не переміщається в просторі
21.	Ακμή	Клінкерна шайба
22.	Ακμή κορυφής	Верхня шкаторина вітрила
23.	Ακολουθητέα πορεία	Курс за компасом; курс, за яким правлять напрямок
24.	Ακολουθώ τη Θάλασσα	Найматись в матроси; стати моряком; бути моряком
25.	Ακολουθώντας τις τύχες	«Слідування долі», «слідування долі страховика», обов'язок перестраховика слідувати рішенням і діям цедента
26.	Ακονίζω	Загострювати
27.	Ακόρεστη ζώνη	Зона аерації; зона, доступна для атмосферного повітря
28.	Ακοστάρω	Причалювати; йти вздовж берега; підходити до берега; підходити
29.	Ακουαμαρίν	Аквамарин, аквамариновий, зеленувато- блакитний колір; колір морської хвилі
30.	Ακουμπώ και φεύγω	Торкнутися дина, торкнутися ґрунту (не маючи ушкоджень); прокреслити кілем по ґрунту.
31.	Ακουστικό	Навушники; головний телефон
32.	Ακουστικό σήμα συναγερμού	Аварійна звукова сигналізація, звуковий сигнал тривоги
33.	Ακουστικό σύννεφο	Шар, що затримує звук при ехолокації; шар, що відхиляє звук при ехолокації
34.	Ακουστικός ηχοβολισμός	Вимір глибини за допомогою ехолота; вимір глибини ехолотом

35.	Ακουστικότητα	Чутність (акустичне властивість); ясність (розбірливість мовлення)
36.	Άκρα ζυγών	Кінець балки, бiмса (поперечна балка, що підтримує палубу)
37.	Ακραίο κουπαστή	Фальшборт
38.	Ακραίος κρίκος	Кінцева сполучна ланка; кінцева ланка; кінцева скоба
39.	Άκρες Ειρηνικού	Організація тихоокеанського економічного співробітництва
40.	Άκρη καταστρώματος	Леєрне огороження
41.	Ανάκτηση πλοίου	Вилучення судна; відновлення в правах власності
42.	Αποδεκτό ναυλοσύμφωνο	Прийнятна чартерна угода
43.	Αποστολή	Відправка
44.	Ασφαλιστής (πλοίου)	Андеррайтер зі страхування корпусу судна; страховик каско ΑσφN
45.	Βαρέλι	Бочка
46.	Βαριό και δυσκίνητο φορτίο	Великоваговий і громiздкий вантаж
47.	Βραχυχρόνια ναυλώση	Короткочасне фрахтування
48.	Βύθισμα	Осадка судна
49.	Γενικό φορτίο	Генеральний вантаж
50.	Γκάους	Гаус (одиниця магнітної напруженості)
51.	Γκολφ Στρημ ή ρεύμα τον κόλπου	Гольфстрім
52.	Γκονγκ ομίχλης	Туманний гонг (характеристика сигналів на морських картах)

53.	Γκρεγκάλε	Грегаль, північно-західний вітер на Середземному морі
54.	Γκρεμός	Крутий схил, обрив, скеля, високий крутий берег
55.	Γκρήνουιτς	Гринвіч, грінвічський меридіан
56.	Γκριζόλα	Нактоуз
57.	Γλάρος	Чайка, маївка
58.	Γλιστερό καπάκι	Люк з висувною кришкою
59.	Γλίστρα	Балансир, стабілізатор; зрівнювач
60.	Γλίστρημα καδένας	Витравити ланцюг, віддавати кінці, кинути якір
61.	Γλουτός	Батокси; підзор корми; виступ корми; опукла частина корми; корми; кормовий батокс
62.	Γλυκό αργό πετρέλαιο	Сира нафта, що містить малу кількість сірки, малосірчаниста нафта
63.	Γλυφό	Слабомінералізована вода; солончакова вода; солонуваті води
64.	Γλώσσα καμπάνας	Ринда-булінь; плетений трос, за допомогою якого приводять у дію калатало дзвона.
65.	Γλώσσα πάγου	Льодовиковий язик, язик льодовика, язик льоду, що спускається в море
66.	Γνωμονική προβολή	Гномічна проекція
67.	Γνωμονικός χάρτης	Карта в гномічній проекції, гномічна карта
68.	Γνώρισμα κορυφής	Значуща фігура, вище керівництво

69.	Γνωστοποίηση	Репетування, підтвердження отримання і ясності розуміння повідомлення, донесення
70.	Γολέττα	Кеч (торгове судно з двома щоглами – грот і бізань)
71.	Γόμωση	Заливка (насоса) перед пуском
72.	Γόνδολα	Гондола, плоскодонне річкове судно
73.	Γόνος	Ікра
74.	Γουίλι-Γουίλι	Вілли-вілли (тропічний циклон)
75.	Γουταπέρκα	Гуттаперча
76.	Γραδελάδα	Гранчастий настил
77.	Γράμμα Θαλάσσης	Судновий паспорт, морський паспорт
78.	Γράμμα μετά την εκδήλωση ενδιαφέροντος	Повторний лист; лист-нагадування
79.	Γράμμα παραχώρησης	Напря́м у відрядження, відрядне завдання; службове завдання
80.	Γράμματα τον σήματος	Буквений сигнал
81.	Γραμμάτια αποσυρμένα	Вилучення векселя із звернення при його оплаті
82.	Γραμμάτια εισπρακτέα	Дебіторська заборгованість (представлена векселями і акцептами); векселі і акцепти до здобуття платежу; рахунки погашення
83.	Γραμμάτια πληρωτέα	бухгалтерські рахунки до оплати; розрахунки по векселях; рахунки до оплати
84.	Γραμμάτιο	Вексель
85.	Γραμμάτιο κομιστή	Вексель на пред'явника

86.	Γραμμάτιο όψεως	Документ імпортера, що представляється в митні органи для огляду вантажу
87.	Δεξαμενή	Резервуар, цистерна, бак, чан
88.	Δεξαμενισμό πλοίο	Постановка/розташування в сухий док; введення в сухий док; докування
89.	Δεξαμενόπλοιο χωρητικότητας > 400.000 DWT	Танкер водотоннажністю понад 400 тисяч тон; Супертанкер; Надвеликий перевізник сировини нафти
90.	Δεξαμενόπλοιο χωρητικότητας 40.000 < < 400.000 DWT	Надвеликий нафтоналивний танкер (водотоннажністю понад 160000 т); великотоннажний танкер для перевезення сировини нафти
91.	Δεξαμενόπλοιο, Πλοία μεταφοράς υγρών χύδην φορτίων	Танкер, наливне судно
92.	Δημοτικό Λιμενικό Ταμείο	Дирекція муніципального порту
93.	Διαδικασίες φόρτωσης και εκφόρτωσης του φορτίου	Вантажно-розвантажувальна робота
94.	Διακοπή της ναύλωσης	Розірвання договору фрахтування судна
95.	Διαμεσολαβητής φορτίου	Експедиційне агентство, що переробляє експортно-імпортні вантажі
96.	Διάσωση	Порятунок судна або вантажу; підйом затонулих суден
97.	Διεθνές Διακριτικό Σήμα	Морський відмітний номер або позивний сигнал
98.	Διεθνές Πιστοποιητικό Πρόληψης Ρύπανσης του Αέρα	Міжнародний сертифікат запобігання забруднення повітря

99.	Διεθνής Οργανισμός	Ναυτιλιακός	Μіжнародна Морська Організація
100.	Διεύθυνση Συγκοινωνιών	Θαλασσίων	Дирекція морських комунікацій
101.	Διεύθυνση Υποδομών	Λιμενικών	Дирекція портової інфраструктури
102.	Διεύθυνση Εργασίας	Ναυτικής	Департамент морського праці
103.	Διεύθυνση Πολιτικής και Ανάπτυξης	Ναυτιλιακής	Дирекція з морської політики і розвитку
104.	Διεύθυνση Λειτουργίας Εκμετάλλευσης Λιμένων	Οργάνωσης, και	Управління з організації, експлуатації та експлуатації портів
105.	Διεύθυνση Προσωπικού	Πολιτικού	Управління по цивільному персоналу
106.	Διεύθυνση Θαλασσιού Περιβάλλοντος	Προστασίας	Управління по захисту морського середовища
107.	Δρομολογημένο πλοίο		Судно, яке здійснює регулярні рейси
108.	Δύτης		Водолаз
109.	Ειδικό Φορτίο		Вантаж, що потребує спеціальних умов зберігання; специфічний вантаж
110.	Εκναυλωτής		Власник судна; Арматор; судновласник.
111.	Εκτόπισμα		Водотоннажність
112.	Εκφόρτωση με φορηγίδες		Зменшення ваги конструкції судна
113.	Ελεύθερη Θαλάσσια Μεταφορική Υπηρεσία		Трампове судноплавство, нерегулярне судноплавство, здійснюване переважно

		по випадковим напрямками, без певного розкладу руху.
114.	Ελεύθερο εξόδων φόρτωσης και εκφόρτωσης	Судновласник вільний від витрат з навантаження і вивантаження
115.	Εμπορευματοκιβώτιο-ψυγείο	Контейнер-рефрижератор; рефрижераторний контейнер
116.	Εμπορικός φάκελος	Комерційна документація
117.	Έμφорта ταξίδια επιστροφής	Навантажений зворотний рейс
118.	Ενέγγυα πίστωση	Акредитив, грошове зобов'язання банку перед платником.
119.	Εξασφαλίσεις αβαρίας	Забезпечення по загальній аварії (забезпечення покриття учасниками спільної аварії витрат своєю часткою)
120.	Επάνδρωση	Укомплектування судна командою.
121.	Επίδομα γενικής αβαρίας	Виплата по загальній аварії
122.	Επίπεδη παραλία	Плоске побережжя, мілинний берег, низький берег, пологий берег; пологий берег
123.	Επίπεδη τρόπιδα	Плоский кіль, горизонтальний кіль
124.	Επίπεδι γωνία κут	Перекладки горизонтальних керм
125.	Επίπεδο έλασμα	Брускове залізо; смугове залізо; смугова сталь
126.	Επίπεδο θέασης	Плоскість відображення
127.	Επίπεδο νέφους	Ярус хмарності; рівень хмар; кромка хмар
128.	Επίπεδο παρεμβολών	Рівень (інтенсивності) шуму або перешкод
129.	Επίπεδο σχέδιο	План палуби

130.	Επίπεδος	Горизонтальний; без ухилу
131.	Επίπεδος πυθμένας πλοίου	Пласке дно
132.	Επιπλέον αντικείμενο	Вантажі, що плавають по воді після загибелі судна
133.	Επιπλέον απολαβές	Додаткові пільги
134.	Επιπλέον δόση	Додаткова страхова премія; додатковий страховий внесок; надбавка
135.	Επιπλέον μισθός	Додаткова платня
136.	Επιπλέον όρος κάλυψης	Застереження про додаткові витрати
137.	Επιπλέον πάγος	Материковий лід, глетчерний лід
138.	Επιπλέον χρέωση επί του φορτίου	Коефіцієнт регулювання рівня палива
139.	Επιπλέον χρέωση καυσίμων	паливний збір, паливна надбавка
140.	Επιπλέον ώρες	Понаднормова робота
141.	Επίσημη έδρα	Зареєстрована компанія
142.	Επίσημη εντολή	Свідоцтво, видане митницею на право навантаження вантажу на судно
143.	Επίσημο δωμάτιο	Пасажирський салон, каюта
144.	Επίσημο ημερολόγιο	Вахтовий журнал
145.	Επισκεναστικό εργοστάσιο	Ремонтна майстерня, ремонтна база
146.	Επισκευαστική μετακίνηση	Передача (судна) на ремонт
147.	Επισκευές ζημιών	Аварійний ремонт пошкоджень; аварійний ремонт
148.	Επισκευή	Ремонт
149.	Επισταλία	Простій (судна); демерредж, плата за простій (судна або вагону); плата за зберігання вантажів понад терміну.

150.	Επίσχεση	Право утримання вантажу до сплати боргу.
151.	Εσφαλμένη φορτωτική	Коносамент з обмовками, нечистий коносамент
152.	Ζημιές στοιβαδόνων	Пошкодження при завантаженні
153.	Ἠπειρος	Континент, материк
154.	Ἠπειρωτική (υφαλο) κρηπίδα ή τράπεζα	Континентальний шельф, материковий шельф
155.	Ἠπειρωτική αναβαθμίδα	Материкова мілина
156.	Ἠπειρωτική ανύψωση	Материкове підніжжя
157.	Ἠπειρωτική θάλασσα	Континентальне море; внутрішнє море
158.	Ἠπειρωτική παρυφή	Континентальний схил; материковий схил; підводна окраїна континенту
159.	Ἠπειρωτικό κλίμα	Континентальний клімат
160.	Ἠπειρωτικό υφαλοπρανές ή ηπειρωτική κατωφέρεια	Схил материкової мілини
161.	Ἠπειρωτικός παγετόνας	Континентальний / материковий / льодовиковий покрив
162.	Ἠπειρωτικός φλοιός	Континентальна кора
163.	Ἠπειρωτικότητα	Континентальність (κλίμαту і т.п.)
164.	Ἠσυχη αγκυροβολία	Стояти спокійно на якорі
165.	Ἠφαίστειο	Вулкан
166.	Θαλαμηγός	Яхта
167.	Θαλαμηπόλος	Вістовий в кают-компанії, ординарець
168.	Θάλαμος	Каюта, камера
169.	Θάλαμος ασθενών	Корабельний лазарет; судновий лазарет
170.	Θάλαμος ατμού υψηλής πίεσης	Колектор (камера) пара високого тиску

171.	Θάλαμος διακυβέρνησης	Кабіна управління; кокпіт; рубка
172.	Θάλαμος Καύσης	Камера згоряння (двигуна); топкова камера (печі)
173.	Θάλασσα	Море
174.	Θάλασσα από την πρύμνη	Сильні удари хвиль в корму судна; хвилі, що заливають корабель з корми
175.	Θάλασσα μας	Середземне море
176.	Θάλασσα των Αλκυονίδων	Спокійне море (алкіон – птах, що влаштовує своє гніздо на поверхні спокійного моря; символ щасливого плавання)
177.	Θαλάσσια αύρα	Морський бриз
178.	Θαλάσσια διαταραχή	Перешкоди від морської поверхні, відбиття сигналів РЛС від морської поверхні
179.	Θαλάσσια δίοδος	Фарватер; судноплавна частина моря
180.	Θαλάσσια κινητή υπηρεσία	Морська рухома служба (МРС)
181.	Καθαρή χωρητικότητα	Чистий реєстровий тоннаж; чиста реєстрова місткість; нетто-реєстрова місткість
182.	Καταιγίδα	Гроза (буря з громом і блискавкою, зазвичай з сильним дощем / градом), ураган, шторм
183.	Κατακλύσμο μήκος	Максимальна довжина затопленого відсіку, максимальна довжина затоплення (у розрахунках непотоплюваності судна)
184.	Κατακράτηση χρήματος	Гроші за виконану роботу, утримувані замовником до повного задоволення якістю роботи

185.	Κατάληψη	Потрапляння в полон; захоплення (цілі)
186.	Κατάλληλη ηχώ	Луна-сигнал від нерухомих предметів
187.	Κατάλληλη όρμιση	Постановка фертoиng з ходу; постановка на два якоря з ходу
188.	Καταλληλότητα υποδοχής φορτίου	Придатність до перевезення вантажів
189.	Κατάλογος δυναμικού	Список нарядів на вахти і чергування
190.	Κατάλογος εξαγωγής	Вантажний маніфест по відходу; декларація по відходу (судна з порту)
191.	Κατάλογος επιτρεπόμενων	Список безмитно ввезених вантажів, список товарів, не оподатковуваних митом
192.	Κατάλογος συσκευασίας	Пакувальний лист (містить повний перелік видів товару)
193.	Κατάλογος φορτίου	Судновий маніфест (документ, який пред'являється владі і засвідчує судно, вантаж і назва портів, куди воно прямує)
194.	Κατάλοιπα βαρέως πετρελαίου	Залишковий нафтопродукт, який використовується в якості палива; топковий мазут
195.	Κατάλοιπο δύλισης πετρελαίου	Мазут від перегонки нафти; залишок (від прямої перегонки нафти)
196.	Καταμαράν	Катамаран
197.	Κατεψυγμένο φορτίο	Охолоджений вантаж; вантаж з заморожених продуктів; рефрижераторний вантаж
198.	Κιβωτιαγωγά	Контейнерне судно, контейнеровоз
199.	ΚΙΝΔ, Κώδικας Ιδιωτικού Ναυτικού Δικαίου	Кодекс приватного морського права

200.	Κόρος	Валова місткість
201.	Λιμάνι Νηολόγησης	Порт приписки; порт реєстрації судна
202.	Λιμάνι φόρτωσης	Вантажний лацпорт; вантажний порт
203.	Ματαίωση ναυλοσυμφώνου	Зрив договору про фрахтування судна
204.	Μερική ναύλωση	Спейс-чартер, частковий чартер (фрахтування частини вантажний місткості лінійного судна на певний період часу).
205.	Μεσίτης πλοίου	Корабельний маклер, судовий маклер, судовий брокер
206.	Μη μοναδοποιημένο γενικό φορτίο	Неупакований генеральний вантаж; навалювальний вантаж; штучний вантаж; генеральний вантаж окремими місцями або партіями; штучний вантаж
207.	Μήκος σκάφους μεταξύ καθέτων στην ίσαλο γραμμή	Довжина судна між перпендикулярами; відстань між перпендикулярами; довжина між перпендикулярами по вантажній ватерлінії
208.	Μικτή ναυλώση	Змішаний чартер (перевезення на різних договірних умовах)
209.	Μίσθωμα	Плата за використання; орендна плата за судно; оренда
210.	Ναυλομεσίτης	Фрахтовий брокер; брокер, що виступає посередником між судовласником і фрахтувальником при укладенні договору комісії
211.	Ναύλος	Плата за перевезення вантажу на судні; фрахт, вартість перевезення

212.	Ναυλοσύμφωνο	Договір про фрахтування судна; договір про фрахтування; фрахтовий контракт
213.	Ναύλωση γυμνού πλοίου	Димайз-чартер, договір найму судна, коли судовласник передає його фрахтувальникові на обумовлений термін разом з командою, члени якої стають його службовцями
214.	Ναύλωση γυμνού πλοίου	Фрахтування судна за умови, що фрахтувальник призначає на судно свою команду; договір оренди судна з передачею володіння фрахтувальника.
215.	Ναύλωση εργολαβικής μεταφοράς	Договір про морське перевезення вантажів; договір про фрахтування судна
216.	Ναύλωση κατά ταξίδι/πλουv	Страховий рейсовий чартер, страхування судна на рейс
217.	Ναύλωση συνεχών ταξιδίων	Фрахтування на послідовні рейси
218.	Ναυλωτής	Фрахтувальник, замовник
219.	Ναυτικός αποκλεισμός	Блокада
220.	Ναυτικός πράκτορας	Експедитор, агент по навантаженню і відправленню вантажів морем
221.	Νεκρό Βάρος, Μεταφορική ικανότητα σκάφους (Μάζα φορτίου, καυσίμων, προσώπων, προμηθειών, κλπ)	Повна вантажопідйомність (судна), дедвейт
222.	Νεότευκτα πλοία	Нове судно, що будується або тільки що побудоване судно

223.	Ολική χωρητικότητα	Валова регістрова місткість; валовий регістровий тоннаж; брутто-тоннаж; морська валова місткість
224.	Ολικό μήκος σκάφους	Найбільша або габаритна довжина; загальна протяжність; загальна довжина судна
225.	Όχι διάσωση, όχι πληρωμή	Немає результату/немає порятунку – немає винагороди (принцип оплати за рятувальні роботи на морі)
226.	Πανελλήνια Ένωση Φροντιστών Εμπορικού Ναυτικού	Пан-еллінська Асоціація торгового флоту
227.	Πανελλήνια Ναυτική Ομοσπονδία	Пан-еллінська військово-морська федерація
228.	Πανελλήνιος Σύνδεσμος Οικονομικών Αξιωματικών Εμπορικού Ναυτικού	Всегрецька федерація офіцерів торгового флоту
229.	Παραλήπτης φορτίου	Вантажоодержувач
230.	Πειθαρχικά Συμβούλια Εμπορικού Ναυτικού	Дисциплінарна колегія торгового флоту
231.	Περιοδική χρονοναύλωση	Договір на фрахтування судна на певний рейс
232.	Περιφέρεια	Периферія
233.	Πιστοποιητικό Ασφαλείας Πλοίου Ειδικού Προορισμού	Спеціальний Сертифікат Безпеки Напрямку

234.	Πιστοποιητικό Ασφαλείας Ταχυπλόου Σκάφους	Сертифікат Безпеки швидкісного човна
235.	Πιστοποιητικό Ασφαλείας Φορτηγού Πλοίου	Сертифікат безпеки вантажного судна
236.	Πιστοποιητικό Γραμμής Φόρτωσης Πλοίων Εσωτερικού	Сертифікат внутрішнього завантаження судна
237.	Πιστοποιητικό προέλευσης	Свідоцтво про походження вантажу
238.	Πιστοποιητικό Πρόληψης Ρύπανσης από Λύματα	Сертифікат про запобігання забрудненню відходами
239.	Πιστοποιητικό Πρόληψης Ρύπανσης από Πετρέλαιο	Сертифікат запобігання забруднення нафтою
240.	Πιστοποιητικό Συμμόρφωσης Αλιευτικών Σκαφών	Сертифікат відповідності для риболовних суден
241.	Πιστωτικός τίτλος	Документарний акредитив
242.	Πλανώμενο πλοίο	Трамп; судно «дикого» плавання; вантажний пароплав (не працюючий на певних рейсах)
243.	Πλοηγική Υπηρεσία	Навігаційна служба
244.	Πλοηγικός Σταθμός	Морська Станція
245.	Πλοία μεταφοράς αερίων	Газовоз (спеціально побудоване судно для перевезення зрідженого природного газу (а також зрідженого нафтового газу) в танках (резервуарах)).

246.	Πλοία μεταφοράς Γενικού Φορτίου	Судно для перевезення генеральних вантажів
247.	Πλοία μεταφοράς στερεών χύδην φορτίων	Балктанкер, суховантаж; судно спеціальної споруди, здатне перевозити сипучі і рідкі вантажі.
248.	Πλοία που μεταφέρουν ιδιωτικά οχήματα και πρόσωπα	Пасажирський пором; паром
249.	Πλοίο-ψυγείο	Рефрижераторне судно
250.	Πλωτό ναυπήγημα	Плавучі конструкції
251.	Πλωτός Γερανός	Плавучий кран
252.	Πλωτός Γερανός-εκσκαφέας	Плавучий кран-екскаватор
253.	Προσωρινά Ναυτιλιακά Έγγραφα	Проміжні відвантажувальні документи
254.	Πρωτόκολλο Γενικής Επιθεώρησης	Загальний протокол перевірки
255.	Ρυθμιστής	Монтажник, регулювальник
256.	Ρυμουλκό	Буксир
257.	Ρυμουλκό	Буксир
258.	Ρυμουλκούμενο πλοίο	Буксирне судно, буксир
259.	Σημείωμα κράτησης	Букинг-нот, вид контракту на морське перевезення вантажів в лінійному судноплаванні.
260.	Σταθμός Εμπορευματοκιβωτίων	Контейнерний термінал

261.	Σταλίες	Сталійний час (термін, протягом якого перевізник надає судно для навантаження або вивантаження вантажу і тримає його під навантаженням або вивантаженням вантажу без додаткових до фрахту платежів)
262.	Συμβόλαια μεταφοράς	Контракт на перевезення, транспортування
263.	Συμβουλευτική Επιτροπή Ναυτικής Ασφάλειας	Консультативний комітет з безпеки на морі
264.	Συμβούλιο Ακτοπλοϊκών Συγκοινωνιών	Рада по прибережному транспорту
265.	Συμβούλιο Εκδίκασης Αλιευτικών Προσφυγών	Рада з рибальства
266.	Συμβούλιο Εμπορικού Ναυτικού	Рада торгового флоту
267.	Συμβούλιο Πλοηγικής Υπηρεσίας	Військово-морська рада
268.	Συμφωνημένο ναυλοσύμφωνο	Узгоджений чартер
269.	Σύνδεσμος Επιχειρήσεων Επιβατηγού Ναυτιλίας	Асоціація операторів пасажирських суден
270.	Σχέδιο Ασφάλειας Λιμένα	План безпеки порту
271.	Σχέδιο Ασφάλειας Λιμενικής Εγκατάστασης	План охорони портових засобів

272.	Σχολή Ελεγκτών Θαλάσσιας Κυκλοφορίας	Школа морських диспетчерів
273.	Τακτική γραμμή	Лінійні перевезення
274.	Υ.Μ.Ν.Ε. Υπηρεσία Μητρώου Ναυτικών Εταιρειών	Реєстр військово-морських компаній
275.	Υγειονομική Υπηρεσία Οίκου Ναύτου	Санітарне управління військово-морського флоту
276.	Υγρό γενικό φορτίο	Рідкий вантаж, наливний вантаж
277.	Υγρός	Вологий
278.	Υγρός καιρός	Волога погода
279.	Υγρός τάφος	Морське дно
280.	Υγροσκοπικός	Гігроскопічний, той, що володіє здатністю поглинати воду
281.	Υδάτινα λύματα	Стічні води
282.	Υδάτινος καθαρισμός	Очищення води
283.	Υδατογραμμή	Марка занурення
284.	Υδατοστεγανό	Водонепроникний, водотривкий, гідроізоляційний
285.	Υδατόφραγμα	Дамба; водозлив (в гідроканалі)
286.	Υδατοφράκτης	Затвор (дока); пропускний отвір (в перебиранні); стічний отвір (в перебиранні, шлюз
287.	Υποναύλωση	Суборенда, передавати в суборенду; здати на правах суборенди; знову здавати в оренду; знову здавати внайми

288.	Υπουργείο Νήσων και Αλιείας	Міністерство островів і рибальства
289.	Ύψος πλοίου Απόσταση μεταξύ καταστρώματος και τροπίδας σκάφους	Висота, відстань по вертикалі між палубою і кілем
290.	Φορτηγίδα	Баржа; баркас; шаланда
291.	Φορτηγό-οχηματαγωγό	Автомобільний паром
292.	Φορτηγό-οχηματαγωγό-ανοικτού τύπου	Вантажний паром відкритого типу
293.	Φορτηγο-οχηματαγωγό-κλειστού τύπου	Вантажний паром закритого типу
294.	Φορτίο σε εμπορευματοκιβώτια	Вантаж, що перевозиться в контейнерах
295.	Φορτίο σε παλέτες	Пакетований вантаж
296.	Φορτωτής	Вантажовідправник
297.	Φορτωτική ναυλοσυμφώνου	Коносамент чартер партії
298.	Χρονοναύλωση / Ναύλωση κατά χρόνο	Договір фрахтування судна на певний строк; тайм-чартер
299.	Χρονοναύλωση κυκλικού ταξιδίου	Поїздка туди і назад; поїздка в обидва кінці; рейс туди і назад
300.	Χύδην φορτίο	Морський вантаж навалом або наливанням

ДОДАТОК Б

Схема 1. Засоби перекладу

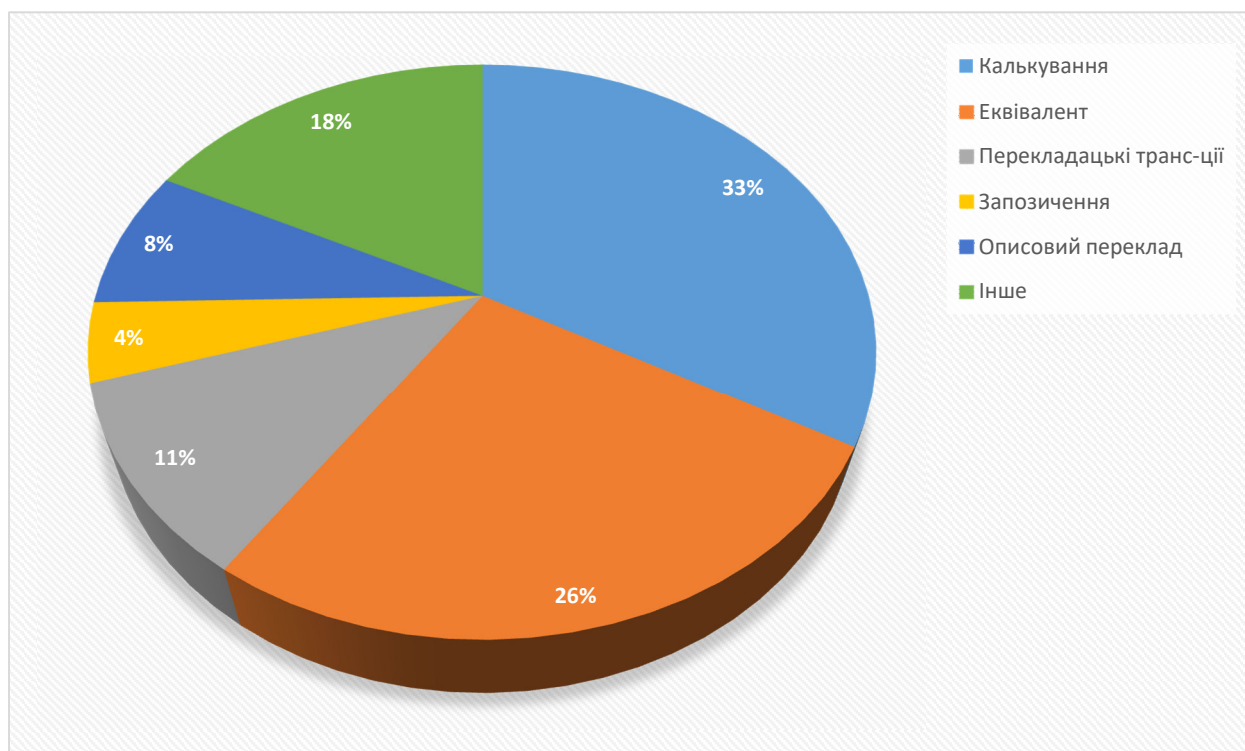

Схема 2. Поєднання засобів перекладу

ΔΟΔΑΤΟΚ Β

Αβρεβιαтура	Ροζшиφρουвання	Περеклад
1. (Α) Α.Α.Π.	(Αναπληρωτής) Αξιωματικός Ασφάλειας Πλοίου	(Ζαcтyπник) οφίцερ οχοpони сyдна
2. (Α) Υ.Α.Λ.	(Αναπληρωτής) Υπεύθυνος Ασφάλειας Λιμένα	(Ζαcтyπник) cπiвpοβiтник cлyжби безпеки порту
3. (Π) Δ.Π.Α.Π.	(Προσωρινό) Διεθνές Πιστοποιητικό Ασφάλειας Πλοίου	(Тимчасовий) Міжнародний сертифікат безпеки судна
4. (Π) ΕΣ	(Προσωρινό) Έγγραφο Συμμόρφωσης	(Проміжний) Документ про відповідність
5. (Π) Δ.Π.Α.Π.	(Προσωρινό) Διεθνές Πιστοποιητικό Ασφάλειας Πλοίου	(Тимчасовий) Міжнародний сертифікат безпеки судна
6. Δυτ.	Δύτης	Водолаз
7. Α.Α.Λ.	Αξιολόγηση Ασφάλειας Λιμένα	Οцінка безпеки порту
8. Α.Α.Π.	Αξιολόγηση Ασφάλειας Πλοίου	Οцінка безпеки судна
9. Α.Ε.Ν.	Ακαδημία Εμπορικού Ναυτικού	Військово-морська академія
10. Α.Λ.Ε.	Ασφάλεια Λιμενικής Εγκατάστασης	Безпека портових споруд
11. Α.Λ.Τ.Σ.	Άδεια Λειτουργίας Ταχυπλόου Σκάφους	Ліцензія на експлуатацію для швидкісного човна

12.Α.ΜΗ.ΝΑ	Αριθμός Μητρώου Ναυτικού	Реєстраційний номер військово- морського флоту
13.Α.Σ.Ν.Α.	Ανακριτικά Συμβούλια Ναυτικών Ατυχημάτων	Рада з розслідування нещасних випадків
14.Α/Κ	Αλιευτικό	Риболовля
15.Ανθ/στής	Ανθυπασπιστής	Мічман
16.ΑΡΦ	Αεροπλανοφόρο	Авіаносець
17.Α.Σ.	Αρχηγός Στόλου	Голова флоту
18.Α.Σ.Ν	Αξιωματικός Σύνδεσμος Ναυτικού	Офіцер військово-морського флоту
19.Γ.Γ.Α.Ν.	Γενική Γραμματεία Ασφάλειας ναυσιπλοας	Генеральний секретаріат з безпеки мореплавання
20.Γ.Γ.Λ.Λ.Π.	Γενική Γραμματεία Λιμένων και Λιμενικής Πολιτικής	Генеральний секретаріат по портам і портової політиці
21.Γ.Ε.Ν.Ε.	Γραφείο Ευρέσεως Ναυτικής Εργασίας	Управління морського бюро з працевлаштування
22.Γ.Κ.Λ.	Γενικός Κανονισμός Λιμένα	Загальна портове регулювання
23.Γ.Ε.Π.Ν	Γενική Επιθεώρηση Πολεμικού Ναυτικού	Загальна інспекція військово- Морського флоту
24.Δ.Α.Ν.	Διεύθυνση Ασφάλειας Ναυσιπλοΐας	Дирекція з безпеки на морі
25.Δ.Ε.Δ.Α.Π. Λ.Ε.	Διεύθυνση Ελέγχου Διαχείρισης της Ασφάλειας Πλοίων και Λιμενικών Εγκαταστάσεων	Дирекція з контролю за безпекою суден і портових споруд

26.Δ.Ε.Ν.Ε.Ν.	Διοικητική Επιτροπή Ναυτικών Επιτάξεων και Ναυλώσεων	Адміністративна рада морського правозастосування та фрахтування
27.Δ.Ε.Π.	Διεύθυνση Επιθεώρησης Πλοίων	Судова інспекція
28.Δ.Ε.Κ.Ν.	Δ/νση Εκπαίδευσης Ναυτικών	Департамент підготовки моряків
29.Δ.Θ.Α.	Δ/νση Θαλάσσιας Αλιείας	Дирекція морського рибальства
30.Δ.Θ.Σ.	Διεύθυνση Θαλασσίων Συγκοινωνιών	Дирекція морських комунікацій
31.Δ.Λ.Τ.	Δημοτικό Λιμενικό Ταμείο	Дирекція муніципального порту
32.Δ.Λ.Υ.	Διεύθυνση Λιμενικών Υποδομών	Дирекція портової інфраструктури
33.Δ.Ν.ΕΡ.	Διεύθυνση Ναυτικής Εργασίας	Департамент морського праці
34.Δ.Ν.Ο.	Διεθνής Ναυτιλιακός Οργανισμός	Μіжнародна Морська Οργανізація
35.Δ.Ν.Π.Α.	Διεύθυνση Ναυτιλιακής Πολιτικής και Ανάπτυξης	Дирекція з морської політики і розвитку
36.Δ.Ο.Λ.Ε.Λ.	Διεύθυνση Οργάνωσης, Λειτουργίας και Εκμετάλλευσης Λιμένων	Управління з організації, експлуатації та експлуатації портів
37.Δ.Π.Θ.Π.	Διεύθυνση Προστασίας Θαλασσίου Περιβάλλοντος	Управління по захисту морського середовища
38.Δ.Π.Π.	Διεύθυνση Πολιτικού Προσωπικού	Управління по цивільному персоналу

39.Δ.Π.Π.Ρ.Α.	Διεθνές Πιστοποιητικό Πρόληψης Ρύπανσης του Αέρα	Μіжнародний сертифікат запобігання забруднення повітря
40.Δ.Π.Π.Ρ.Λ.	Διεθνές Πιστοποιητικό Πρόληψης Ρύπανσης από Λύματα	Μіжнародний сертифікат запобігання забруднення відходами
41.Δ.Π.Π.Ρ.Π.	Διεθνές Πιστοποιητικό Πρόληψης Ρύπανσης από Πετρέλαιο	Μіжнародний сертифікат запобігання забруднення від нафти
42.Δ.Σ.	Διεθνής Σύμβαση	Μіжнародна конвенція
43.Δ.Σ. Π.Α.Α.Ζ.Ε. Θ	Διεθνής Σύμβαση «Περί Ασφάλειας της Ανθρώπινης Ζωής εν Θαλάσση»	Μіжнародна конвенція про безпеку життя на морі
44.Δ.Σ.Ε.Ν./Μ ΕΤ/ΘΑΛ.	Δημόσια Σχολή Εμπορικού Ναυτικού Μετεκπαίδευσης Θαλαμηπόλων	Державна школа торгового мореплавання
45.Δ/Ξ	Δεξαμενόπλοιο	Τанкер
46.Δ/Ξ -Υ/Φ	Δεξαμενόπλοιο-υδροφόρα	Τанкер-водоносний
47.Δ/Ξ-Π/Φ	Δεξαμενόπλοιο-πετρελαιοφόρο	Нафтовий танкер, нафтотанкер
48.Δ3	Διοίκηση τρίτων	Провайдер логістики третього рівня
49.Δ4	Διοίκηση τεσσάρων	Провайдер логістики четвертого рівня
50.ΔΙ.Κ.Α.Π.Λ .Ε.	Διεθνής Κώδικας Ασφάλειας Πλοίων και	Μіжнародний кодекс безпеки суден і портових споруд

	Λιμενικών Εγκαταστάσεων	
51.Ε.Ε.Α	Ένωση Επιχειρήσεων Ακτοπλοΐας	Асоціація поромних операторів
52.Ε.Ε.Α.Π	Επιτροπή Εκδίκασης Αλιευτικών Προσφυγών	Комітет з рибного господарства
53.Ε.Ε.Ε.	Ένωση Ελλήνων Εφοπλιστών	Союз грецьких судновласників
54.Ε.Ε.Ν	Ένωση Επιχειρήσεων Ναυτιλίας	Асоціація морського бізнесу
55.Ε.Ε.Ν.Μ.Α.	Ένωση Εφοπλιστών Ναυτιλίας Μικρών Αποστάσεων	Асоціація судновласників морських перевезень
56.Ε.Κ.Α.	Εθνικός Κανονισμός Ασφαλείας.	Національні правила безпеки
57.Ε.Κ.Σ.Ε.Δ.	Ενιαίο Κέντρο Συντονισμού Έρευνας & Διάσωσης	Єдиний науково-рятувальний координаційний центр
58.Ε.Ν.Ε.Σ.Π. Υ.	Επιθεωρήσεων Ναυτιλιακού Εξοπλισμού Σωστικών Μέσων και Πυρασφάλειας	Інспекція суднового устаткування і інспекція пожежної безпеки
59.Ε.Π.ΑΛ.	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας	Програма оперативного рибальства
60.Ε.Π.Ο	Έγκριση Περιβαλλοντικών Όρων	Затвердження екологічних умов
61.Ε.Π.Π.	Ενιαίο Πρόγραμμα Προμηθειών	Єдина закупівельна програма

62.Ε.Σ.Α.Λ.	Επιτροπή Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Λιμένων	Комітет з проектування і розвитку порту
63.Ε.Σ.Σ.Α.ΑΛ	Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης της Αλιείας	Національний стратегічний план розвитку рибного господарства
64.Ε.Τ.Α.	Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας	Європейський фонд рибальства
65.Ε/Γ	Επιβατηγό	Πασιжир
66.Ε/Γ-Α/Ψ	Επιβατηγό-αναψυχή	Πασιжиро-курортний
67.Ε/Γ-Δ/Ρ	Επιβατηγό-δρομολογιακό	Πασιжиро-маршрутний
68.Ε/Γ-Ο/Γ	Επιβατηγό Οχηματαγωγό Πλοίο	Πασιжирський пором
69.Ε/Γ-Τ/Ρ	Επιβατηγό-Τουριστικό	Πασιжиро-τουριστιчний
70.ΕΛ.ΚΕ.Θ.Ε.	Ελληνικό Κέντρο Θαλασσίων Ερευνών	Грецький центр морських досліджень
71.Ζ.Λ.	Ζώνη Λιμένα	Портова зона
72.ΗΝ/ΑΥ	Ανθυποβρυχιακών Συσκευών	Протичовнові пристрої
73.Θ.Ζ.Λ.	Θαλάσσια Ζώνη Λιμένα	Μορський порт
74.Ι.Ι.Ε.Ν.	Ινστιτούτο Ιστορίας Εμπορικής Ναυτιλίας	Інститут історії торгового флоту
75.Ι.Ν.Κ.	Ινστιτούτο Ναυτικής Κατάρτισης	Військово-морський навчальний інститут
76.ΙΝ.ΑΛ.Ε.	Ινστιτούτο Αλιευτικής Έρευνας	Інститут рибних досліджень
77.Κ.Α.Α.Ν.	Κεφάλαιο Ανεργίας και Ασθενείας Ναυτικών	Фонд по безробіттю і через хворобу моряків
78.Κ.Α.Ε.Ο.	Κεφάλαιο Ασφάλισης Επιβατών και Οχημάτων	Страховий фонд для пасажирів і транспортних засобів

79.Κ.Δ.Ν.Δ.	Κώδικας Δημοσίου Ναυτικού Δικαίου	Кодекс публічного морського права
80.Κ.Ι.Ν.Δ.	Κώδικας Ιδιωτικού Ναυτικού Δικαίου	Кодекс приватного морського права
81.Κ.Λ./Χ	Κεντρικό Λιμεναρχείο	Управління центрального порту
82.Κ.Μ.	Κύρια/ες Μηχανή/ές	Основна машина(и)
83.Κ.Ν.Ε.	Κεφάλαιο Ναυτικής Εκπαίδευσης	Фонд морської освіти
84.Κ.Ν.Π.	Κλάδος Ναυτιλιακής Πολιτικής	Відділ морської політики
85.Κ.Ο.Χ.	Κόροι Ολικής Χωρητικότητας	Загальна водотоннажність
86.Κβ.	Κορβέτα	Κορвет
87.Κδ.	Καταδρομέας	Командир
88.Λ.Α.Σ.	Λογαριασμός Ακτοπλοϊκών Συγκοινωνιών	Облік прибережного транспорту
89.Λ.Σ.	Λιμενικό Σώμα	Берегова охорона
90.Λ.Τ.	Λιμενικό Ταμείο	Портовий фонд
91.Λ/Σ.	Λιμενικός Σταθμός	Портова станція
92.Λ/Τ.	Λιμενικό Τμήμα	Береговий департамент
93.Λ/Φ.	Λιμενικό Φυλάκιο	Портова в'язниця
94.Λ/Χ	Λιμεναρχείο	Управління портом
95.Λγος.	Λοχαγός	Капітан
96.Μ.Ε.Θ.	Μητρώο Εργατών Θαλάσσης	Реєстр робочих моряків
97.ΜΒ	Μαγνητικός Βορράς	Магнітний Північ
98.Ν.Α.Τ.	Ναυτικό Απομαχικό Ταμείο	Фонд військово-морського флоту

99.N.E.	Ναυπηγικών Επιθεωρήσεων	Суднобудівні інспекції
100. N.E.E.	Ναυτικό Επιμελητήριο Ελλάδος	Військово-морська палата Греції
101. N.E.Π.A.	Ναυτιλιακή Εταιρεία Πλοίων Αναψυχής	Судноплавна компанія прогулянкових катерів
102. N.μ.	Ναυτικά μίλια	Μορська миля
103. N.Φ.	Ναυτικό Φυλλάδιο	Μορська книжка
104. Ναυπηγ.	Ναυπηγική	Суднобудування
105. Ναυτ.	Ναυτικό, ναυτικός όρος	Військово-морський, морський
106. ΝΣΔ	Ναυτική Σχολή Δοκίμων	Грецька військово-морська академія
107. Ο.Λ.	Οργανισμός Λιμένα	Управління порту
108. Ο.Λ.Α.	Οργανισμός Λιμένα Αλεξανδρούπολης	Дирекція порту Александрополю
109. Π.Α.	Πιστοποιητικό Ασφαλείας	Сертифікат безпеки
110. ΠΩΑ	Πιθανή ώρα άφιξης	Очікуваній годину Прибуття
111. Χ/ΝΑΥΤ	Τεχνικός Συνεργείων με Εξειδίκευση Χημικός Ναυτιλίας	Τεχνічний інженер зі спеціалізацією в хімічній морської галузі
112. Ο.Π.Σ.	Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα	Інтегрована інформаційна система
113. Ο/Γ.	Οχηματαγωγό	Паром
114. Π.Α.Ε.Π.	Πιστοποιητικό Ασφαλείας Επιβατηγού Πλοίου	Сертифікат безпеки пасажирського судна
115. Π.Α.Π.Ε. Π.	Πιστοποιητικό Ασφαλείας Πλοίου Ειδικού Προορισμού	Спеціальний Сертифікат Безпеки Напрямку

116. Π.Α.Τ.Σ.	Πιστοποιητικό Ασφαλείας Ταχυπλόου Σκάφους	Сертифікат Безпеки швидкісного човна
117. Π.Α.Φ.Π	Πιστοποιητικό Ασφαλείας Φορτηγού Πλοίου	Сертифікат безпеки вантажного судна
118. Π.Γ.Ε.	Πρωτόκολλο Γενικής Επιθεώρησης	Загальний протокол перевірки
119. Π.Φ.	Πιστοποιητικό Γραμμής Φόρτωσης Πλοίων Εσωτερικού	Сертифікат внутрішнього завантаження судна
120. Π.Ε.Φ.Ε. N.	Πανελλήνια Ένωση Φροντιστών Εμπορικού Ναυτικού	Пан-еллінська Асоціація торгового флоту
121. Π.Ν.Ε.	Προσωρινά Ναυτιλιακά Έγγραφα	Проміжні відвантажувальні документи
122. Π.Ν.Ο.	Πανελλήνια Ναυτική Ομοσπονδία	Пан-еллінська військово- морська федерація
123. Π.Π.Ρ.Λ.	Πιστοποιητικό Πρόληψης Ρύπανσης από Λύματα	Сертифікат про запобігання забрудненню відходами
124. Π.Π.Ρ.Π.	Πιστοποιητικό Πρόληψης Ρύπανσης από Πετρέλαιο	Сертифікат запобігання забруднення нафтою
125. Π.Σ.	Πλοηγικός Σταθμός	Μορська Станція
126. Π.Σ.Α.Σ.	Πιστοποιητικό Συμμόρφωσης Αλιευτικών Σκαφών	Сертифікат відповідності для риболовних суден
127. Π.Σ.Ε.Ν.	Πειθαρχικά Συμβούλια Εμπορικού Ναυτικού	Дисциплінарна колегія торгового флоту
128. Π.Σ.Ο.Α. Ε.Ν.	Πανελλήνιος Σύνδεσμος Οικονομικών	Пан-еллінська федерація офіцерів торгового флоту

	Αξιωματικών Εμπορικού Ναυτικού	
129. Π.Υ.	Πλοηγική Υπηρεσία	Навігаційна служба
130. Π/Γ	Πλωτός Γερανός	Плавучий кран
131. Π/Γ-Ε	Πλωτός Γερανός-εκσκαφέας	Плавучий кран-екскаватор
132. Ρ/Κ.	Ρυμουλκό	Буксир
133. Σ.Α.Λ.	Σχέδιο Ασφάλειας Λιμένα	План безпеки порту
134. Σ.Α.Λ.Ε.	Σχέδιο Ασφάλειας Λιμενικής Εγκατάστασης	План охорони портових засобів
135. Σ.Α.Σ.	Συμβούλιο Ακτοπλοϊκών Συγκοινωνιών	Рада по прибережному транспорту
136. Σ.Ε.Α.Π.	Συμβούλιο Εκδίκασης Αλιευτικών Προσφυγών	Рада з рибальства
137. Σ.Ε.Ε.Ν.	Σύνδεσμος Επιχειρήσεων Επιβατηγού Ναυτιλίας	Асоціація операторів пасажирських суден
138. Σ.Ε.Θ.Κ.	Σχολή Ελεγκτών Θαλάσσιας Κυκλοφορίας	Школа морських диспетчерів
139. Σ.Ε.Ν	Συμβούλιο Εμπορικού Ναυτικού	Рада торгового флоту
140. Σ.Ε.Ν.Α.	Συμβουλευτική Επιτροπή Ναυτικής Ασφάλειας	Консультативний комітет з безпеки на морі
141. Σ.Π.Υ.	Συμβούλιο Πλοηγικής Υπηρεσίας	Військово-морська рада
142. Σ.ΕΜΠΟ	Σταθμός Εμπορευματοκιβωτίων	Контейнерний термінал
143. Υ.Ν.ΑΛ.	Υπουργείο Νήσων και Αλιείας	Міністерство островів і рибальства

144. Υ.Υ.Ο.Ν	Υγειονομική Υπηρεσία Οίκου Ναύτου	Санітарне управління військово-морського флоту
145. Υ.Μ.Ν.Ε	Υπηρεσία Μητρώου Ναυτικών Εταιρειών	Реєстр військово-морських компаній
146. Φ/Γ.	Φορτηγό	Грузове судно
147. Φ/Γ-Ο/Γ.	Φορτηγό-οχηματαγωγό	Автомобільний паром
148. Φ/Γ- Ο/Γ-ΑΝ.	Φορτηγό-οχηματαγωγό- ανοικτού τύπου	Вантажний паром відкритого типу
149. Φ/Γ- Ο/Γ-ΚΛ.	Φορτηγό-οχηματαγωγό- κλειστού τύπου	Вантажний паром закритого типу
150. Φ/ΔΑ.	Φορτηγίδα	Баржа

ДОДАТОК Г

Схема 3. Засоби перекладу.

